

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2012

Bc. Klára Šmídlová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Mahmúd Darwíš,
palestinský národní básník**

Bc. Klára Šmídlová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Kulturní antropologie Předního východu

Diplomová práce

**Mahmúd Darwíš,
palestinský národní básník**

Bc. Klára Šmídlová

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Písařová

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Petře Písařové za cenné podněty a odborné rady.

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 ŽIVOT MAHMÚDA DARWÍŠE	6
2.1 Dětství.....	6
2.2 Období 1960 – 1970.....	10
2.3 Období 1970 – 1980.....	11
2.4 Rok 1982 – Izraelská invaze do Libanonu.....	16
2.5 Rok 1988 – Deklarace palestinské nezávislosti.....	20
2.6 Rok 1993 – Mírové dohody v Oslu	21
2.7 Období 1994 – 2000.....	24
2.8 Rok 2000 - Pokus o zařazení do izraelských školních osnov	29
2.9 Období 2001 – 2007.....	32
2.10 Rok 2008 – smrt Mahmúda Darwíše	33
3 POSTOJE K IZRAELSKO-PALESTINSKÉMU KONFLIKTU	37
3.1 Pohled na mírový proces.....	37
3.2 Postoj k Hamásu a Fatahu.....	39
3.3 Postoj k Izraeli	40
4 LITERÁRNÍ TVORBA.....	43
4.1 Literární vzory.....	44

4.2 Literární styl	46
4.3 Poezie	50
4.3.1 Raná poezie	52
4.3.2 Poezie po odchodu do exilu.....	56
4.3.3 Poezie po návratu z exilu	64
4.4 Próza.....	72
5 HUDBA A FILM	76
5.1 Hudba	76
5.2 Film	79
6 MEZINÁRODNÍ OCENĚNÍ	81
6.1 Ocenění, která získal Mahmúd Darwíš	81
6.2 Cena Mahmúda Darwíše	86
7 ZÁVĚR.....	88
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	92
9 SUMMARY	107
10 PŘÍLOHY	108

1 ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá osobou Mahmúda Darwíše, který je často označován jako palestinský národní básník, a je považován za jednoho z nejvýznamnějších Palestinců 20. a počátku 21. století.

Arabská poezie byla vždy pevně spjata s politickým a sociálním prostředím. Už v předislámských dobách hráli básníci v arabské společnosti důležitou roli. Byli hlasem svého kmene, jeho obránci a reprezentanty. Ideální arabský hrdina byl často zobrazován jako básník, který svými slovy bojuje proti nespravedlnosti a útlaku.¹

Palestinská literatura bývá někdy označována, vzhledem ke svým společným rysům s literaturou jordánskou, jako palestinsko-jordánská. K výraznějšímu rozvoji literatury na území Palestiny dochází po první světové válce, kdy ztroskotaly návrhy na samostatný státní útvar. Mandát nad Palestinou získala Velká Británie.²

Již v této době se do popředí dostávají literáti, jejichž úděl byl podobný jako později Darwíšův. Za velkého obránce své vlasti a lidu, za tzv. prvního básníka-mučedníka, je považován Abd Ar-Rahím Mahmúd³, který žil v letech 1913-48. Psal verše, ve kterých revoltoval proti Velké Británii a proti jejich mandátu. Ve svých 35 letech pak zemřel právě v boji proti Britům a stal se tak symbolem hrdinství.⁴

Roku 1948 vzniká Stát Izrael a po porážce arabských armád v první arabsko-izraelské válce Izrael obsadil velkou část Palestiny. Západní břeh řeky Jordán a východní část Jeruzaléma zůstaly pod správou

---

¹ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 12.

² Darwíš, M. *Oslava vysokého tieňa*, 1984, s. 79.

³ Více o Abd Ar-Rahím Mahmúdovi např. v: Petrářek, K. a kol. *Arabská moderní literatura II*, 1964, s. 40.

⁴ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 11, 12.

Jordánského království, které vzniklo o dva roky dříve.⁵ Pásmo Gazy získal Egypt. Následovala obrovská vlna palestinských emigrantů, z nichž mnoho se usadilo v Pásmu Gazy či na Západním břehu. Mnoho jich odešlo do okolních arabských zemí.⁶

Palestinští básníci, ať už žili ve své vlasti či v exilu, vždy zaujímali přední místo v moderní poezii arabského světa. Výrazným rysem básní se po roce 1948 stal úděl utečenců, vyhnanců z vlasti a boj za sebeurčení palestinského národa. Tito básníci psali a dodnes píší poezii plnou smutku a zoufalství, ale zároveň zde ční i odpor proti současné situaci a touha po zemi, kde se narodili.⁷

Podle historika, arabisty a jednoho z předních světových znalců Blízkého východu Alberta Houraniho přinesla druhá světová válka, následné založení Státu Izrael a první arabsko-izraelská válka velkou změnu nejen geografickou či politickou, ale také změnu ve vnímání básníků. Palestinci, jejichž vlast byla nyní roztříštěna, cítili, že skrze poezii je možno znovu vybudovat vlastní společnost. „*Básník může být tvůrcem nového světa.*“⁸

Ze svého domova byl roku 1948, stejně jako mnozí další, vyhnán i Mahmúd Darwíš. Tato zkušenost ho hluboce ovlivnila a prolíná se i celým jeho dílem. Často je také označován jako „zrcadlo palestinské společnosti“. „*Cítil tep palestinské společnosti a vložil jej do svých básní*“, řekl palestinský antropolog a vyučující na Jeruzalémské univerzitě Ali Qleibo.⁹

---

⁵ Darwíš, M. *Oslava vysokého tieňa*, 1984, s. 79.

⁶ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 84.

⁷ Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 146.

⁸ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 13.

⁹ *Palestinian poet Mahmoud Darwish dies*. [online], [citováno dne 10. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.cbc.ca/news/arts/books/story/2008/08/09/darwish-poet-obit.html>.

Mahmúd Darwíš se nepochybně stal palestinskou kulturní ikonou. Jeho díla popisují palestinský boj za nezávislost. Kritizuje však obě strany, jak izraelskou, tak palestinskou. Nebál se tvrdě vystoupit proti izraelské okupaci ani proti palestinskému politickému vedení.

Sám však vždy prohlašoval, že nikdy neudělal nic, za co by bylo třeba ho chválit. *„Nemohu se pyšnit ani svojí metaforou, ani architekturou svých veršů, ba ani svým básnickým viděním a technikou rýmu. Zůstává mi jen jedna jediná věc, na níž jsem hrdý: na chvíli, kdy čtenář uvěřil mým slovům. To je můj velký, můj největší úspěch.“*¹⁰

Diplomová práce je rozdělena do sedmi kapitol. Úvodní kapitola nastíní obsah celé práce.

Druhá část je věnována Darwíšovu životu. Narodil se ve vesnici Al-Birwa nedaleko Akry, odkud byla jeho rodina nucena odejít za války v roce 1948. Na čas se usadili v Libanonu. O rok později se vrátili zpět, ale al-Birwa, stejně jako další palestinské vesnice, byla srovnána se zemí a členové Darwíšovy rodiny byli označeni jako „palestinští běženci v Palestině“.

Od roku 1960 pak působí jako redaktor významného deníku al-Ittihád a následně je několikrát uvězněn.

O deset let později odjíždí z Palestiny na studia do Moskvy, ale s výjezdem jsou problémy. Následně působí v Egyptě v deníku Al-Ahrám a poté v Libanonu v měsíčníku Palestinské záležitosti a stává se členem Organizace pro osvobození Palestiny.

V roce 1982, po izraelské invazi do Libanonu, pak spolu s vedením OOP odchází do Tuniska.

Roku 1988 Darwíš ještě zvýšil svůj věhlas napsáním textu Palestinské deklarace nezávislosti.

---

¹⁰ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 7.

V 90. letech je mu pak povoleno na několik dní přijet do Izraele a od roku 1996 je mu, po letech v exilu, dovoleno usadit se v Ramalláhu na Západním břehu Jordánu.

Roku 2007 byl naposledy v Haifě na slavnostní akci pořádané na jeho počest. Zde se také kriticky vyjádřil k Hamásu a jeho převzetí moci v Pásmu Gazy.

O rok později, ve svých 67 letech, umírá v nemocnici v Texasu po operaci srdce. Pohřeb se konal v Ramalláhu. Tisíce černě oděných Palestinců stály v ulicích, aby vzdaly Mahmúdu Darwíšovi poslední hold. Soudí se, že jeho pohřeb byl největší podobnou událostí na Západním břehu Jordánu od smrti Jásira Arafata v roce 2004.

Třetí kapitola práce se zaměří nejen na Darwíšovy postoje vůči palestinsko-izraelskému konfliktu, ale také na postoje vůči Izraeli samotnému, jehož politiku vždy hlasitě odsuzoval, a na názory na palestinská hnutí Hamás a Fatah, které zakomponoval i do jedné ze svých posledních básní.

Čtvrtá část práce se bude věnovat Darwíšově literární tvorbě. Nejprve z obecného hlediska představí Darwíšovy literární vzory a styly a následně stručně charakterizuje Darwíšova poetická i prozaická díla.

Pátá část se bude zabývat Darwíšovým dílem, které bylo zhudebněno či zfilmováno.

Šestá kapitola představí některá z mezinárodních literárních ocenění, která Darwíš během svého života získal a také rozebere Cenu Mahmúda Darwíše, která se začala udělovat po spisovatelově smrti.

Diplomová práce čerpá především ze zahraničních zdrojů, protože o osobě Mahmúda Darwíše je v českém jazyce dostupno jen velmi málo informací, které nejsou hlouběji rozpracovány.

Do češtiny byla přeložena dvě Darwíšova díla. První z nich je Deník všedního smutku, který vyšel v roce 1989, v překladu předního českého

arabisty Luboše Kropáčka. Diplomová práce čerpá především z krátkého doslovu této knihy.

Druhým českým překladem je kniha *Přicházím do stínu tvých očí* v překladu Burhana Kalaka, palestinského překladatele, který již mnoho let žije v Čechách. Pro tuto diplomovou práci je významným zdrojem úvod a závěr této knihy, který se zabývá Darwíšovým životem.

Další publikací, která je pro tuto diplomovou práci přínosem, je kniha Mahmoud Darwish, *exile's poet: Critical essays*, která vyšla roku 2008 v americkém Massachusetts. Kniha se zabývá především Darwíšovou literární tvorbou. Každá kapitola je napsána jiným autorem z řad univerzitních profesorů a zabývá se některou částí Darwíšova díla.

Dále práce čerpá z další zahraniční publikace, která vyšla roku 2010 na univerzitě v Michiganu, *Orange Alert: Essays on poetry, art and the architecture of silence* od autora Kazima Alího. Kniha se zabývá několika literáty a jedním z nich je i Mahmúd Darwíš.

Dalším neocenitelným zdrojem informací o životě i díle Mahmúda Darwíše je webová stránka samotného autora, kterou lze nalézt na: <http://www.mahmouddarwish.com>.

Cílem této diplomové práce je podat ucelený pohled na život, vliv a dílo tohoto významného autora, který se stal opravdovým symbolem palestinského boje za nezávislost, a představit jeho přínos k arabské, potažmo světové literatuře.

Při přepisování termínů z arabštiny se práce řídí českým překladem knihy *Přicházím do stínu tvých očí* od překladatele Burhana Kalaka. Pokud se v něm dané slovo nevyskytuje, práce používá podobu slov, kterou ve svých knihách uvádí Marek Čejka.

2 ŽIVOT MAHMÚDA DARWÍŠE

Darwíš žil, podle některých autorů¹¹, poněkud nomádkým způsobem života. Po nuceném opuštění své země žil v Libanonu, v Tunisku, na Kypru, v Jordánsku a ve Francii. Do vlasti se vrátil až po 26 letech exilu, v roce 1996, kdy navštívil místo, kde kdysi stála jeho rodná vesnice. Od poloviny devadesátých let 20. století se pak usadil v Ramalláhu, v největším městě na Západním břehu řeky Jordán.¹²

2.1 Dětství

„Mé dětství bylo počátkem mé osobní tragédie, v době počínající tragédie mého lidu. Bylo rázem vrženo do ohně, pod stan, do vyhnanství, bez srozumitelného vysvětlení ... Do mé paměti a citů se zarývala slova, jež se mi stala osudem: hranice, uprchlíci, okupace, URNWA¹³, Červený kříž, noviny, rozhlas, návrat a Palestina.“¹⁴

Mahmúd Darwíš se narodil 13. března 1941¹⁵ jako druhý nejstarší ze čtyř bratrů a tří sester v malé vesnici Al-Birwa, ležící v Galileji na

---

¹¹ Např. *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

¹² *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

¹³ URNWA = United Nations Relief and Works Agency je organizace zřízená OSN na pomoc palestinským uprchlíkům. Více informací zde: <http://www.unrwa.org/>

¹⁴ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 99.

¹⁵ Některé zdroje uvádí rok 1942, např. Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 65.

východ od Akry. Vesnice patřila pod správu britského mandátu. Jeho rodina se hlásila k sunnitskému islámu.¹⁶

Když bylo Darwíšovi sedm let, byl 15. května 1948 vyhlášen Stát Izrael a vzápětí vypukla tzv. Válka za nezávislost. Nově vzniklý stát byl uznán jak Spojenými státy, tak Sovětským svazem a posléze, i přes počáteční nesouhlas, také Velkou Británií. Na území bývalého britského mandátu však, jak dříve zamýšlelo OSN, žádný nový arabský stát nevznikl. Na vzniklou situaci zareagovaly arabské státy vojenským útokem. Zúčastnil se ho především Egypt, Jordánsko, Irák, Sýrie, Libanon a Saúdská Arábie. Vypukla tak první z takzvaných arabsko-izraelských válek.¹⁷ V červnu roku 1948 bylo mezi zneprátelenými silami za pomoci OSN zprostředkováno příměří. Během něj Izrael zkonsolidoval své síly a jelikož Sýrie a Egypt nesouhlasili s prodloužením příměří, boje se rozhořely podruhé. Arabská vojska však byla rychle poražena a za asistence OSN bylo opět uzavřeno příměří.

Důsledkem této války však bylo izraelské obsazení velké části západní Galileje, které bylo původním plánem OSN určeno jako území, kde vznikne arabský stát. Egypt okupoval Pásmo Gazy a Zajordánsko anektovalo východní Jeruzalém a Západní břeh Jordánu.^{18 19}

Po válce bylo mnoho palestinských Arabů nuceno opustit své domovy a uprchnout do okolních zemí. Podle odhadů OSN odešlo v této době z Palestiny 756 000 – 900 000 uprchlíků.²⁰ Válka a události s ní spojené začali Palestinci nazývat arabským termínem An-Nakba,

---

¹⁶ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 14. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

¹⁷ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 78.

¹⁸ Krupp, M. *Sionismus a stát Izrael*, 1999, s. 124, 125.

¹⁹ Více o Válce za nezávislost např. v: Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 78-85.

²⁰ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 73.

v překladu katastrofa.²¹ Tento termín je v Darwíšově díle mnohokrát zmiňován.

Jelikož Al-Birwa byla obsazena Izraelci, kteří zkonfiskovali tamní půdu, Mahmúd Darwíš s rodinou museli také uprchnout pryč ze země. Strávili jeden rok v Libanonu, kde žili z darů OSN.²² Nejdříve žili ve vesnici Džezín a poté v Damúru.²³ Následně se tajně vrátili zpět do Palestiny, ale jejich rodná vesnice byla Izraelci srovnána se zemí.²⁴ Potkal ji stejný osud jako nejméně dalších 500 palestinských vesnic.²⁵

Na místě, kde stála Al-Birwa, byla postavena nová židovská osada a v roce 1950 zde vznikl mošav²⁶ Ahihud.²⁷ Vzhledem k tomu, že Mahmúd a jeho rodina nebyli přítomni prvnímu sčítání izraelského obyvatelstva, byli označeni jako „palestinští běženci v Palestině“ a „přítomní-nepřítomní cizinci“.²⁸ *„Znovu jsme žili jako uprchlíci, tentokrát ve vlastní zemi. To je kolektivní zkušenost. Na tuto ránu nikdy nezapomenu.“*²⁹

---

²¹ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 84.

²² Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 73.

²³ Clark, P. *Obituary: Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 14. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.guardian.co.uk/books/2008/aug/11/poetry.israelandthepalestinians>.

²⁴ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

²⁵ *Mahmoud Darwish: 1942-2008*. [online], [citováno dne 15. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: http://findarticles.com/p/articles/mi_m2501/is_4_30/ai_n31560556/.

²⁶ „Mošav je typ zemědělské osady v Izraeli, která je tvořená společně hospodařícími soukromými farmami. Mošav je vedle kibucu a mošavy (vesnice) třetím hlavním typem venkovského židovského sídla. Podobně jako v kibucech má i v mošavech velký význam společné hospodaření. Na rozdíl od kibuců se zde však klade větší důraz na soukromé vlastnictví. Dělníci nedostávají pouze kapesné jako v kibucech, ale stálý plat. Farmy v mošavech jsou v soukromém vlastnictví, současně je však dána jejich podobná velikost a charakter. Úrodu farmáři sklízají buď vlastními nebo také spojenými silami. Stroje jsou většinou ve společném vlastnictví. Kolektivně je zajišťován také nákup a prodej produktů. Mošav vybírá od svých obyvatel zvláštní daň (hebr. mas vaad), která je stejná pro všechny farmy mošavu. Tato pravidla vytváří systém zvýhodňující dobré farmáře, kteří mají větší úrodu a tím i zisk. Mošavy jsou řízeny volenou radou (hebr. vaad).“ http://zu.eu/moav_cs.html.

²⁷ Bar'el, Z. *Palestinian poet Mahmoud Darwish to be laid to rest in Ramallah*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://www.haaretz.com/news/palestinian-poet-mahmoud-darwish-to-be-laid-to-rest-in-ramallah-1.285332>.

²⁸ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 74.

²⁹ Tamtéž, s. 73.

Při tomto prvním sčítání lidu bylo napočítáno celkem 782 000 obyvatel Izraele, z nichž 713 000 byli Židé, což znamená 91% obyvatel, a 69 000 Arabové, 9% obyvatel.³⁰

Darwíšova rodina se poté usadila v nedaleké vesnici. Otec Salím začal pracovat jako zemědělský dělník. *„Můj dědeček si zvolil, že bude žít na kopci, z něhož viděl na své pozemky. Dokud nezemřel, sledoval židovské imigranty z Jemenu, žijící na jeho půdě, kterou nemohl navštívit.“*³¹

Tyto zkušenosti z raného dětství, život ve vyhnanství a pocity vykořeněnosti, později hluboce ovlivnily Darwíšovo literární dílo.³²

Jelikož bylo Darwíšovi odepřeno izraelské státní občanství, musel základní školu absolvovat tajně ve vesnici Dajr al-Asad v Galileji. Musel žádat o identifikační karty, cestovní pas mu však izraelské úřady odmítly vydat. To mu v pozdější době mnohokrát způsobilo problémy, když cestoval za prací. Např. roku 1969 na letišti v Paříži nemohli pochopit, že *„jsem Arab, má národnost je nedefinovaná a mám izraelské dokumenty. A tak jsem byl vrácen zpět.“*³³

Darwíšovy první literární pokusy se váží k období, kdy navštěvoval střední školu, to zn. mezi lety 1955 až 1960.³⁴ Jeho lásku k literatuře mu pomáhal rozvíjet jeho dědeček, který ho také naučil číst.³⁵

V mládí byl také členem první palestinské národní organizace Al-Ard, v překladu Země. Jednalo se o arabské nacionalistické hnutí

---

³⁰ Čejka, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, s. 50.

³¹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 74.

³² *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 14. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

³³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 74.

³⁴ Tamtéž, s. 65.

³⁵ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

založené mladými izraelskými Araby. Hnutí odmítlo tradiční arabskou politiku Komunistické strany a podporovalo politiku většího nacionalistického charakteru. Izrael viděl Al-Ard jako nebezpečnou organizaci a tak byla roku 1965 zakázána.³⁶

2.2 Období 1960 – 1970

Roku 1960 Darwiš dokončil střední školu a usadil se v Haifě, ve městě ležícím na pobřeží Středozemního moře, kde pracoval jako novinář.³⁷

O rok později se stal členem izraelské komunistické strany Rakah. Ta se jako jediná izraelská strana stavěla na stranu arabských spoluobčanů³⁸ a jejími členy byli jak Židé, tak Arabové.³⁹ Několik let také editoval noviny s názvem Al-Ittihád, v překladu Svaz, které strana Rakah vydávala.⁴⁰

Během těchto let byl Darwiš celkem pětkrát vsazen do vězení a na další tři roky mu bylo uloženo domácí vězení.⁴¹ V roce 1961 kvůli jeho básni o Gaze, v letech 1965 a 1967 pak za „nezákonné“ cesty do izraelského hlavního města Jeruzaléma, kde veřejně předčítal své básně. Tyto cesty mu byly zakázány hned po prvním uvěznění, kdy mu byl na

---

³⁶ *Mahmoud Darwish, Palestine's Greatest Poet, Dies.* [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 4. Dostupné na internetu: http://www.richardsilverstein.com/tikun_olam/2008/08/10/mahmoud-darwish-palestines-greatest-poet-dies/.

³⁷ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile.* [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

³⁸ Darwiš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 99.

³⁹ Darwiš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 74.

⁴⁰ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

čtyři roky uložen zákaz opustit Haifu a denně se musel hlásit na policejní stanici.⁴²

Zkušenosti z tohoto období popsal ve své knize *Jawmíjât al-huzn al-adí*,⁴³ v českém překladu *Deník všedního smutku*, kterou roku 1989 přeložil Luboš Kropáček⁴⁴.

2.3 Období 1970 – 1980

Na jaře roku 1970 odjíždí Darwíš, po dlouhém váhání a nejistotě,⁴⁵ do tehdejšího Sovětského svazu, protože neustálé potyčky a konflikty s izraelskými úřady mu komplikovaly práci i studium.⁴⁶ I o nepříjemných zážitcích a vnitřních sporech, zda-li opustit svou vlast, vypovídá již výše zmíněný *Deník všedního smutku*.⁴⁷

S odjezdem ze země však byl problém. Byl mu povolen až po velkém úsilí Darwíšových přátel z řad pokrokových levicových členů izraelského Svazu spisovatelů, jehož byl Darwíš členem, a Knessetu^{48, 49}.

Přestože někteří Darwíšovi přátelé a příznivci jeho požadavek odjet kritizovali⁵⁰ a ostatní členové komunistické strany ho dokonce obviňovali

⁴¹ Antoon, S. *Farewell, Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

⁴² Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 99.

⁴³ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 16. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

⁴⁴ Více o knize *Deník všedního smutku* v kapitole 4.4.

⁴⁵ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 99.

⁴⁶ Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 146.

⁴⁷ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 99.

⁴⁸ Knesset je izraelský parlament. Webové stránky Knessetu: <http://www.knesset.gov.il/>.

⁴⁹ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 12. 9. 2011], s. 4. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmoudarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

⁵⁰ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 99.

z dezerce, odjíždí Darwíš do Moskvy, kde studuje politickou ekonomii. O mnoho let později řekl, že stále cítí vinu za to, že z Palestiny odešel. *„Bylo to nejtěžší rozhodnutí v mém životě. Deset let mi nebylo dovoleno opustit Haifu. Po roce 1967 jsem měl domácí vězení.“* *„Byl jsem příliš mladý na to, abych viděl rovnováhu mezi setrváním za těchto podmínek, či nalezením otevřené oblohy pro malá křídla básníka. Byl jsem sveden dobrodružstvím. Ale toho konečné rozhodnutí vzešlo z toho, co jsem dělal v exilu. Mohl bych dát palestinské kultuře více? Všichni kritici říkají, že jsem nemarnil čas.“*⁵¹

Z Moskvy odjíždí však už po roce, jak sám řekl, zbaven iluzí. *„Pro mladého komunistu je Moskva Vatikán, ale odhalil jsem, že to není ráj.“*⁵²

Po pobytu v Sovětském svazu se rozhodl, že se do Izraele nevrátí a strávil nějakou dobu v egyptské Káhiře. Byl to první Darwíšův pobyt v arabské zemi. Poprvé tak viděl vše psáno v arabském jazyce.⁵³

Pracoval zde jako editor týdeníku Al-Ahrám⁵⁴, v překladu Pyramidy.⁵⁵ Zdejší působení mu přineslo mnoho zkušeností. Setkal se s významnými egyptskými mysliteli a spisovateli, např. s Tawfíkem Al-Hakímem⁵⁶ či s vůbec prvním arabským nositelem Nobelovy ceny za literaturu Nagíbem Mahfúzem^{57 58}.

---

⁵¹ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 12. 9. 2011], s. 4, 5. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

⁵² Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 76.

⁵³ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

⁵⁴ Webové stránky týdeníku Al-Ahrám: <http://weekly.ahram.org.eg/>

⁵⁵ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 65.

⁵⁶ Více o Tawfíku Al-Hakímovi např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 57-67.

⁵⁷ Nagíb Mahfúz získal Nobelovu cenu za literaturu roku 1988. Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 9. Více informací o něm např. v: <http://kirjasto.sci.fi/mahfouz.htm>

⁵⁸ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 9.

V době, kdy žil Darwíš v Egyptě, mu byl Jásirem Arafatem nabídnut post ministra kultury. Darwíš však odmítl.⁵⁹

Roku 1973 se Darwíš přesouvá do libanonského Bejrútu, kde se usídílí na dalších devět let.⁶⁰ Působil zde v Palestinském studijním institutu. Tato instituce důkladně studovala situaci Palestinců jak ve vlasti, tak v nuceném exilu v okolních arabských státech či v uprchlických táborech.⁶¹ Zároveň pracoval jako šéfredaktor měsíčníku Palestinské záležitosti.

V tomto roce se také stal členem Organizace pro osvobození Palestiny.⁶² Tato organizace, zkráceně OOP, vznikla v květnu roku 1964. *„Postupně se stala největší palestinskou exilovou organizací a zároveň zastřešující organizací mnoha menších palestinských frakcí. OOP začala být charakterizována různými způsoby. Izrael a západní země o ní většinou hovořili jako o radikální nebo teroristické organizaci. Pro mnoho Arabů, ale i pro sovětský blok, to byla naopak odbojová nebo osvobozenecká organizace palestinských Arabů.“*^{63 64}

Členství v OOP pro Darwíše znamenalo zákaz návratu do rodné země. Do vlasti se pak nevrátil celých 26 let.⁶⁵

---

⁵⁹ *Mahmoud Darwish: Palestinian poet.* [online], [citováno dne 21. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/obituaries/article4525086.ece>.

⁶⁰ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 21. 7. 2011], s. 4. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

⁶¹ Ghannam, M. a kol. *Reflecting on the Life and Work of Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 14. 10. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://www.isn.ethz.ch/isn/DigitalLibrary/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=97407>.

⁶² Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 20. 7. 2011], s. 4. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

⁶³ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 102, 103.

⁶⁴ Více o OOP např. v: Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 102-112.

⁶⁵ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 24. 7. 2011],

V roce 1974 Darwíš napsal řeč, kterou Jásir Arafat pronesl před Valným shromážděním OSN na zasedání v New Yorku.⁶⁶ Toto jednání mělo řešit palestinskou otázku. Arafat se ho zúčastnil jakožto historicky první osobnost nezastupující vládu jedné ze členských zemí OSN, která je zmocněna hovořit k Valnému shromáždění. Arafat zde byl představen jako vůdce palestinské revoluce. Tento den vešel do dějin Palestiny jako tzv. Arafatův den.⁶⁷

Ve svém projevu se snažil palestinsko-izraelský konflikt vymezit především jako konflikt mezi kolonizátory a kolonizovanými a okupanty a okupujícími. Zdůraznil, že nejde o konflikt mezi náboženstvími.

„Respektujeme židovské náboženství: je to část našeho dědictví,“ řekl Arafat.⁶⁸ Slavnou se stala věta: *„Dnes jsem přinesl olivovou ratolest jako zbraň bojovníka za svobodu. Nenechte olivovou ratolest spadnout z mých rukou.“*⁶⁹ Darwíš tento projev považoval za jeden z Arafatových vůbec nejdůležitějších.⁷⁰

Rok 1974 byl pro OOP důležitým přelomem, protože *„na arabském summitu v marockém Rabatu se OOP stala jediným legitimním zástupcem palestinského lidu. Dříve tato role připadala Jordánsku.“*⁷¹

s. 4. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

⁶⁶ *Palestinians plan big funeral for poet Darwish.* [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 1.

Dostupné na internetu:

<http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2008/08/10/AR2008081000679.html?sub=new>.

⁶⁷ Kapeliouk, A. *Arafat*, 2008, s. 144, 145.

⁶⁸ Tamtéž, s. 18.

⁶⁹ *Palestinians plan big funeral for poet Darwish.* [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 1.

Dostupné na internetu:

<http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2008/08/10/AR2008081000679.html?sub=new>.

⁷⁰ Kapeliouk, A. *Arafat*, 2008, s. 145.

⁷¹ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 147.

Roku 1977 se Darwíš poprvé oženil. Vzal si za ženu Ranu Qabbání, neteř slavného „knížete lyriků“, syrského básníka Nizára Qabbáního⁷², se kterou se seznámil při jedné ze svých cest do Washingtonu. Manželství vydrželo asi čtyři roky. Když Rana odjela studovat do Cambridge, „*nebylo možné [v manželství] pokračovat*“.

O Raně a své pozdější druhé manželce však Darwíš hovořil velmi málo. *“Říká se o mně, že jsem byl ženatý. Ale já si na tuto zkušenost nevzpomínám.”*⁷³

V roce 1980 Mahmúd Darwíš v Bejrútu zakládá literární časopis s názvem Al-Karmel⁷⁴.⁷⁵ Tato tiskovina bývá mnohými považována za jeden z nejlepších kulturních a literárních časopisů arabského světa vůbec.⁷⁶

Název „Al-Karmel“ Darwíš nevybral náhodně. Ačkoli byl nucen opustit Galileu a pohoří Karmel, nesl si tuto krajinu stále s sebou.⁷⁷

V časopise Darwíš často, vedle arabských autorů, publikoval i díla izraelských spisovatelů. Věřil totiž, že poezie má moc vytvořit dialog ke smíření dvou národů.⁷⁸

V Bejrútu chtěl rozjet několik dalších literárních projektů, ale protože v Libanonu od roku 1975 zuřila občanská válka⁷⁹, „*mnozí přátelé se*

---

⁷² Více o Nizáru Qabbáním např. v: <http://nizarq.com/en/his.php>.

⁷³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 77.

⁷⁴ Webové stránky Al-Karmelu: <http://www.alkarmel.org/>

⁷⁵ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 29. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

⁷⁶ Antoon, S. *Farewell, Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 29. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

⁷⁷ Masalha, S. *Mahmoud Darwish Made a Homeland of Words*. [online], [citováno dne 13. 7.

2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.palestine-pmc.com/details.asp?cat=3&id=1546>.

⁷⁸ *Mahmoud Darwish: Palestinian poet*. [online], [citováno dne 29. 9. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/obituaries/article4525086.ece>.

⁷⁹ Více o libanonské občanské válce v letech 1975-91 např. v: <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/lebanon.htm>.

rozptýlili po bojištích a mnoho z nich jsem už nikdy víc neviděl. Takto jsem ztratil i svého blízkého přítele Ghassána Kanafáního⁸⁰.⁸¹

2.4 Rok 1982 – Izraelská invaze do Libanonu

První izraelská invaze do Libanonu proběhla již roku 1978. Izrael tak zakročil proti palestinským útokům, které byly vedeny z Libanonu přes severní hranici Izraele. Izraelské bombardování se zaměřilo především na hlavní centra OOP.⁸²

Příměří bylo v červenci roku 1981 zprostředkováno Philipem Habibem, americkým vyjednavatelem libanonského původu. Incidentsy mezi zneprátelenými strany však pokračovaly i nadále.⁸³

V důsledku neustávajících konfliktů následovala roku 1982 druhá invaze do Libanonu, v jejímž čele stál Ariel Šaron. Rozbuškou k ní se stal atentát na izraelského velvyslance v Londýně Šlomo Argova⁸⁴ dne 3. června 1982. Tento atentát však nespáchala organizace napojená na Jásira Arafata, ale skupina, v jejíž čele stál Arafatův protivník Abú Nidal⁸⁵.

Následující den vypukla operace s názvem „Mír pro Galileu“, hebrejsky Šalom Ha-Galil. Bejrút byl dva měsíce obléhán a bejrútské

---

⁸⁰ Ghassán Kanafání, jehož dílo *Muži na slunci* vyšlo i v českém jazyce, byl zavražděn izraelskou rozvědkou. Darwiš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 10. Více o něm např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 193-196.

⁸¹ Darwiš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 10.

⁸² Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 155.

⁸³ Tamtéž, s. 157.

⁸⁴ Více o Šlomo Argovovi např. v:

http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/2000_2009/2003/2/Shlomo+Argov.htm
http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/2000_2009/2003/2/Shlomo%20Argov.

velitelství OOP bombardováno. Bylo ustanoveno, že je nutno představitel této organizace vyhnat ze země.^{86 87}

22. srpna 1982 tak bylo vedení OOP nuceno zahájit stahování se z území Libanonu.⁸⁸ Vedení organizace se, spolu s Mahmúdem Darwíšem, uchýlilo do Tunisu.

I po ukončení tohoto konfliktu docházelo k nepokojům a násilnostem, z nichž nejznámější je útok libanonských falangistů, kteří byly izraelskými spojenci, na palestinské uprchlické tábory Sabra a Šatíla. V odvetě za smrt svého velitele zde falangisté 16. září 1982 zabili 474 mužů, žen a dětí. Ačkoli Izrael měl možnost masakr zastavit, neudělal to.⁸⁹

V této době žil Darwíš střídavě v Tunisu, na Kypru a později také v Paříži.⁹⁰ Burhan Kalak v českém překladu Darwíšova díla *Přicházím do stínu tvých očí* uvádí, že Darwíš se stal jakýmsi „bloudícím exulantem“.

Ironicky komentoval dění v arabském světě a prohlašoval, že vášní Arabů se namísto Palestiny stal fotbal. „*Osvobodil jsem se od všech iluzí a stal se cynikem.*“ „*Kladl jsem nepochybné otázky o životě, kde není prostor pro nacionalistickou ideologii.*“⁹¹

⁸⁵ Více o Abú Nidalovi např. v: Čejka, M. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*, 2007, s. 17.

⁸⁶ Původní plán počítal pouze s vytlačení OOP čtyřicet kilometrů do vnitrozemí Libanonu. Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 157.

⁸⁷ Více o první a druhé izraelské invazi do Libanonu např. v: Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 151-162.

⁸⁸ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 157.

⁸⁹ Tamtéž, s. 158, 159.

⁹⁰ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 9. 7. 2011], s. 5. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

⁹¹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 77.

V Paříži žil Darwíš téměř deset let a po celou dobu neztrácel kontakt s palestinským vedením OOP. Tato doba pro něj byla, podle jeho slov, velmi důležitá, protože až v Paříži vznikla jeho opravdová poezie.⁹²

Samotné město si zamiloval hned při svém příjezdu. Považoval za výhodu, že zprvu neuměl francouzsky. Stal se tak anonymním turistou ve velkém městě, což mu dalo největší volnost k psaní, jakou kdy měl. Říká, že zde vznikla jeho nejlepší díla.⁹³ „*Vzdálenost od domova mi poskytla lepší perspektivu k porozumění našim problémům.*“⁹⁴

O dva roky později, v roce 1984, a následně pak i v roce 1987, je Darwíš zvolen předsedou Palestinského svazu žurnalistů a spisovatelů.⁹⁵

V této době se Darwíš stěhuje do jordánského hlavního města Ammánu, kde pokračuje v psaní.⁹⁶ V Jordánsku ho také zastihla první intifáda, která vypukla v prosinci roku 1987 v Gaze a velmi rychle se rozšířila i na Západní břeh. Toto povstání, které nebylo vedeno „shora“ žádnou organizací, bylo vyvrcholením letité nespokojenosti obyvatel se situací v Palestině. Rozbuškou k povstání se stala autonehoda, při níž izraelský řidič zabil čtyři Palestince z uprchlického tábora Džabalija v Pásmu Gazy.

První intifáda byla charakteristická především vrháním kamenů, použitím lehkých zbraní či házením molotovových koktejlů. „*Někteří palestínští obchodníci také začali uplatňovat nenásilnou formu protestu a bojkotovali izraelské zboží, případně odmítli platit daně.*“

---

⁹² Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 10.

⁹³ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 208.

⁹⁴ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 10.

⁹⁵ Tamtéž, s. 65.

⁹⁶ Tamtéž, s. 10.

Za konec intifády se obvykle považuje rok 1993, kdy byly podepsány mírové smlouvy z Osla. O život během povstání přišlo 1162 Palestinců a 160 Izraelců.⁹⁷

Darwíš palestinské povstání pečlivě sledoval z Ammánu a reagoval na něj složením několika básní, z nichž nejznámější se stala „Ti, kteří míjejí v pomíjivých slovech“. Tato báseň se pro svá slova „*Žijte kdekoli, ale nežijte mezi námi... a neumírejte mezi námi*“, stala v Izraeli předmětem velké kritiky a rozhořčení.^{98 99}

V tomto období se Darwíš podruhé oženil, a to s egyptskou překladatelkou Haját Al-Híní. Manželství vydrželo rok a po jeho skončení Darwíš řekl: „*Nebyly tam žádné rány, rozešli jsme se v klidu. Nebyla tu žádná třetí žena a nebude. Jsem závislý na tom být sám. Nikdy jsem nechtěl děti, snad se bojím odpovědnosti. Potřeboval bych více stability. Měním své myšlení, místa, styly psaní. Střed mého života je moje poezie. Co mé poezii prospívá, to dělám; co ji ničí, toho se zbavuji.*“¹⁰⁰

Rok před vyhlášením Deklarace palestinské nezávislosti, v roce 1987, byl Darwíš na zasedání Palestinské národní rady v Alžíru zvolen do Výkonného výboru OOP. Zabýval se zde především otázkami spojenými s kulturou.¹⁰¹ On sám však své členství v OOP považoval spíše za symbolické, protože se nikdy nepovažoval za politického člověka.¹⁰²

---

⁹⁷ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 169 – 172.

⁹⁸ Více o básni Ti, kteří míjejí v pomíjivých slovech v kapitole 4.3.2.

⁹⁹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 79.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 77.

¹⁰¹ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 99.

¹⁰² Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 5. 8. 2011], s. 5. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

2.5 Rok 1988 – Deklarace palestinské nezávislosti

Roku 1988 Darwiš napsal text oficiální Deklarace palestinské nezávislosti. Ta byla vyhlášena ve dnech 12.–15. listopadu 1988 v Alžírsku na zasedání Palestinské národní rady. Ihned na to byl palestinský stát uznán Egyptem.¹⁰³

V této deklaraci OOP přijalo koexistenci se Státem Izrael a zároveň řešení vzniku dvou států, palestinského i židovského. Poprvé tak palestinské vedení uznalo, že není možno vytvořit palestinský stát na celém území Palestiny, ale je nutno ho založit vedle Izraele. Jásir Arafat se v deklaraci také zřekl teroru. Díky tomu bylo OOP uznáno Spojenými státy jako mluvčí Palestinců.¹⁰⁴ „*Mír je možný, ale pouze na území lásky a míru.*“, řekl Mahmúd Darwiš po napsání textu deklarace.¹⁰⁵

V deklaraci Darwiš mimo jiné napsal: „*Palestina, země Božských zpráv odhalených lidstvu, je rodnou půdou arabského palestinského lidu. Právě tady se rozvinul a vzkvetl. Zde se potvrdila jeho národní a lidská existence v nepřerušném a nezaměnitelném vztahu mezi lidem, jeho zemí a jeho dějinami.*“¹⁰⁶

Tato deklarace znamenala jednostranné vyhlášení nezávislého palestinského státu.¹⁰⁷ „*Národní palestinská rada ve jménu arabského palestinského lidu vyhlašuje vznik palestinského státu na naší palestinské půdě s hlavním městem Jeruzalémem,*“ řekl Arafat.

---

¹⁰³ Čejka, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, s. 206.

¹⁰⁴ Krupp, M. *Sionismus a Stát Izrael*, 1999, s. 177.

¹⁰⁵ Barakat, I. *Mahmoud Darwish: a people and a poet*. [online], [citováno dne 19. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu:

<http://www.commongroundnews.org/article.php?id=23736&lan=en&sp=0>.

¹⁰⁶ Kapeliouk, A. *Arafat*, 2008, s. 244.

¹⁰⁷ *Mahmoud Darwish, Palestinian poet, is dead*. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2008/08/10/world/africa/10iht-obits.4.15152645.html>.

Deklarace však byla pouze symbolická a neměla žádný reálný význam.¹⁰⁸ Někdy se tato deklaráce, vzhledem k místu svého vzniku, označuje také jako Alžírská.¹⁰⁹

2.6 Rok 1993 – Mírové dohody v Oslu

O pět let později však Darwiš rezignoval na svou funkci v OOP, protože nesouhlasil s mírovými dohodami v Oslu.¹¹⁰

Od začátku roku 1993 probíhala tajná izraelsko-palestinská jednání. Strany odmítly několik izraelských, palestinských i amerických návrhů deklarace principů. Nakonec je 19. srpna 1993 dosaženo shody a vzniká konečná verze deklarace principů, kterou za palestinskou stranu podepisuje vysoký politický představitel Ahmad Kurája a za izraelskou tehdejší ministr zahraničí Šimon Peres.

9. září 1993 pak „*hlavní představitel Organizace pro osvobození Palestiny Jásir Arafat v dopise adresovaném izraelskému premiérovi Jicchaku Rabinovi potvrzuje a uznává právo Izraele na existenci v míru a bezpečí a odmítá terorismus a jiné druhy násilí. O den později Rabin na dopis odpoví a uzná OOP jako reprezentanta palestinského lidu.*“¹¹¹

---

¹⁰⁸ Mahmoud Darwish, *Palestinian poet, is dead*. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2008/08/10/world/africa/10iht-obits.4.15152645.html>.

¹⁰⁹ Shatz, A. *A Poet's Palestine as a Metaphor*. [online], [citováno dne 15. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2001/12/22/books/a-poet-s-palestine-as-a-metaphor.html>.

¹¹⁰ Mahmoud Darwish (1942-2008). [online], [citováno dne 15. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

¹¹¹ Čejka, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, s. 228-230.

13. září 1993 je pak v americkém Washingtonu slavnostně podepsána dohoda z Osla. Svým podpisem ji za izraelskou stranu stvrdil opět Šimon Peres a za palestinskou Mahmúd Abbás.¹¹²

Po podepsání dohod z Osla byla vytvořena Palestinská národní samospráva ve velké části Pásma Gazy a v okolí města Jericho. *„Samotná Palestinská autonomie spočívala v oblastech jako vzdělání, kultura, sociální záležitosti, přímé daně, turismus a ostatní dohodnuté oblasti. Civilní bezpečnost na autonomních územích měla zajišťovat palestinská policie.“*

Poté mělo v následujících letech dojít k dalším jednáním o permanentním statusu.¹¹³

Darwiš s dohodami v Oslu nesouhlasil, požadoval tvrdší postup v postoji vůči Izraeli.¹¹⁴ Byl toho názoru, že dohody Palestincům v ničem nepomohou, ale naopak palestinsko-izraelský konflikt ještě zhorší.¹¹⁵ Darwiš chtěl mír, ale takový, který bude férový k oběma stranám. Byl rozčilen, že dohody z Osla neřeší právo na návrat Palestinců do vlasti, otázku uprchlíků, status Jeruzaléma, židovské osady ani právo Palestinců na sebeurčení.¹¹⁶ *„Myslím si, že [mírová dohoda z Osla] neotevívá dobrou cestu k míru ani není školou pro ty, kdo o mír usilují. Není pro Araby přesvědčivá. Vede k rozdrobení palestinské společnosti a jejich zájmů. Zásadní otázky nechává stranou. Mír by měl ukončit výjimečný stav, ale pokud s ním nebudou lidé souhlasit, pokud se jim bude dařit stále hůře,*

---

¹¹² Čejka, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, s. 230.

¹¹³ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 189.

¹¹⁴ Mahmoud Darwish (1942-2008). [online], [citováno dne 3. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

¹¹⁵ Jaggi, M. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 3. 7. 2011], s. 6. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

¹¹⁶ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 3. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

poroste uvnitř arabské společnosti napětí, které může vyústit v občanskou válku. Vypukne-li nové palestinské povstání, pak bude namířeno nejen proti Izraelcům, ale také proti vůdcům palestinské autonomie. Mír musí být skutečný, spravedlivý a trvalý. Vnucený mír nevede k demokracii.”¹¹⁷

Za obrovskou chybu Darwíš považoval, že dohoda nezmiňuje, že na konci mírového procesu vznikne palestinský stát. V jeho očích dohoda znamenala pouze to, že Palestinci uznají Stát Izrael a Izrael uzná pouze OOP. Jásiru Arafatovi řekl: *“Víš moc dobře, Abú Ammáre¹¹⁸, že se nestavím proti smlouvě s Izraelem, ale měla by to být smlouva důstojná, kde bychom získali víc – přinejmenším rozebrání osad v pásmu Gaza, takový náš trn v oku. Ostatně víš, jak moc Izrael čeká na evakuaci Gazy. Tvůj podpis na této smlouvě, Abú Ammáre, Izraeli otevírá dveře do dalších arabských států, poskytl jsi mu jím oprávnění, které mu dosud chybělo. To ty jsi podpořil vstup Izraele do arabského světa. Už dlouhá léta čeká král Husajn na tvůj podpis pod mírovou smlouvou s Izraelem. Za jeho vysokou cenu jsme nezískali adekvátní odměnu. Přinese taková smlouva tolik očekávaný mír? Můžeme o tom pochybovat.”¹¹⁹*

Proti dohodám v Oslu bylo kromě Mahmúda Darwíše i několik dalších vysokých představitelů OOP. Mezi nimi např. Šafík al-Hut, představitel OOP na území Libanonu.¹²⁰

Známý izraelský spisovatel Ámos Oz¹²¹ byl Darwíšovým přístupem zklamán. Litoval, že palestinská inteligence se nezamýšlí nad svými chybami a omyly a řekl, že Darwíš „se namísto „holubice“ stal „jestřábem“.“ Darwíš mu později v rozhovoru pro francouzský časopis

¹¹⁷ Jazairiová, P. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*, 1999, s. 130.

¹¹⁸ Abú Ammár je válečné jméno Jásira Arafata. Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 102.

¹¹⁹ Kapeliouk, A. *Arafat*, 2008, s. 290, 291.

¹²⁰ Tamtéž, s. 293.

¹²¹ Více o Ámosi Ozovi např. v: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/biography/oz.html>.

odpověděl: „Nevím, zda jsem holubice či jestřáb, ale pro mě je mír absolutní zásadou i hodnotou. A není naší povinností zalíbit se Izraelcům. Myslím, že postoj Amose Oze vyplývá z přesvědčení, že izraelská společnost je morálně v právu. Pokud on se smiřuje se skutečností, že stojí v pozici okupanta, je to jeho věc. Myslím, že přesvědčení Židů o vlastní morální nadřazenosti je plodem jejich dějin, ale Izraelci nesnesou, aby jim někdo upíral roli oběti. Chtějí vítězit, vlastnit jaderné zbraně – vše v sebeobraně. Neuznají, že jejich dlouhodobá vojenská přítomnost může učinit oběť z jiného národa. Nevím, na čem mám založit sebekritiku. Kritizuji špatnou palestinskou politiku, ale nespáchal jsem žádný zločin vůči izraelské společnosti.“¹²²

Následující rok prožil Darwíš v Jordánsku¹²³ a poté mu byl po mnoha letech povolen návrat do vlasti, ačkoli pouze na několik dní. „Byl jsem šokován Gazou, nebylo zde nic, ani asfalt na silnicích.“¹²⁴

2.7 Období 1994 – 2000

Roku 1995 bylo Darwíšovi uděleno čtyřdenní povolení k cestě do Izraele, aby zde natočil několik rozhovorů pro připravovaný film o svém izraelském kolegovi a příteli spisovateli Emilu Habíbím¹²⁵.¹²⁶ Mělo se

---

¹²² Jazairiová, P. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*, 1999, s. 130.

¹²³ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 4. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

¹²⁴ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 79.

¹²⁵ Více o Emilu Habíbím např. v: Oliverius, J. (1995): *Moderní literatury arabského východu*, s. 191-193.

¹²⁶ Greenberg, J. *Ramallah Journal; Suitcase No Longer His Homeland, a Poet Returns*. [online], [citováno dne 18. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

jednat o rozhovor mezi dvěma Palestinci, přičemž jeden je ten, který v zemi zůstal po celý svůj život a druhý, Darwíš, odešel do exilu.¹²⁷

Po příjezdu do země byl Darwíš uvítán tisíci Palestinců, kteří ho žádali, aby již neodcházel. Darwíš byl hluboce dojat. „*Cítil jsem se jako dítě.*“¹²⁸ „*Plakal jsem. Cítil jsem se vinný a poprvé jsem se omlouval za to, že jsem odešel. Ve svém proslovu jsem řekl: Omlouvám se, že jsem vás opustil. Už vás nikdy znovu neopustím.*“¹²⁹

Na místě však zjistil, že Habíbí nenadále zemřel. Účastnil se tak pouze jeho pohřbu, kde přednesl slavnostní řeč.¹³⁰ „*Možná zde není místo pro nás oba a jeho nepřítomnost dává mně možnost přítomnosti. Ale kdo nyní opravdu chybí, já nebo on?*“¹³¹

Darwíš navštívil také hrob svého otce, který zemřel před sedmi lety. Jeho pohřbu se tehdy účastnit nemohl, protože mu nebyl povolen vjezd do Izraele.¹³²

O rok později mu bylo uděleno povolení k pobytu na Západním břehu Jordánu. Rozhodl se usadit v Ramalláhu.¹³³ Během doby, kdy žil

<http://www.nytimes.com/1996/05/10/world/ramallah-journal-suitcase-no-longer-his-homeland-a-poet-returns.html>.

¹²⁷ Shatz, A. *A Poet's Palestine as a Metaphor*. [online], [citováno dne 16. 4. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2001/12/22/books/a-poet-s-palestine-as-a-metaphor.html>.

¹²⁸ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 16. 4. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

¹²⁹ Greenberg, J. *Ramallah Journal; Suitcase No Longer His Homeland, a Poet Returns*. [online], [citováno dne 16. 4. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/1996/05/10/world/ramallah-journal-suitcase-no-longer-his-homeland-a-poet-returns.html>.

¹³⁰ Tamtéž, s. 1.

¹³¹ Shatz, A. *A Poet's Palestine as a Metaphor*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2001/12/22/books/a-poet-s-palestine-as-a-metaphor.html>.

¹³² Greenberg, J. *Ramallah Journal; Suitcase No Longer His Homeland, a Poet Returns*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/1996/05/10/world/ramallah-journal-suitcase-no-longer-his-homeland-a-poet-returns.html>.

v exilu, stále přemýšlel, kým vlastně je. Je pořád tím samým člověkem nebo ho vyhnanství změnilo? Po návratu do Palestiny řekl: „*Vrátil jsem se v čase o padesát let zpátky. Jsem opět hrajičím si dítětem, dítětem, které trhá květiny a ptá se na své první otázky. Jsem v extázi, protože jsem to dítě v sobě znovu našel. Ano, nyní jsem znovu ten, kdo jsem vždycky byl.*“¹³⁴

I přesto měl však stále pocit, že se nachází v exilu. „*Exil není geografický stav. Nesu si jej všude s sebou, jako si nesu svou vlast.*“¹³⁵

Ramalláh Darwíš nikdy nevnímal jako svůj domov. „*Nikdy předtím jsem na Západním břehu nebyl... není to můj soukromý domov. Bez vzpomínek nemáte žádný reálný vztah k místu.*“¹³⁶

Mnohokrát si pokládal otázku, proč opět neodejde pryč. Měl však pocit, že je jeho morální povinností zůstat v Palestině a znovu ji neopustit. Často přemýšlel, jestli nebyla chyba vůbec kdy odejít. Nepřestával snít, že se jednou vrátí do své rodné Galileje. „*Galilea je můj domov. Moje osobnost byla formována tam. Můj osobní národ je tam, chovám k tomuto místu velké city, k jejím kopcům, horám, rostlinám a západům slunce.*“¹³⁷

V roce 1998 se Darwíš účastnil vzpomínkového ceremoniálu na počest padesátého výročí palestinské Nakby. „Nakba“ je arabský výraz,

¹³³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 79.

¹³⁴ Jarrah, N. *Mahmoud Darwish: Home is More Lovely Than the Way Home*. [online], [citováno dne 24. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.aljadid.com/content/mahmoud-darwish-home-more-lovely-way-home>.

¹³⁵ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 79.

¹³⁶ Masalha, S. *Mahmoud Darwish Made a Homeland of Words*. [online], [citováno dne 24. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu:

<http://www.palestinepmc.com/details.asp?cat=3&id=1546>.

¹³⁷ Shehadeh, R. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 8. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

jímž Palestinci označují založení Izraele v roce 1948. V překladu znamená „katastrofa“.¹³⁸

Darwíš zde pronesl slavnostní řeč, kterou vysílalo Rádio Palestina, a byla přenášena prostřednictvím reproduktorů do palestinských mešit a kostelů. Svůj proslov zahájil slovy: *„My, narozeni v této božské zemi, my kteří jsme oddáni poselství míru a obraně lidských hodnot a síle olivovníku, my, kteří jsme svázáni s nocí padesátileté okupace a rozptýlení, my, kteří jsme zraněni v srdcích i žilách, vyhlašujeme naši přítomnost a pláč v hlubinách času a prostoru, i navzdory bouřím, které se snaží přerhat naše kořeny se zemí, které jsme dali své jméno.“*¹³⁹

Poté krátce zmínil situaci v Palestině po vzniku Státu Izrael a zmínil Palestince a Araby, kteří byli a stále jsou drženi v izraelských věznicích, a ty, kteří zemřeli pro svou zemi. Řekl, že prvním krokem ke smíření se s Izraelem a vytvořením míru je, aby Izrael přiznal odpovědnost za zločiny, které na palestinském obyvatelstvu napáchal. Zároveň vyzval evropské státy, které proto, aby odčinily svůj podíl na holocaustu druhé světové války, nyní bezmezně podporují Izrael, aby převzaly odpovědnost i za násilí, které nyní páchá Izrael Palestincům. *„Žádná tragédie neospravedlňuje vznik další tragédie a neexistuje žádná přímluva pro oběť, která z dalších nevinných vytvoří oběti. My neneseme žádnou odpovědnost za tragédii, kterou Evropa spáchala na Židech.“*¹⁴⁰

Svůj proslov zakončil slovy: *„Nepodleháme a neztratíme víru v opravdový mír, který je spojen s vykonáním spravedlnosti a uznáním našeho práva na nezávislost a suverenitu. Padesát let od Nakby nebylo pouze plno slz nad bolestivými vzpomínkami. Minulost sice ještě není kompletně za námi, ale stejně tak budoucnost ještě úplně není s námi.“*

---

¹³⁸ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 78.

¹³⁹ Mahmoud Darwish *Spoke in The Name of The Palestinian People*. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=20>.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 1, 2.

*Přítomnost je stále otevřena boji. Tyto smutné roky jsou svědky lidského odporu a energie vložené do roztříštění pozůstatků Nakby, s cílem poskytnout budoucím generacím právo na svobodu a důstojné žití ve své vlastní zemi.*¹⁴¹

Roku 1999 bylo Darwíšovi, navzdory dřívějšímu zákazu přístupu do Izraele, povoleno navštívit svou rodinu. Jeho matka a několik příbuzných žilo stále nedaleko Haify.

O rok později však vypukla druhá intifáda, tzv. Intifáda Al-Aksá. Druhá intifáda byla oproti té první více islamizovaná a vedená organizacemi jako Hamás nebo Palestinský islámský džihád. Civilní obyvatelstvo se tentokrát povstání účastnilo o mnoho méně. Sebevražedné útoky se staly strategickou zbraní v rukou radikálů. Intifáda si mezi roky 2000 a 2005 vyžádala přes tři tisíce mrtvých Palestinců a téměř tisíc Izraelců.¹⁴²

Darwíšovi bylo v této době opět zakázáno vstoupit na izraelské území. Dokonce ani když byla Darwíšova matka hospitalizována v nemocnici s rakovinou žaludku, nebylo mu povoleno ji navštívit. *„Telefonovali do nemocnice a zjistili, že neumírá, tak mi odmítli dát povolení.*¹⁴³

---

¹⁴¹ Mahmoud Darwish Spoke in The Name of The Palestinian People. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=20>.

¹⁴² Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 213.

¹⁴³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 79.

2.8 Rok 2000 - Pokus o zařazení do izraelských školních osnov

Roku 2000 proběhla izraelskou vládou vlna nevole, když tehdejší ministr školství Josi Sarid navrhl zařadit Mahmúda Darwíše a jeho díla do školních osnov pro izraelské střední školy jakožto palestinského národního básníka.

Díla Mahmúda Darwíše byla v Izraeli zakázána 26 let. Josi Sarid navrhl zařadit je do školských osnov proto, protože dle jeho názoru je důležité poznat Palestince a jejich osudy poté, co byli nuceni opustit své domovy po arabsko-izraelských válkách. Ignorace těchto dějin podle něj není dobrá.¹⁴⁴

Ačkoli Sarid navrhoval, že by se součástí osnov stalo pouze pět Darwíšových básní a byly by pouze volitelnou částí multikulturních školních osnov,¹⁴⁵ ozvala se velmi kritická reakce z řad pravicových politických stran. Jeden z členů strany Likud např. prohlásil: „*Pan Darwíš je antisionistický, nenávidí Izrael a volá po jeho zničení.*“ Strana Likud dokonce vyhlášovala, že hrozba Darwíšovy poezie je tak veliká, že navrhnou hlasování o nedůvěře v Ehuda Baraka, tehdejšího ministerského předsedy.¹⁴⁶

„*Pouze společnost, která chce spáchat sebevraždu, si dá Darwíšovu poezii do svých školních osnov*“, prohlásil ultrapravicový člen Knesetu Benny Elon.¹⁴⁷

---

¹⁴⁴ *Poetry sends Israel into political storm.* [online], [citováno dne 10. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/668702.stm.

¹⁴⁵ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007 s. 81.

¹⁴⁶ *Poetry sends Israel into political storm.* [online], [citováno dne 10. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/668702.stm.

¹⁴⁷ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 81.

Člen strany Národní jednoty dokonce řekl, že „*Darwíšova poezie je rasistická*“. Pro členy Národní náboženské strany by zaražení Darwíšových děl do školních osnov bylo „bolševické rozhodnutí“.

Některé Darwíšovy výroky byly označeny jako silně antiizraelské. Často se zmiňovala Darwíšova řeč, kterou přednesl při padesátém výročí založení Státu Izrael v roce 1998. Prohlásil, že židovský stát byl založen na „dvojí nespravedlnosti“ a na vyvlastnění a okupaci. Řekl, že palestinské vesnice byly srovnány se zemí sionistickými pachateli trestných činů a mýtů.¹⁴⁸

Ministerský předseda Ehud Barak se od rozhodnutí Josiho Sarida snažil distancovat, čímž se zároveň zachránil před hlasováním o nedůvěře, a prohlásil, že Izrael ještě není připraven na to, aby se Darwíš vyučoval ve školách.

Darwíš k této aféře pouze podotkl, že „*Arabové jsou stále obviňováni z toho, že jsou národem poezie. Ale teď je to Izrael, kdo staví poezii do oka bouře.*“ Jeho poezie se stala zbraní pravicového křídla, které se snaží svrhnout vládu.¹⁴⁹ „*Jsem překvapen, že má práce vzbudila takové rozhořčení. Je těžké uvěřit, že vojensky nejsilnější stát Blízkého východu se cítí ohrožen básněmi. Prvním krokem, který povede k reálnému dosažení míru, bude poznání druhé strany, její kultury a kreativity.*“¹⁵⁰ „*[Izrael] učí žáky, že země byla prázdná. Kdyby učili*

---

¹⁴⁸ *Poetry sends Israel into political storm*. [online], [citováno dne 10. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/668702.stm.

¹⁴⁹ Sachs, S. *Ramallah Journal; Poetry of Arab Pain: Are Israeli Students Ready?* [online], [citováno dne 10. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2000/03/07/world/ramallah-journal-poetry-of-arab-pain-are-israeli-students-ready.html>.

¹⁵⁰ *Poetry sends Israel into political storm*. [online], [citováno dne 11. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/668702.stm.

*palestinské básníky, pak by se tento poznatek zhroutil, většina mé poezie je o lásce k mé zemi.*¹⁵¹

Jedinou Darwišovou básní, která je od roku 1990 vyučována, je báseň s názvem „A budeme milovat“, která je zařazena do volitelného oddílu multikulturních školních osnov.¹⁵²

Po smrti Mahmúda Darwiše v roce 2008¹⁵³ se v izraelské společnosti opět objevila otázka zařazení Darwiše do osnov izraelských škol. Znovu narazila na velký odpor politických představitelů země. Tehdejší generální ředitel ministerstva školství Zevulun Orlev to odmítl s vyjádřením, že *„Mahmúd Darwiš je národní básník, který podněcuje lid proti judaismu a sionismu. Bojím se, že vyučování jeho poezie by mohlo vzbudit protisionistické, protijudaistické a protiizraelské nálady. Nesmíme nechat naše srdce krváčet. Jsou zde červené linie, které nikdy nesmí být překročeny a on je překročil.“*

Výše zmíněný Josi Sarid se naopak domnívá, že Mahmúd Darwiš je natolik významnou osobností, že by měl ve školách být vyučován. *„Arabští studenti se také učí o Haimovi Nahmanovi Bialikovi¹⁵⁴, našem národním básníkovi, tak proč bychom se my neměli učit o jejich národním básníkovi?“*¹⁵⁵

---

¹⁵¹ Darwiš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 81.

¹⁵² Waldoks, E. Z. *Should Darwish's poetry be taught in schools?* [online], [citováno dne 15. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://fr.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1218104259194&pagename=JPost/JPArticle/ShowFull>.

¹⁵³ Smrt Mahmúda Darwiše viz. kapitola 2.10.

¹⁵⁴ Více o izraelském národním básníkovi Haimovi Nahmanovi Bialikovi např. v: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/bialik.html>.

¹⁵⁵ Waldoks, E. Z. *Should Darwish's poetry be taught in schools?* [online], [citováno dne 15. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://fr.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1218104259194&pagename=JPost/JPArticle/ShowFull>.

2.9 Období 2001 – 2007

29. března 2002 Izrael zahájil operaci s názvem „Obranný štít“, která měla zasáhnout především palestinské město Džanín ležící na Západním břehu. Nachází se zde několik utečeneckých táborů, ze kterých v posledních měsících do Izraele proniklo několik sebevražedných atentátníků. Při akci zemřelo mnoho Palestinců i Izraelců.¹⁵⁶

Zanedlouho následoval izraelský útok na město Ramalláh. Několik dnů před tímto útokem na město Ramalláh se zde sešel Mahmúd Darwíš s osmi literáty z Mezinárodního parlamentu spisovatelů. Mezi nimi byli i dva držitelé Nobelovy ceny Wole Soyinka¹⁵⁷ a José Saramago¹⁵⁸. Byli sem pozváni, aby se stali svědky vojenské okupace.

Jednoho večera Darwíš muže zavedl na pahorek, odkud bylo možno, přes židovské osady a kontrolní stanoviště, vidět Jeruzalém. Řekl: *„Chtěl jsem vám ukázat, jak je geografie Palestiny rozbita osadami, jako by ony byly centrem a palestinská města předměstím. Toto není propaganda, nechali jsme vás poznat pravdu.“*¹⁵⁹

Breyten Breytenbach¹⁶⁰, který zde byl přítomen, přirovnal situaci k apartheidu a Russel Banks¹⁶¹ viděl v palestinské situaci podobnost s americkými indiánskými osadami konce devatenáctého století. *„Byl jsem zděšen a rozzloben hmotným rozsahem okupace, osadami jako periferiemi města a vojenskou silou připravenou je chránit.“*¹⁶²

---

¹⁵⁶ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 222.

¹⁵⁷ Více o Wole Soyinkovi např. v:

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1986/soyinka.html.

¹⁵⁸ Více o José Saramagovi např. v:

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1998/saramago-autobio.html.

¹⁵⁹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 71.

¹⁶⁰ Více o Breyten Breytenbachovi např. v: <http://www.stellenboschwriters.com/breyten.html>.

¹⁶¹ Více o Russelu Banksovi např. v: <http://www.albany.edu/writers-inst/webpages4/archives/banksr.html>.

¹⁶² Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 71.

Darwíš a jeho hosté v Ramalláhu v divadle Qasaba pořádali literární akci, kde předčítali svá a díla. Naslouchalo jim více než tisíc posluchačů.

O čtyři dny později byla zahájena vojenská operace. Darwíš se však v tuto dobu již nenacházel v Ramalláhu, ale v Bejrútu v Libanonu, kde předčítal svá díla. Návrat mu nebyl povolen a kulturní centrum As-Sakákíní, kde Darwíš působil a zároveň vydával svůj literární čtvrtletník Al-Karmel, bylo vypleněno. Rukopisy, které zde měl uloženy, byly zničeny. *„Chtěli nám vzkázat, že nikdo není imunní včetně kulturního života. Vzal jsem si ten vzkaz osobně. Víím, že jsou silní a mohou napadnout a zabít kohokoli. Ale nemohou zlomit či okupovat má slova,“* řekl Darwíš bezprostředně po zničení.¹⁶³

2.10 Rok 2008 – smrt Mahmúda Darwíše

V červenci roku 2008 proběhlo jedno z posledních Darwíšových veřejných vystoupení. V Ramalláhu předčítal své dílo tisícům posluchačů.¹⁶⁴

Na konci července roku 2008 přiletěl Mahmúd Darwíš spolu se svou dlouholetou družkou a kolegyní Siham Daoud do USA, aby se zde, v důsledku dlouhodobých problémů, podrobil několika operacím srdce¹⁶⁵,

---

¹⁶³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 71, 72.

¹⁶⁴ Barakat, I. *Mahmoud Darwish: a people and a poet*. [online], [citováno dne 16. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.commongroundnews.org/article.php?id=23736&lan=en&sp=0>.

¹⁶⁵ *Famed Palestinian poet Mahmud Darwish dies: hospital*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://afp.google.com/article/ALeqM5igYFPqJ-3jDYRqxIRY1rIVvtHvvg>.

kteře byly pravděpodobně spojeny s jeho dlouholetou zálibou v kouřeni. Darwiš požádal, aby v případě neúspěchu operace nebyl resuscitován.¹⁶⁶

V letech 1984 a 1998 již dvě operace srdce podstoupil.¹⁶⁷ Později o první z nich řekl: *„Moje srdce se na dvě minuty zastavilo. Dali mi elektrický šok, ale předtím jsem se viděl plavat na bílých obláčkách. Vzpomněl jsem si na celé své dětství. Zcela jsem se oddal smrti a bolest jsem pocítil, až když jsem se vrátil do života.“* Po druhé operaci řekl, že nyní už se smrti nebojí. *„Viděl jsem se ve vězení a doktoři byli policisté, kteří mě mučili. Objevil jsem něco obtížnějšího než je smrt: ideu věčnosti. Být nesmrtelným jsou skutečná muka.“*

Po těchto lékařských zákrocích omezil svou zálibu v kávě, cestování i kouřeni. *„Mám méně chuti do života. Pokouším se užít si každou minutu, ale velmi prostě: dát si skleničku dobrého vína s přáteli, užívat si krajiny, pozorovat kočky. Miluji všechny kočky v sousedství. Lépe poslouchám. Mluvíval jsem, ale zmoudřel jsem.“*¹⁶⁸

Třetí operace se mu však stala osudnou. V sobotu 9. 8. 2008 Mahmúd Darwiš v léčebném centru Memorial Hermann v Houstonu v Texasu zemřel. Bylo mu 67 let. Nedlouho před svou smrtí byl novináři tázán na otázku smrti právě v souvislosti se svými srdečními obtížemi. Darwiš odpověděl: *„Nemám osobní požadavky na život, protože žiji ve vypůjčeném čase. Nemám velké sny. Jsem oddán psaní a musím psát, dokud nepřijde můj konec.“*¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ Zemřel palestinský básník Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 17. 3. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://ism-czech.org/?p=181>.

¹⁶⁷ Mahmoud Darwish, *Palestine's Greatest Poet, Dies*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.richardsilverstein.com/tikun_olam/2008/08/10/mahmoud-darwish-palestines-greatest-poet-dies/.

¹⁶⁸ Darwiš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 80.

¹⁶⁹ Zemřel palestinský básník Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 29. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://ism-czech.org/?p=181>.

Po jeho smrti byl v Palestině vyhlášen třídní národní smutek. Na zdech domů se objevilo mnoho Mahmúdových portrétů.¹⁷⁰

Pohřbu Mahmúda Darwíše se účastnily tisíce černě oděných Palestinců, kteří doprovázeli jeho rakev v Ramalláhu na Západním břehu Jordánu. Mnoho z nich neslo portréty spisovatele či palestinské vlajky. I sama rakev byla ovinuta palestinskou vlajkou a pokryta žlutými květinami. Byla uložena nedaleko Paláce kultury, který leží asi čtyři kilometry jihozápadně od centra Ramalláhu.

Původně se spekovalo o tom, kde bude Darwíš pohřben. On sám si přál být pohřben v Palestině. Uvažovalo se o vesnici al-Birwa v západní Galileji, kde se narodil, ale ta byla při založení Izraele srovnána se zemí a na jejím místě v roce 1950 vyrostl mošav Ahihud. Ve hře byla také vesnice Jadaida v západní Galileji, kde Darwíšova rodina bydlí dnes.

Darwíšova rodina nakonec rozhodla, že bude pohřben právě u Paláce kultury. „*Mahmúd nepatří pouze své rodině či svému městu, ale všem Palestincům a měl by být pohřben na místě, kam mohou všichni Palestinci přijít a navštívit ho,*“ řekl Darwíšův bratr Ahmad.¹⁷¹

Darwíšův pohřeb byl prvním od smrti Jásira Arafata v roce 2004, který byl zcela financován Palestinskou autonomií.¹⁷²

Slavnostní ceremonii předsedal palestinský vůdce Mahmúd Abbás a další vysocí palestínští úředníci. Byly recitovány Darwíšovy básně a

---

¹⁷⁰ Assadi, M. *Mahmoud Darwish, poet of the Palestinians, dies*. [online], [citováno dne 29. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.reuters.com/article/2008/08/09/idUSL9406780>.

¹⁷¹ *Darwish to be buried in Ramallah Tuesday*. [online], [citováno dne 8. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

<http://fr.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1218104248417&pagename=JPost/JPArticle/ShowFull>.

¹⁷² Bar'el, Z. *Palestinian poet Mahmoud Darwish to be laid to rest in Ramallah*. [online], [citováno dne 8. 2. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://www.haaretz.com/news/palestinian-poet-mahmoud-darwish-to-be-laid-to-rest-in-ramallah-1.285332>.

Mahmúd Abbás zde pronesl projev. Řekl: „*Byl mistrem slova a moudrosti, symbolem vyjadřujícím naše národní pocity, naši lidskost a naše požadavky nezávislosti. Zůstáváte s námi, Mahmúde, protože reprezentujete vše, co nás spojuje.*“¹⁷³ Abbás také vyjádřil naději, že „*vlajka, kterou tak vysoko zdvihl svými básněmi, bude jednoho dne vlát nad minarety Jeruzaléma, jeho kostely a zdmi, nad věčným hlavním městem palestinského státu.*“¹⁷⁴ Na závěr dodal: „*Slova nemohou vyjádřit hloubku našeho smutku. Mahmúde, ať nám Bůh pomůže překonat Vaši ztrátu.*“¹⁷⁵

Pohřbu se účastnilo i několik izraelských levicových politiků. Přítomen byl i bývalý francouzský ministr zahraničí Dominique de Villepin.

S odchodem Mahmúda Darwíše ztratila Palestina jednu ze svých nejvýznamnějších kulturních ikon. Celý arabský svět i diaspora ztratili jednoho z nejlepších a nejpopulárnějších básníků moderní doby.¹⁷⁶ Jeho básně však žijí dál.

---

¹⁷³ *Palestinians say farewell to poet.* [online], [citováno dne 17. 4. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7557713.stm.

¹⁷⁴ *Tens of thousands attend funeral for Darwish.* [online], [citováno dne 17. 4. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/Aug/14/Tens-of-thousands-attend-funeral-for-Darwish.ashx#axzz1O5zMhYhH>.

¹⁷⁵ Assadi, M. *Mahmoud Darwish, poet of the Palestinians, dies.* [online], [citováno dne 17. 4. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.reuters.com/article/2008/08/09/idUSL9406780>.

¹⁷⁶ Antoon, S. *Farewell Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 19. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

3 POSTOJE K IZRAELSKO-PALESTINSKÉMU KONFLIKTU

Darwíš se k politické situaci v Palestině často veřejně vyjadřoval. Byl hlasitým kritikem izraelské politiky, ale velmi často kritizoval i palestinské představitele. Následující kapitola charakterizuje jeho pohled na mírový proces, postoje k hnutím Hamás a Fatah a také k samotnému Státu Izrael a jeho politice.

3.1 Pohled na mírový proces

Darwíš vždy věřil, že je možná izraelsko-palestinská koexistence. Neočekával však brzkou radikální změnu v mírovém procesu. Doufal však, že jednoho dne vznikne samostatný palestinský stát a Palestinci, žijící v exilu, budou mít právo na návrat do své vlasti.¹⁷⁷

Během svého členství v OOP Darwíš obdivoval Jásira Arafata. Líbilo se mu, že svými projevy dokáže sjednotit Palestince k odporu. O Arafatovi řekl: *„Je pragmatický od začátku. Po celé vlasti probouzela jeho plamenná veřejná vystoupení k boji za osvobození a vytvoření palestinského státu. Ale je třeba pochopit, že tyto projevy a boj sám o sobě neměly za cíl pouze porazit Izraelce, ale také sjednotit Palestince, tento národ zoufalých uprchlíků, roztroušených po sousedních zemích anebo žijících v okupaci. Cílem bylo taktéž poukázat na palestinskou*

---

¹⁷⁷ Fragopoulos, G. *Tracing Mahmoud Darwish's Map*. [online], [citováno dne 11. 2. 2011], s. 4. Dostupné na internetu: <http://quarterlyconversation.com/tracing-mahmoud-darwishs-map>.

*otázku jako na nejnaléhavější problém a řešit ji v rámci mezinárodního společenství.*¹⁷⁸

Po podepsání mírových dohod v Oslu v roce 1993 se Darwíš s Arafatem názorově rozchází a OOP opouští.¹⁷⁹

Darwíš často kritizoval jak izraelskou, tak palestinskou stranu. Vždy byl absolutně proti jakýmkoli útokům na civilisty. Několikrát komentoval i sebevražedné atentáty, které se staly zbraněmi palestinských radikálů. Říkal, že nereflektují kulturu smrti, jak je často nazývána, ale ukazují zoufalství z neustávající okupace. *„Musíme pochopit, a ne ospravedlňovat to, co dalo podnět této tragédii. Důvodem není očekávání krásných panen v ráji, jak to vykreslují orientalisté. Palestinci milují život. Pokud jim dáme nadějně politické řešení, přestanou se zabíjet.*¹⁸⁰

Během svého života byl Darwíš mnohokrát nařčen, že tyto sebevražedné atentátníky obhajuje a sám byl označován za mučedníka. Od toho se však vždy distancoval. Vysvětloval, že se snaží pouze být mluvčím mučedníků, který je brání proti vytrvalému využívání propagandou.¹⁸¹

---

¹⁷⁸ Kapeliouk, A. *Arafat*, 2008, s. 20.

¹⁷⁹ Více o mírových dohodách v Oslu v kapitole 2.6.

¹⁸⁰ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 73.

¹⁸¹ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 188.

3.2 Postoj k Hamásu a Fatahu

V roce 2007 Mahmúd Darwíš odjel do Haify, aby zde veřejně četl své dílo. Na území Izraele mu byl povolen vstup po více než 35 letech. Naposledy byl v Haifě v roce 1970. Poté odjel studovat do tehdejšího Sovětského svazu.¹⁸²

Během čtení svého díla okomentoval i současnou situaci v Palestině. V Palestinské autonomii proběhly roku 2006 parlamentní volby, v nichž zvítězil Hamás. Většinu palestinského veřejného života do této doby ovládal Fatah. Největším problémem se nyní stala otázka bezpečnostních sil, které chtěly ovládat obě strany. Nejsilnější konflikty probíhaly od prosince roku 2006 do ledna 2007 v pásmu Gazy, kde téměř vypukla občanská válka.¹⁸³

Darwíš odsoudil vlnu násilí v Gaze, odehrávající se mezi Hamásem a Fatahem, a popsal ji jako „*veřejný pokus o sebevraždu v ulicích*“. Tyto dvě vzájemně válčící frakce podle něj pouze oddalují možnost vytvoření samostatného palestinského státu.¹⁸⁴

Darwíš se k situaci vyjádřil přesně měsíc poté, kdy v Pásmu Gazy došlo ke smrtelným střetům mezi těmito dvěma organizacemi. Toto násilí rozdělilo Palestinu na dvě části. Pásmo Gazy nyní kontroluje Hamás a Západní břeh Jordánu je v rukou Fatahu, v jehož čele stojí Mahmúd Abbás. Na toto rozdělení Darwíš zareagoval: „*Stali jsme se nezávislí. Gaza se stala nezávislou na Západním břehu a pro jeden lid jsou zde nyní*

---

¹⁸² *Palestinian poet derides factions*. [online], [citováno dne 11. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6900624.stm.

¹⁸³ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 313.

¹⁸⁴ *Palestinian 'national poet' dies*. [online], [citováno dne 11. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7551918.stm.

dvě země, dvě vězení.¹⁸⁵ „*Probudili jsme se ze spánku, abychom viděli jednobarevnou vlajku Hamásu, která skoncovala se čtyřbarevnou vlajkou Palestiny.*“ Tomuto projevu naslouchalo cca dva tisíce Palestinců, kteří si přišli poslechnout Darwíšovy básně. „*Okupant je ten, kdo opravdu vyhrál.*“¹⁸⁶

3.3 Postoj k Izraeli

Darwíš byl vždy považován za symbol Palestiny. Ačkoli stál v opozici proti Státu Izrael, vždy pevně odmítal antisemitismus. „*Často mě obviňují, že nesnáším Židy. Není mi příjemné, když mě vykreslují jako ďábla a nepřítele Izraele. Samozřejmě nejsem jeho milovníkem. Nemám důvod jím být. Ale rozhodně nemám důvod jej nenávidět.*“¹⁸⁷

Darwíš se často zdál být okupací Palestiny unaven. „*Neměli bychom bojovat o minulost. Nechme každého vyprávět si své příběhy, když chce. Nechme dva vypravěče vytvořit dialog a historie se bude usmívat.*“¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ *Palestinian poet derides factions.* [online], [citováno dne 11. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6900624.stm.

¹⁸⁶ *Mahmoud Darwish, Palestine's Greatest Poet, Dies.* [online], [citováno dne 11. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.richardsilverstein.com/tikun_olam/2008/08/10/mahmoud-darwish-palestines-greatest-poet-dies/.

¹⁸⁷ Sachs, S. *Ramallah Journal; Poetry of Arab Pain: Are Israeli Students Ready?* [online], [citováno dne 10. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2000/03/07/world/ramallah-journal-poetry-of-arab-pain-are-israeli-students-ready.html>.

¹⁸⁸ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 81.

Přes všechny své negativní zkušenosti však Darwíš věřil, že dosáhnout míru mezi Palestinou a Izraelem je možné.

„Izraelci nám nemohou dát zpět naše domy, ale žijí na našich zahradách. Palestinský stát již existuje. Palestinci cítí, že žijí jen hodiny před úsvitem. Jejich národní vůle je reakcí na výzvu. Nemají jinou možnost než pokračovat s nadějí a vírou, že jednou budou žít normální život.“¹⁸⁹

„Neztrácím naději. Jsem trpělivý a čekám na hlubokou revoluci ve vědomí Izraelců. Arabové jsou připraveni akceptovat silný Izrael s jadernými zbraněmi. Vše, co je třeba udělat, je otevřít brány pevnosti a vytvořit mír.“¹⁹⁰

Několikrát připustil i možnost, že by v dlouhodobém horizontu mohl vzniknout společný stát jak pro Palestince, tak pro Izraelce. *„Nikdy si nepřestanu myslet, že místo, kde jsem se narodil, je součástí mé Palestiny. Tak to cítím. Nepopírám dějiny. Má země dnes nese dvě jména: Izrael a Palestina. Problém je v tom, že Izrael nevznikl vedle mě, ale na mně. Izraelci žijí na mně a já neexistuji.“¹⁹¹*

V souvislosti se Státem Izrael Darwíš často kritizoval i jeho podporu evropskými mocnostmi. Mnohokrát se mu stalo, že na letištích cizích zemí byl kontrolován důkladněji než ostatní cestující, což dával za vinu izraelské negativní propagandě vůči Palestincům. Např. při cestě do Belgie v 80. letech, kdy se měl setkat s tamními studenty a hovořit

---

¹⁸⁹ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 6. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

¹⁹⁰ Bar'el, Z. *Palestinian poet Mahmoud Darwish to be laid to rest in Ramallah*. [online], [citováno dne 6. 10. 2011], s. 2, 3. Dostupné na internetu: <http://www.haaretz.com/news/palestinian-poet-mahmoud-darwish-to-be-laid-to-rest-in-ramallah-1.285332>.

¹⁹¹ Jazairiová, P. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*, 1999, s. 131.

s nimi při příležitosti „Týdne Palestiny“, byl na letišti zastaven a požádán, aby se vrátil zpět do Paříže, kde v té době žil, ačkoli jeho cestovní doklady byly v pořádku.

Po tomto incidentu Darwíš prohlásil, že Evropa je ovlivněna Izraelem natolik, že je vždy připravena k výpadům proti Arabům. *„Evropští myslitelé obviňují Arabý z toho, že zabíjí židovské děti. Kdyby se o ně však Izrael opravdu staral, zachránil by je.“*¹⁹²

---

¹⁹² Anti-Arab Prejudice in Europe Author(s): Mahmoud Darwish. *Journal of Palestine Studies*, 1974, Vol. 3, No. 4, pp. 166-167. [online], [citováno dne 13. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.jstor.org/stable/2535467>.

4 LITERÁRNÍ TVORBA

Mahmúd Darwíš bývá řazen mezi nejvýznamnější palestinské a vůbec arabské básníky po boku svých krajanů, jako je např. Tawfíq Zijád¹⁹³ nebo Samíh Al-Qásim¹⁹⁴. Ti všichni píší tzv. poezii odporu, která „těžce postiženému lidu pomáhala a pomáhá znovu nalézt sebevědomí a spolu s ním i víru, naději a odhodlání.“¹⁹⁵ Sám Darwíš však označení „básník odporu“ odmítal. „*Chceme, abyste nás hodnotili jako básníky, ne jako básníky odporu.*“¹⁹⁶

Zhruba každé dva až tři roky Darwíš dokončil novou sbírku poezie. V rozhovoru s palestinskou právníčkou žijící v Ramalláhu Radžou Šeháde popsal, jak jeho práce vypadá. V první fázi napíše vše, co ho napadá a poté přemýšlí o struktuře básní. Nakonec verše ještě několikrát upraví a dílo je dokončeno. Své nové básně pak dává přečíst nějakému kolegovi básníkovi a také nezávislému čtenáři, a očekává kritiku.¹⁹⁷

Darwíš je, dle svých vlastních slov, velkým romantikem. Bez lásky by poezie nemohla existovat. Jeho hrdost a láska ke své zemi neznají hranice. Jeho romantické „já“ se z osobního vyznání rozšiřuje a stává se kolektivním hlasem lásky. Tato všeobjímající láska je podle palestinského kulturního a literárního kritika Fajsala Darádže to, co dělá Darwíšovu poezii tak krásnou a to, co Darwíše řadí mezi jednoho z nejlepších básníků moderní arabské poezie. Mezi jeho nejlepší milostné básně patří

---

¹⁹³ Více o Tawfíqu Zijádovi např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 148.

¹⁹⁴ Více o Samíhu Al-Qásimovi např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 147.

¹⁹⁵ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 100.

¹⁹⁶ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 75.

¹⁹⁷ Shehadeh, R. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 9. 2011], s. 8. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

podle kritiků Milenec z Palestiny, Moje milá se probouzí ze svého spánku či Mám tě rád nebo tě nemám rád.^{198 199}

4.1 Literární vzory

Darwíš píše svá díla zásadně v arabštině. Své oblíbené autory však čte i v angličtině, francouzštině či hebrejštině. Za západní literáty, kteří ho silně ovlivnili, považuje Arthura Rimbauda²⁰⁰ a Allena Ginsberga^{201 202}.

Jeho raná díla byla silně ovlivněna autory jako Al-Mutanabbí²⁰³ nebo Chalíl Džibrán²⁰⁴, Nizár Qabbání či Badr Šákir al-Sajjáb^{205 206}.

V době, kdy žil v Bejrútu, to zn. v letech 1973 - 1982, napsal mnoho básní s politickým motivem. Vzorem mu v této době byla díla Chilana Pabla Nerudy²⁰⁷ či francouzského Louise Aragona²⁰⁸. V pozdější době Darwíš některé z těchto svých básní upravil či je přímo odmítl.²⁰⁹

---

¹⁹⁸ Více o těchto básních v kapitolách 4.3.1 a 4.3.2.

¹⁹⁹ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 62.

²⁰⁰ Více o Arthurovi Rimbaudovi např. v: <http://www.poets.org/poet.php/prmPID/1268>.

²⁰¹ Více o Allenu Ginsbergovi např. v: <http://www.allenginsberg.org/>.

²⁰² Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 72.

²⁰³ Více o Al-Mutanabbím např. v: Oliverius, J. *Svět klasické arabské literatury*, 1995, s. 264-272.

²⁰⁴ Více o Chalílu Džibránovi např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 157-160.

²⁰⁵ Více o Badr Šákir Al-Sajjábovi např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 139-140.

²⁰⁶ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 15. 9. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

²⁰⁷ Více o Chilanu Pablu Nerudovi např. v: <http://www.poetryfoundation.org/bio/pablo-neruda>.

²⁰⁸ Více o Louisi Aragonovi např. v: <http://kirjasto.sci.fi/aragon.htm>.

²⁰⁹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 78.

Co se týče současných básníků, Darwíš jako svého pravděpodobně nejoblíbenějšího básníka označil Dereka Walcott²¹⁰. Měl také rád polské autory, např. Wislawu Szymborskou²¹¹.²¹² Říkával: „*Básník je tvořen z tisíců jiných básníků.*“²¹³

Darwíš se také hluboce zajímal o izraelskou poezii a často o ní hovořil a komentoval ji. Jedním z jeho oblíbených autorů byl Jehuda Amichai²¹⁴. V jednom rozhovoru Darwíš prohlásil, že Amichaiova poezie ho přiměla uvědomit si, že palestinská válka s Izraelem není pouze vojenská, ale také kulturní a literární.²¹⁵ Zároveň říká: „*Jeho poezie je pro mě výzvou, protože píšeme o tomtéž místě. Chce využívat krajinu a historii ve svůj vlastní prospěch, založený na mé zničené identitě. Tak spolu soutěžíme: Komu patří jazyk této země? Kdo ji miluje více? Kdo to lépe napíše?*“²¹⁶ Amichai uznává, že není jednoduché komunikovat skrze poezii. „*Nemám žádné iluze. Je velmi těžké komunikovat s druhým ve společnosti, která je politicky rozdělená tak, jako ta naše.*“²¹⁷

---

²¹⁰ Více o Dereku Walcottovi např. v:

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1992/walcott-bio.html.

²¹¹ Více o Wislawě Szymborské např. v: <http://www.arlindo-correia.com/100901.html>.

²¹² Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

²¹³ Joudah, F. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 8. 2011], s. 18. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

²¹⁴ Více o Jehudovi Amichaiovi např. v: <http://kirjasto.sci.fi/amichai.htm>.

²¹⁵ Bar'el, Z. *Palestinian poet Mahmoud Darwish to be laid to rest in Ramallah*. [online], [citováno dne 1. 2. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.haaretz.com/news/palestinian-poet-mahmoud-darwish-to-be-laid-to-rest-in-ramallah-1.285332>.

²¹⁶ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 75.

²¹⁷ Neisser, Y. *The Dialogue of Poetry: Palestinian mid Israeli Poets Writing Through Conflict and Peace*. [online], [citováno dne 1. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.pij.org/details.php?id=996>.

4.2 Literární styl

Darwíšova poezie je charakteristická volným veršem a obsahuje mnoho metafor, symbolů a imaginací.

Hlavním tématem celého Darwíšova literárního díla je láska k rodné zemi, která nevyprchala ani poté, co byl donucen ze své země odejít.²¹⁸
*„Nikdy na tu ránu nezapomenu.“*²¹⁹

Podle Edwarda Saída, známého historika, kritika a Darwíšova přítele, jsou Darwíšovy rané básně, které označuje jako militantní, velmi významné, protože pomáhají znovu prosadit palestinskou identitu po jejím rozptýlení v roce 1948. Mahmúd Darwíš byl jedním z prvních básníků vůbec, který v Izraeli psal a to i navzdory kontroverznímu prohlášení tehdejší izraelské premiérky Goldy Meirové, že *„Palestinci neexistují“*.²²⁰ Ta se nechvalně proslavila svým prohlášením, že palestinský lid *„existuje jen v hlavách několika vyšinutých Izraelců.“*²²¹

V době, kdy se po porážce arabských států v Šestidenní válce²²² roku 1967 rodí palestinské hnutí, píše Darwíš lyrické milostné verše, ve kterých svou lásku, Palestinu, opěvuje, a prožívá s ní její osud.²²³

Literární kritik Hasan Cháder říká, že Darwíš vlastně arabskou lyrickou poezii zachránil před úpadkem, ke kterému směřovala v šedesátých letech 20. století.²²⁴

---

²¹⁸ Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 147.

²¹⁹ Antoon, S. *Farewell, Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 14. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

²²⁰ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 75.

²²¹ Kapeliouk, A. *Arafat*, 2008, s. 108.

²²² Více o Šestidenní válce např. v: Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 113-119.

²²³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 75.

Darwíšův hlas se v jeho tvorbě ztotožňuje s palestinskou populací a vyjadřuje krásy a hrůzy každodenního života. Často se také opírá o mytologii či píše o historických událostech.²²⁵

V Darwíšově díle lze také narazit na mnoho antických či křesťanských symbolů. Např. *„Úděl Palestinců znázorňuje příběhem Odyssea, bloudícího v cizině a toužícího po návratu. S arabskými moderními básníky jej také pojí symbol kříže, na nějž je přibita Palestina. Kříž, na němž zemřel, ale po třech dnech vstal z mrtvých Kristus, je zároveň i symbolem vzkříšení Palestiny.“*²²⁶

Darwíš ve svém díle mnohem častěji zmiňuje křesťanského Mesiáše než proroka Muhammada. Když mu tuto otázku položil redaktor francouzského časopisu Libération, Darwíš odpověděl: *„Je to proto, že o jednom z nich mohu svobodně vyprávět, zatímco u druhého se cítím jako pod okem cenzury. Je to tím, že v křesťanství došlo k odloučení náboženství od politiky, a tak není problém hovořit o Mesiášovi. Umělci ho mohou představovat jako bytost světlé anebo tmavé pleti, třeba i jako černocho, zatímco já mohu představovat Muhammada jen jako Araba.“*²²⁷

Darwíš se ve svém díle snažil být věrný klasické arabské poezii a přikládal velkou váhu hudebnímu aspektu poezie. Právě tato hudebnost odlišuje poezii od prózy.²²⁸

²²⁴ Shehadeh, R. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 14. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

²²⁵ Dhillon, B. *Subaltern Voices and Perspectives: The Poetry of Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 14. 9. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: journals.uvic.ca/index.php/Illumine/article/view/2572.

²²⁶ Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 147.

²²⁷ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 8, 9.

²²⁸ Masalha, S. *Mahmoud Darwish Made a Homeland of Words*. [online], [citováno dne 15. 8. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.palestine-pmc.com/details.asp?cat=3&id=1546>.

Palestinsko-americký historik Philip Mattar ve své Encyklopedii Palestinců píše, že Darwíšovu poezii je možno rozdělit do třech fází. První fáze končí roku 1971, kdy odešel do exilu do Moskvy. Do této doby psal především o dvou hlavních tématech, o lásce a politice. Často popisuje pevné pouto mezi Palestinci a jejich zemí a odmítá izraelské nároky na jejich půdu. Zaměřuje se na chudé rolníky, kteří jsou nyní nuceni opustit půdu svých předků. V milostných básních se pak prolíná milovaná žena s milovanou vlastí.

Druhá fáze Darwíšovy tvorby spadá do let 1971-82. Díla napsaná po odchodu z vlasti se vyznačují častým popisem běžných dní v domovině, popisem přátel a rodiny, krajiny a přírody Palestiny. Nostalgicky vzpomíná na Galileu, Haifu či horu Karmel. Nyní, nacházejíce se v exilu, si snaží v paměti udržet co nejvíce vzpomínek na svou rodnou zem. V této fázi také často užívá náboženské motivy jako je např. kříž. Hovoří o mučednické smrti či o ukřižování. Často se v jeho tvorbě objevují také starozákonní proroci.

Ve třetí fázi se Darwíš navrácí k jednoduššímu, čistějšímu, ale zároveň přímějšímu stylu psaní.²²⁹

Jaroslav Oliverius ve své knize *Moderní literatury arabského východu* charakterizuje Darwíšovu tvorbu takto: *„Třebaže z jeho veršů dýchá vášnivě, horoucí zaujetí, dokáže Darwíš psát o otřesných událostech, o konkrétních lidských tragédiích, o tíživém údělu Palestinců klidným, nevzrušeným tónem, vyhýbá se falešnému patosu a*

---

²²⁹ Mattar, P. *Encyclopedia of the Palestinians (Facts on File Library on World History) (Facts on File Library of World History)*, 2005, s. 116, 117.

*sentimentalitě. Jeho verše jsou často prodchnuty smutkem a bolestí, ale neústí v nemohoucnosti, vyjadřují naději a nové odhodlání.*²³⁰

Ačkoli je Darwíš označován především za básníka, vydal i několik knih prózy. Někdy se může zdát, že se tato díla vedle jeho básní poněkud ztrácí. Neprávem. Darwíš vytvořil téměř samostatný literární žánr, který je jak autobiografií, tak básní v próze nebo politickým esejem, či snad dokonce dějovým vyprávěním.²³¹

Darwíšova díla byla přeložena do mnoha jazyků. Uvádí se, že více než do dvaceti, např. do angličtiny, francouzštiny, hebrejštiny, japonštiny a mnoha dalších. Ve Francii je dokonce nejlépe prodávaným básníkem vůbec.²³²

Vyšlo také mnoho výběrů z jeho děl, kterými se však tato práce z důvodu nedostatku prostoru nebude zabývat.

Poetická a prozaická díla Mahmúda Darwíše jsou na následujících stranách řazena od nejstarších po nejmladší dle přehledu autorových děl v českém překladu knihy *Přicházím do stínu tvých očí*.

---

²³⁰ Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 147.

²³¹ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 100, 101.

²³² Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 72.

4.3 Poezie

Darwiš se svými básněmi vždy snažil šířit mír a krásu, nikoli nenávisť. Svou poezii charakterizoval takto: „*Poezie a krása vždy vytvářejí mír. Když čteš něco krásného, cítíš sounáležitost; boří to zdi... Vždy druhého polidšťuji. Dokonce zlidšťuji izraelského vojáka.*“ Ačkoli za tento postoj byl mnohdy i kritizován, ze svých stanovisek neustoupil. „*Budu dál polidšťovat dokonce i nepřítel... První učitel, který mě učil hebrejsky, byl Žid. První láska mého života byla židovská dívka. První soudkyně, která mě poslala do vězení, byla Židovka. A tak jsem se od počátku nedíval na Židy jako na d'ábly či anděly, ale jako na lidské bytosti.*“²³³

Jeho poezie hovoří převážně o rodné zemi a pocitech vyhnanství, které si s sebou nesl po celý život. Na otázku, proč stále píše jen o své vlasti a o osudu svého národa, často odpovídal: „*Nemohu opěvovat růže, pokud je můj národ vyvrácen z kořenů.*“²³⁴ Zároveň říkal: „*[Palestinec] může dělat pouze jednu věc. Stát se ještě více Palestincem, Palestincem až do doby získání domova a svobody, Palestincem až do smrti, protože nemá jinou možnost volby.*“²³⁵

Název „Palestina“ používá zároveň i jako metaforu, jako výraz ztraceného Eden, jako trápení exilu a vyvlastnění.²³⁶

---

²³³ Darwiš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 75.

²³⁴ *Zemřel palestinský básník Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 11. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://ism-czech.org/?p=181>.

²³⁵ Fragopoulos, G. *Tracing Mahmoud Darwish's Map*. [online], [citováno dne 11. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://quarterlyconversation.com/tracing-mahmoud-darwishs-map>.

²³⁶ Shatz, A. *A Poet's Palestine as a Metaphor*. [online], [citováno dne 19. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2001/12/22/books/a-poet-s-palestine-as-a-metaphor.html>.

Darwíš si, podle svých slov, již od dětství přál stát se básníkem. Jako dítě nebyl v dobrém fyzickém stavu a tak se často nemohl účastnit dětských her. Zároveň trávil hodně času s dospělými a často poslouchal, jak jeho dědeček vypráví staré arabské legendy. Darwíš byl příběhy fascinován a začal se zajímat o jazyk a literaturu. Věřil, že básník je jakási záhadná osoba s nadpřirozenými schopnostmi, která dokáže slova proměnit v poezii.²³⁷

Svou první báseň napsal, když mu bylo dvanáct let. „*Nebyla to milostná báseň. Popisoval jsem náš útěk z Palestiny do Libanonu.*“²³⁸ Báseň recitoval ve škole při příležitosti výročí palestinské Nakby. Byl za její přednes dokonce předvolán k izraelskému vojenskému důstojníkovi.²³⁹

Podruhé byl v dětství k výslechu předvolán, když přednesl svou řeč na počest izraelského dne nezávislosti. Náctiletý Darwíš ji napsal jako dopis židovskému chlapci, kde vysvětloval, že sám nemůže být šťastný a slavit tento den, protože se nemůže radovat ze stejných věcí jako on.²⁴⁰ Zatímco židovský chlapec má svůj domov, hračky a naději, jeho palestinský protějšek nemá nic. Izraelský vojenský důstojník malému Darwíšovi vyhrožoval, že pokud bude pokračovat a skládat podobné verše, jeho otec přijde o práci.²⁴¹ Během tohoto konfliktu si Darwíš uvědomil, jakou sílu může poezie mít. „*Silný a mocný Stát Izrael byl naštván básní, kterou jsem napsal já!*“²⁴²

---

²³⁷ Shehadeh, R. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

²³⁸ Handal, N. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

²³⁹ Antoon, S. *Farewell Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 4. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

²⁴⁰ *Mahmoud Darwish, the voice of Palestine, died on August 9th, aged 67*. [online], [citováno dne 18. 4. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.economist.com/node/11959317?story_id=11959317.

²⁴¹ *FAQ on Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 18. 4. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://imeu.net/news/article0014103.shtml>.

²⁴² Shehadeh, R. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 18. 4. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

4.3.1 Raná poezie

Darwíšova první publikovaná kniha poezie nesla název Ptáci bez křídel. Napsal ji ve svých devatenácti letech, v roce 1960, kdy byl ještě studentem.²⁴³ Uveřejnil zde báseň, která se stala jednou z nejslavnějších Darwíšových básní vůbec. Nazval ji Občanský průkaz. Promlouvá zde k izraelskému policistovi. Tato báseň také zapříčinila jeho domácí vězení v roce 1967.²⁴⁴

Darwíš tuto báseň poprvé přečetl na básnickém festivalu v Nazaretu v květnu roku 1964. Tehdy mu bylo 23 let. Dav posluchačů byl nadšen a Darwíš musel recitoval další a další básně. V této chvíli se zrodila Darwíšova sláva.²⁴⁵

Občanský průkaz během několika následujících dní obletěl celý arabský svět. Stal se protestní písní tehdejší generace. Darwíšova jasná a přímá slova mluvila ze srdce mnoha Palestinců.²⁴⁶ V této době byl název „Palestina“ politické tabu. Od založení Státu Izrael zde nebylo nic, co by se tímto názvem dalo nazývat. Západní břeh Jordánu byl pod správou Jordánska a Pásmo Gazy pod Egyptem. I proto vzbudila Darwíšova báseň tak velkou odezvu.²⁴⁷

Další vydanou knihou se stala sbírka Olivové listy, v originále Awráq az-zajtún. Vznikla roku 1964 a obsahuje např. báseň nazvanou Dopis

---

²⁴³ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 18. 4. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

²⁴⁴ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 74.

²⁴⁵ *Mahmoud Darwish, the voice of Palestine, died on August 9th, aged 67*. [online], [citováno dne 19. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.economist.com/node/11959317?story_id=11959317.

²⁴⁶ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 161.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 174.

z exilu. Hovoří o muži, který opustil svou rodnou vesnici, aby si hledal práci. Poté pracuje v restauraci ve velkém městě. Tam však cítí, že město i jeho obyvatelé jsou nepřátelští a že mu chybí základní věci, ze kterých by se mohl těšit, jako jsou přátelé a rodina. Nezbyvá mu nic jiného, než své pocity vložit do psaní básní.²⁴⁸

Olivové listy, spolu s následujícím dílem, Milencem z Palestiny, arabsky *Ášiq min Filastín*, který vyšel o dva roky později, přinesly Darwíšovi věhlas a pověst básníka odporu.

V Milenci z Palestiny se střídají dvě hlavní témata, politika a láska. Láska mezi mužem a ženou se postupně mění na nezničitelné pouto mezi mužem a jeho vlastí.²⁴⁹

Tato moderní báseň je psána ve stylu klasických milostných básní, *qasíd*. Má tři hlavní části, z nichž každá se vyznačuje jinou náladou. Nostalgický nasíb oplakává ztrátu milovaného a zároveň ztrátu milované vlasti. Následující *rahíl* vykresluje autora, který znovu získává sebevědomí.²⁵⁰ Básník zde prochází různými částmi svého exilu. Objevuje se zde přístav, jakožto místo nedobrovolného odchodu do emigrace, opuštěné kopce zarostlé trním, skladovací prostory chudých domů rolníků, levné noční kluby, uprchlické tábory.²⁵¹

Poslední část, *fachr*, chválí hrdinství své společnosti.²⁵² Autor se dostává do nového stavu mysli, kdy znovu dosahuje klidu a přísahá absolutní oddanost své vlasti.²⁵³

---

²⁴⁸ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 197.

²⁴⁹ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 21. 7. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

²⁵⁰ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 174.

²⁵¹ Tamtéž, s. 175.

²⁵² Tamtéž, s. 174.

²⁵³ Tamtéž, s. 176.

Další známou Darwíšovou ranou básní je Matka, kde syn, který je uvězněn, popisuje svůj stesk po matce a po jejím chlebu a kávě.²⁵⁴

Báseň začíná zmínkou o chlebu, což je pro oblast Blízkého východu velmi symbolické. Slovo „chléb“ je metaforou pro lidské přežití. Je také symbolem vyrovnanosti a míru a stejně tak i lásky. V mnoha kulturách po celém světě, především mezi chudšími lidmi, je chléb považován za svatý. Darwíš také používá výraz „chléb“ jako metaforu pro laskavost a lásku matek ke svým synům a dcerám, které obvykle připravují jídlo pro celou rodinu. Když tedy Darwíš v básni píše, že touží po matčině chlebu a kávě, zároveň i říká, že stejně tak, jako touží po své matce, mu chybí i jeho vlast.²⁵⁵

Ačkoli je tato báseň, dle slov autora, *„jednoduchým vyznáním básníka z lásky ke své matce, stala se kolektivní písní. Celé mé dílo je takovéto. Nejsem rozhodnut reprezentovat cokoli vyjma sebe. Ale toto já je plné kolektivní paměti.“*²⁵⁶

Sbírka Konec noci, v arabském originále Áchir al-lajl, byla vydána roku 1967 ve světle Šestidenní války. Vypravěčem je zde voják, který si stěžuje, že potřebuje jasný den, ne šílený fašistický triumf. Říká, že potřebuje smích a radost, ne zbraně a válku.²⁵⁷

---

²⁵⁴ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 74, 75.

²⁵⁵ Badihian, M. *Review of the poem „mother“ by Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 21. 2. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.mahmag.org/english/worldpoetry.php?itemid=502>.

²⁵⁶ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 74, 75.

²⁵⁷ Omer, M. *Special Report: Opening a Space for Jasmine: Mahmoud Darwish, Poet of Palestine—and the World*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.wrmea.com/component/content/article/275/8488-special-report-opening-a-space-for-jasmine-mahmoud-darwish-poet-of-palestineand-the-world.html>.

Moje milá se probouzí ze svého spánku, Habíbatí tanhadu min nawmihá, je sbírka milostné poezie. Součástí této sbírky je např. báseň Přicházím do stínu tvých očí, která oslavuje ženu, jakožto symbol univerza a básníkův osud.²⁵⁸ Byla publikována roku 1968.²⁵⁹

Deník palestinského zranění, Jawmiját džurh filastíní, je deníkem porušených, zraněných, vyvlastněných a okupovaných Palestinců. Celá sbírka, publikovaná roku 1969, je věnována ženě, palestinské básnířce Fadwě Tuqan²⁶⁰, která napsala hořkosladkou báseň o následcích porážky arabských armád Izraelem v Šestidenní válce v roce 1967, jež byla Darwíšovou oblíbenou.²⁶¹ Darwíš zde básničku nazývá sestrou. Několikrát zde polemizuje s jejími básněmi či na ně reaguje.

Dílo končí popisem toho, co si okupant přál dosáhnout v autorově zemi. Nepřátelé si podle něj snaží vymyslet falešné archeologické nároky na zemi, aby mohli Palestince vyhnat z vlasti.²⁶²

Další dvě sbírky básní vyšly roku 1970. Nesly názvy Psaní na světlo pušky, arabsky Kitába alá daw' bunduqij a Ptáci umírají v Galileji, v originále Al-asáfír tamútu fí l-Džalíl.²⁶³

---

²⁵⁸ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 13.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 66.

²⁶⁰ Více o Fadwě Tuqan např. v:

http://www.webgaza.net/palestine/people_profiles/Tuqan_Fadwa.htm.

²⁶¹ Arana, V. *The facts on file companion to world poetry: 1900 to the present*, 2008, s. 140.

²⁶² Tamtéž, s. 141.

²⁶³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 66.

O rok později vyšla Sběrka Mahmúda Darwíše, Sebrané spisy, Díwán Mahmúd Darwíš aw al-amál aš-širíja al-kámila, což je výběr z jeho předchozí tvorby. Obsahuje to nejznámější, co autor dosud publikoval.

4.3.2 Poezie po odchodu do exilu

První sbírka, kterou Darwíš napsal po svém odchodu do exilu v roce 1971, byla nazvána Mám tě rád, nebo tě nemám rád, Uhibbuki aw lá uhibbuk. Vznikla roku 1972. Jedná se o sbírku milostné poezie. Podle palestinsko-amerického historika Phillipa Mattara je toto dílo změnou v Darwíšově poezii. Nyní se zaměřuje především, daleko od svého domova, na detailní popis charakterů, věcí, situací, které zažil. Snaží se, aby paměť nezapomněla.

Sbírka začíná básní nazvanou 14 žalmů o Palestině.²⁶⁴

Roku 1974 následovala sbírka nazvaná Pokus číslo 7, Muháwala raqm 7 a o rok později další sbírka milostné poezie s názvem Tamto je její podoba a toto je sebevražda milence, arabsky Tilka súratuhá wa hádá intihár al-ášiq.²⁶⁵

Ahmad al-Zatar je báseň, která byla uveřejněna roku 1977. Hovoří o obležení a masakru palestinského uprchlického tábora Tal al-Zatar

---

²⁶⁴ Mattar, P. *Encyclopedia of the Palestinians (Facts on File Library on World History) (Facts on File Library of World History)*, 2005, s. 116.

²⁶⁵ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 66.

na severovýchodě Libanonu.²⁶⁶ Svou rozlohou i počtem obyvatel byl tento uprchlický tábor jedním z vůbec největších. Během libanonské občanské války, která probíhala v letech 1975-91, byl tábor několik měsíců obléhán křesťanskými milicemi, falangisty. 12. srpna 1976 pak byl tábor s podporou libanonské armády srovnán se zemí. Zemřelo zde několik tisíc lidí a mnoho jich bylo zraněno.^{267 268}

Následovaly další dvě sbírky milostné poezie. Roku 1977 byla publikována kniha Svatby, arabsky Arás.²⁶⁹ Druhou je Méně růží, v originále Ward aqall, je sbírka milostné poezie obsahující např. básně Na této zemi či Jsem odtamtud, kde Darwíš vzdává hold své rodné zemi. Palestina je zde nazývána Paní země.²⁷⁰ Další známou básní této sbírky je Flétna plakala.²⁷¹ Sbíрку Darwíš vydal roku 1986.²⁷²

Ti, kteří míjejí v pomíjivých slovech je báseň, kterou Darwíš napsal po vypuknutí první intifády v Palestině v roce 1987. Báseň se stala velmi populární a zároveň kritizovanou díky veršům „*Žijte kdekoli, ale nežijte mezi námi ... a neumírejte mezi námi*“. Mezi izraelskými politickými představiteli se následně rozpoutala debata o osobě Mahmúda Darwíše. Tehdejší izraelský ministerský předseda Jicchak Šamir četl tuto báseň v Knessetu, izraelském parlamentu, a poukazoval na Darwíšův

---

²⁶⁶ Antoon, S. *Farewell Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

²⁶⁷ Více o Tal al-Zatar např. v: <http://www.liberty05.com/civilwar/civil1.html>.

²⁶⁸ *The Battle of Tel el Zaatar 1976*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.liberty05.com/civilwar/civil1.html>.

²⁶⁹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 66.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 13.

²⁷¹ Yarian, K. M. *Mahmoud Darwish's Unfortunately It Was Paradise*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.scribd.com/doc/24984249/Mahmoud-Darwish-s-Unfortunately-It-Was-Paradise-by-Karekin-Madteos-Yarian>.

²⁷² Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 66.

antiizraelský postoj.²⁷³ Báseň vzbudila strach, že Palestinci nebudou spokojeni ani pokud dosáhnou nezávislého státu.²⁷⁴

Sám Darwíš tuto báseň podle svých slov nemá rád, zdá se mu „příliš rozzlobená a přímá“, nicméně přiznával, že oslovoval izraelské vojáky. „*Stále říkám, že by se Izrael měl stáhnout z okupovaných území. Ale oni to považují za důkaz, že Palestinci chtějí Židy svrhnout do moře. Jestliže vidí svou existenci podmíněnou okupací, pak obviňují sami sebe.*“²⁷⁵

Zdůraznil však, že chtěl básní říci, aby Izraelci odešli pouze z okupovaných území Západního břehu a Pásmu Gazy. „*Možná to nebylo příliš jasně řečeno. V písni je těžké vyjadřovat věci přesně. Zdůrazňuji: [Opusťte] pouze okupovaná území, která byla získána během Šestidenní války, ne Stát Izrael.*“²⁷⁶

Následující sbírka nesla název Obležení pro chvály moře, Hisár li madá 'ih al-bahr a byla publikována roku 1980.

Chvála vysokého stínu, jejíž originální název zní Madíh az-zill al-álí, je báseň, kterou Darwíš napsal v roce 1982, kdy se nacházel, spolu s tisíci dalšími Palestinci, na lodi plující z libanonského Bejrútu do egyptské Káhiry poté, co Izrael zahájil invazi do Libanonu.

Darwíš líčí každodenní realitu, kdy lidé žijí pod neustálou hrozbou ostřelování – pod obležením Bejrútu. Vyznívá zde ohlušující ticho, které

---

²⁷³ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 79.

²⁷⁴ *Palestinian's Poem Unnerves Israelis*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/1988/04/05/world/palestinian-s-poem-unnerves-israelis.html>.

²⁷⁵ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 79.

²⁷⁶ *Palestinian's Poem Unnerves Israelis*. [online], [citováno dne 18. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/1988/04/05/world/palestinian-s-poem-unnerves-israelis.html>.

se line z okolního světa. Lidé jsou hluší k situaci Palestinců a Libanonců, stejně tak jako k událostem, které se staly v táborech Sabra a Šatíla.²⁷⁷

Autor obviňuje izraelskou vládu z vraždění civilistů a předstírání, že jsou sami oběti. Píše zde: „*Ukradli jste nám naše slzy, vlci.*“ Mluví i k americké vládě, která dává každému dítěti jako hračku kazetovou bombu²⁷⁸ jako dárek, stejně jako hovoří k arabským vládám, které nazývá „*národy mizerů*“, jelikož hovoří o sounáležitosti s Palestinci a reálně nedělají nic pro to, aby jim jakkoli pomohly.²⁷⁹

V básni Darwíš opakovaně zesměšňuje nacionalismus a jeho hloupost. Na konci básně zpovídá palestinského bojovníka. Ptá se ho na pravou podstatu událostí a na postoj jeho samotného. Sám Darwíš zde říká, že příčinou situace mezi Palestinci a Izraelci jsou lidé, vše je o svobodě a útlaku, o odporu proti perzekuci a o ideálech svobody. Nacionalismus a „*hračky státnosti*“ jsou pouze marginální záležitosti.²⁸⁰

Roku 1986 Darwíš vydává sbírku *To je píseň, to je píseň*, arabsky *Hija ughnija, hija ughnija* a o tři roky později *Tragédie narcisu*, *Komedie stříbra*, *Má ását an-nadržis*, *Malhát al-fidda*.

Jedenáct planet, v originále *Ahada ašara kawkaban*, je dílo, které vyšlo v roce 1992 a je označováno jako „lyrická epika“.²⁸¹ Kniha se zaměřuje na dvě velké změny v historii lidstva, které se udály v ten samý

---

²⁷⁷ Krátce po odchodu OOP z Libanonu došlo k útoku na palestinské uprchlické tábory Sabra a Šatíla v západní části Bejrútu. Falangisté, spolupracující s Izraelem, zde zabili 474 mužů, žen a dětí. Ačkoli bylo v izraelských silách zasáhnout a masakru zabránit, nestalo se tak.

Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 158, 159.

²⁷⁸ „*Kazetová (clusterová) bomba se po shoení rozpadne na stovky menších bomb. Ty nevybuchlé pak mohou zůstat ležet v krajině velmi dlouho a ohrožovat zdraví a životy lidí ještě mnoho let po skončení bombardování.*“ Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 311.

²⁷⁹ *Mahmoud Darwish: Palestine's prophet of humanism*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://3quarksdaily.blogspot.com/2008/08/mahmoud-darwi-2.html>.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 2.

²⁸¹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 78.

rok.²⁸² Darwíš zde hovoří o roce 1492, kdy Kryštof Kolumbus objevil Ameriku a zároveň tak zničil původní americký svět. Zároveň hovoří i o vyhnání Arabů z Andalusie²⁸³. Tyto dvě události „představují paralelu k palestinské katastrofě, zvané Nakba, kterou Palestinci popisují vytvoření Izraele v roce 1948.“²⁸⁴

Toto Darwíšovo dílo je často označováno jako jedno z jeho vůbec nejlepších.²⁸⁵ Obsahuje např. báseň s názvem Jedenáct planet a konec Andalusie nebo Vybereme si Sofokla, v níž popisuje zoufalství člověka, který stojí nad propastí porážky a beznadějné budoucnosti a ohlíží se do své slavné minulosti. V básni s názvem Indiánova předposlední řeč k bílému muži popisuje americkou válečnou dominanci nad Indiány.²⁸⁶ Tato báseň může být chápána také jako alegorie. Darwíš ji složil poté, co opakovaně poslouchal indiánské písně.²⁸⁷

V celém díle se autor staví proti násilí na lidech, lidskosti a zemi s nadějí, že se již nikdy nebudou opakovat. Sní o Andalusii, o koexistenci a vzájemném respektu dvou částí obyvatelstva, o původních obyvatelích a o přistěhovalcích. Staví se proti vyhnání původních obyvatel.²⁸⁸

Darwíš publikoval i mnoho samostatných básní, které se staly notoricky známé. V několika se objevila i dívka jménem Rita. Jméno je pseudonymem pro Darwíšovu první lásku, izraelskou židovskou dívku.

---

²⁸² Saleh, F. *I Always Learn From Criticism*. [online], [citováno dne 19. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=22>.

²⁸³ Více informací o vyhnání Arabů z Andalusie a vůbec o přítomnosti Arabů v Andalusii např. v: Kaufmann, Hans. *Maurové a Evropa*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1982.

²⁸⁴ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 78.

²⁸⁵ Saleh, F. *I Always Learn From Criticism*. [online], [citováno dne 19. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=22>.

²⁸⁶ Vandor, S. *Mahmoud Darwish: If I Were Another?* [online], [citováno dne 19. 2. 2011], s. 4. Dostupné na internetu: <http://thoughtcatalog.com/2010/mahmoud-darwish-if-i-were-another/>.

²⁸⁷ Joudah, F. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 11. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 11.

Báseň nazvaná Rita a puška hovoří o lásce autora a mladé židovky. Báseň se zabývá válkou, která neustále vstupuje mezi zamilovanou dvojici. Puška značí izraelskou armádu, do které musela Rita narukovat.²⁸⁹ Je také symbolem války, ničení a zabíjení.

Jelikož vztah dvou milenců začal již v dětství, je Ritin odchod do armády, kde přijme sionistickou ideologii, pro Darwiše velkým šokem. Rita vyráží do boje, kde bude zabíjet Palestince. Darwiš se ptá: „*Miluje mě dnes Rita? Jak mě tedy může zabít, jak může střílet na můj lid?*“²⁹⁰

Tato báseň byla také hudebně zpracována známým libanonským hudebníkem Marcelem Khalifem.^{291 292}

Darwiš složil celkem čtyři básně, kde se postava Rity objevila. V šedesátých a sedmdesátých letech to byla již zmíněná Rita a puška, a dále Ritina zima, kdy se dva milenci znovu setkávají po dlouhém odloučení. Rita již je v další životní fázi, kdy začíná pochybovat o myšlenkách sionismu a nakonec se rozhodne z Izraele odejít. Ačkoli se ji Darwiš snaží přesvědčit, aby zůstala, Rita, unavena boji a izraelsko-palestinskou situací, odchází za moře a Darwiše opouští.²⁹³

Další básní o Ritě je Spící zahrada, která byl publikována v roce 1977. Rita se vrací zpět do Izraele, aby mohla s Darwišem žít. Nastěhuje

²⁸⁹ V Izraeli musí ženy po dovršení osmnácti let povinně do armády na dva roky. Více informací např. v:

<http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts%20About%20Israel/State/The%20Israel%20Defense%20Forces>.

²⁹⁰ Shahham, A. A portrait of the Israeli Woman as the Beloved: The Woman – Soldier in the Poetry of Mahmud Darwish after the 1967 War. *Bulletin (British Society for Middle Eastern Studies)*, 1988, Vol. 15, No. 1/2, pp. 28-49. [online], [citováno dne 13. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.jstor.org/stable/195214>.

²⁹¹ Více o hudebním zpracování Darwišových básní v kapitole 5.1.

²⁹² *Mahmoud Darwish: Palestine's prophet of humanism*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://3quarksdaily.blogspot.com/2008/08/mahmoud-darwi-2.html>.

²⁹³ Shahham, A. A portrait of the Israeli Woman as the Beloved: The Woman – Soldier in the Poetry of Mahmud Darwish after the 1967 War. *Bulletin (British Society for Middle Eastern Studies)*, 1988, Vol. 15, No. 1/2, pp. 28-49. [online], [citováno dne 13. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.jstor.org/stable/195214>.

se do jeho domu a zamilovaný Darwíš přirovnává její krásu k nádherné zahradě. Nakonec si však autor uvědomuje, že Ritiny postoje jsou nestálé a že v sobě i nadále chová myšlenky sionismu. Nevěří jí a myslí si, že se Rita kdykoli může vrátit do izraelské armády a zabít ho. Rozhodne se tedy vztah s Ritou ukončit.²⁹⁴

Poté se Rita znovu objevila za patnáct let, v roce 1992, kdy ji Darwíš zmínil ve své další básni.²⁹⁵

Vidím, co chci, arabsky Ará má urídu, je sbírka publikovaná roku 1993. Toto dílo je Darwíšovo první, kde se objevuje súfijská tematika. Dále se zde objevují výrazy jako vítr, kůň, pšenice, holubice, gazela či chryzantéma. Objevuje se zde otec, „já“, dědeček a jeho předek. Všichni se prolínají a proplétají v čase, místě i identitě a hovoří o své zemi jako o „*sasankách, které přijaly svou zem a zpívají jí jako nebeskému domovu.*“²⁹⁶

Proč jsi nechal koně samotného, v originále Limádhá tarakta al-hisán wahídan, je poetická autobiografie, která vyšla v roce 1995.²⁹⁷

---

²⁹⁴ Shahham, A. A portrait of the Israeli Woman as the Beloved: The Woman – Soldier in the Poetry of Mahmud Darwish after the 1967 War. *Bulletin (British Society for Middle Eastern Studies)*, 1988, Vol. 15, No. 1/2, pp. 28-49. [online], [citováno dne 13. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.jstor.org/stable/195214>.

²⁹⁵ Joudah, F. „*The Butterfly’s Burden*“ by Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 12. Dostupné na internetu: <http://pibookreviews.wordpress.com/2011/04/03/the-butterflys-burden-by-mahmoud-darwish/>.

²⁹⁶ Joudah, F. *Mahmoud Darwish’s Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 9. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

²⁹⁷ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 78.

Tato báseň byla napsána jako odpověď na výzvy a hrozby dohod z Osla.²⁹⁸

V této básni autor spojil palestinskou zkušenost exilu se vzpomínkami, které byli lidé nuceni nechat za sebou. „*Kůň byl ponechán sám a opuštěný a klíč k prázdnému domu je uložen v kapse každého Palestince.*“²⁹⁹ Zároveň zde vyslovuje velkou omluvu těm, kteří zemřeli jako mučedníci, a jejichž smrt se, s ohledem na dohody z Osla, zdá jako zbytečná. Mnohokrát zde opakuje, že „*vše znovu začne*“, že boj není u konce a bude pokračovat. Vyjadřuje zde také svou obavu, že Palestinci se svých snů nikdy nedočkají, že tato válka nikdy neskončí.³⁰⁰

Známý libanonský literární kritik a spisovatel Elias Khoury o této sbírce říká, že je „*mapou lidské duše.*“³⁰¹

Jedna z básní této sbírky se jmenuje Věčnost kaktusu. Vypráví o otci a synovi, kteří jsou nuceni uprchnout ze svého domova do Libanonu. Otec neví, kam přesně jdou, a tuší, že do svého domova se již nebudou moci vrátit. Když se syn otce ptá, kdo teď bude žít v jejich domě, otec říká, že „*vše zůstane tak, jak je.*“ I když ví, že půda je pravděpodobně ztracena. Darwíš zde čtenáři přibližuje myšlení uprchlíků, kteří byli nuceni odejít ze svých domovů tak, jak to sám zažil. Dospělí věděli, že už se nebudou moci vrátit zpět, ale dětem řekli, že ano, aby jejich trápení nebylo větší, než je nutné.³⁰²

---

²⁹⁸ Antoon, S. *Farewell Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

²⁹⁹ Bar'el, Z. *Palestinian poet Mahmoud Darwish to be laid to rest in Ramallah*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.haaretz.com/news/palestinian-poet-mahmoud-darwish-to-be-laid-to-rest-in-ramallah-1.285332>.

³⁰⁰ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 39.

³⁰¹ Watts, S. *Why Did You Leave The Horse Alone?* [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.banipal.co.uk/book_reviews/17/stephen-watts-reviews-poetry-collections-by-mahmoud-darwish-and-nadia-tueni/.

³⁰² Dhillon, B. *Subaltern Voices and Perspectives: The Poetry of Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 7-9. Dostupné na internetu: journals.uvic.ca/index.php/Illumine/article/view/2572.

4.3.3 Poezie po návratu z exilu

Následující díla byla publikována po roce 1996, kdy Darwíšovi byl povolen návrat do Palestiny. Pocity vykořenění, ztráty a exilu však v jeho tvorbě zůstávají i nadále.³⁰³

Postel neznámé ženy, Sarír al-gharíba, je první Darwíšovo dílo, které je kompletně celé o lásce. Irácký novinář Subhi Hadadi označuje toto dílo za zlom v Darwíšově tvorbě. Následující fázi jeho tvorby označuje jako lyricko-epickou.³⁰⁴

Sbírka vyšla v roce 1995 a autor ji, stejně jako svá předchozí díla, považuje za určitý způsob odporu. Říká: *„Předpokládá se, že my, Palestinci, jsme oddáni jedinému cíli – osvobození Palestiny. To je vězení. Jsme lidé, milujeme, bojíme se smrti, užíváme si prvních jarních květin. Tedy vyjádřit toto je odpor, rezistence proti tomu, aby nám náš cíl diktoval. Jestliže píšu milostné básně, stavím se proti podmínkám, které mi nedovolují psát milostné básně.“*³⁰⁵

Darwíš tuto sbírku napsal po své rezignaci v OOP a navrátil se tak k pramenům arabské poezie – milostné lyrice. Ačkoli toto dílo připomíná některou jeho starší tvorbu, výraz „milovaný“ tentokrát nepatří ztracené Palestině, ale jedná se o opravdový vztah dvou lidí.³⁰⁶

---

³⁰³ Joudah, F. „*The Butterfly’s Burden*“ by Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 17. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://pibookreviews.wordpress.com/2011/04/03/the-butterflys-burden-by-mahmoud-darwish/>.

³⁰⁴ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile’s poet: Critical essays*, 2008, s. 105.

³⁰⁵ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 81, 82.

³⁰⁶ Metres, P. *A Litany of Salaams*. [online], [citováno dne 17. 9. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://jacketmagazine.com/35/r-darwish-rb-metres.shtml>.

Tato sbírka nabízí mnoho aspektů lásky, kterou lze vnímat z různých úhlů. Skrze historii, realitu či každodenní život.

V jedné z básní, která se jmenuje Já a Džamílova Bouthaina³⁰⁷ hovoří např. o svém obdivu k významnému tvůrci klasické milostné poezie, ghazzalu³⁰⁸. Ptá se ho: „*Džamíle, můžete mi vysvětlit lásku?*“

Sbírka dále obsahuje např. báseň Nic víc a nic míň³⁰⁹ či Pojdme jako bychom byli.³¹⁰

Nástěnné noviny Mahmúda Darwíše, v originále Džidáríját Mahmúd Darwíš, je dílo, které oslavuje život a lidskost nejen všech Palestinců, ale každého člověka na zemi.³¹¹

Toto dílo vznikalo v letech 1998 – 2000. Roku 1998 se Darwíš podrobil již druhé operaci srdce v důsledku dlouhodobých problémů. Během zákroku se ocitl velmi blízko smrti a tato zkušenost ho inspirovala k vytvoření tohoto monumentálního díla.³¹² Kniha obsahuje pouze jednu báseň.³¹³ Darwíš se v ní zmítá mezi životem a smrtí a uvažuje, která strana nakonec zvítězí.³¹⁴

³⁰⁷ Více o Džamílovi ibn Ma´marovi a jeho vyvolené, Buthajně, lze nalézt v: Oliverius, J. *Svět klasické arabské literatury*, 1995, s. 142-144.

³⁰⁸ Ghazzal = milostná lyrika, která jako samostatný básnický útvar vzniká v době Umajjovské říše (661-750 n. l.). Existují dva typy ghazzalu: nasíbová forma a písňová forma. Více informací lze nalézt v: Oliverius, J. *Svět klasické arabské literatury*, 1995, s. 131-133.

³⁰⁹ Metres, P. *A Litany of Salaams*. [online], [citováno dne 17. 9. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://jacketmagazine.com/35/r-darwish-rb-metres.shtml>.

³¹⁰ Ali, K. *Orange Alert: Essays on poetry, art and the architecture of silence*, s. 35.

³¹¹ Joudah, F. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

³¹² *Mahmoud Darwish: Palestine's prophet of humanism*. [online], [citováno dne 13. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://3quarksdaily.blogspot.com/3quarksdaily/2008/08/mahmoud-darwi-2.html>.

³¹³ *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.sakakini.org/literature/mdarwish.htm>.

³¹⁴ *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile*. [online], [citováno dne 13. 9. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

Děj básně se odehrává v nemocnici a je rozdělen do tří hlavních linií. V první básník popisuje své vize a myšlenky, svoji obavu ze smrti a hledá smysl celé své existence. Objevuje se zde postava zdravotní sestry, která jeho rozjímání přeruší.

Darwíš se postupně v myšlenkách smiřuje se svým životem, se svou první láskou i se svým vlastním já. Pod vlivem sedativ, které sestra autorovi podává, má další vize. V myšlenkách se také vrací do své minulosti. Vzpomíná na smrt svého otce, na chléb, který pekla jeho matka, na svůj nucený odchod do exilu i na přátele a kolegy, které během svého života poznal. Pak poznává, že jeho poslední hodina ještě nenastala, že bude dál žít. Promlouvá ke své oblíbené bohyni Anat³¹⁵ a těší se ze života.

Druhá část básně začíná prohlášením „*A já chci žít*“. Autor vede dialog se smrtí a říká ji, aby ještě počkala.³¹⁶ Celá tato část je prodchnuta Darwíšovým typickým humorem a ironií, kdy se snaží zlidštit sebe i druhé.³¹⁷

Ve třetí, poslední části díla, se znovu objevuje zdravotní sestra. Říká Darwíšovi, že během svých halucinací často vykřikoval. Kromě bohyně Anat se zde objevují i další historické postavy, jako např. Gilgameš³¹⁸, Enkidu³¹⁹ či Osiris^{320 321}.

---

³¹⁵ Anat je kanaánská a foinická bohyně války a zároveň plodnosti. Více o ní např. v: Jordan, M. *Encyklopedie bohů*, 1997, s. 36, 37.

³¹⁶ Joudah, F. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 13. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

³¹⁷ Joudah, F. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 14. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

³¹⁸ Gilgameš byl podle Sumerského královského seznamu pátým králem starověkého Uruku. Dochovalo se nám několik vyprávění z tzv. Gilgamešova cyklu. Více např. v: McCallová, H. *Mezopotamské mýty*, 2006, s. 38 – 51.

³¹⁹ Enkidu je postava objevující se v sumerských mýtech, především v Eposu o Gilgamešovi. Český překlad Eposu o Gilgamešovi lze nalézt v: Prosecký, J. a kol. *Epos o Gilgamešovi*, 2003, Praha: Lidové noviny.

Autor toto dílo považuje za jedno ze svých nejlepších.³²² Roku 2000 bylo dokonce uvedeno jako divadelní hra v Palestinském národním divadle.³²³

Stav obležení, v originále Hálát hisár, je sbírka básní, která je mnohými označována za jednu z nejlepších sbírek politických básní současnosti.³²⁴ Ukazuje Darwíšovu rozzlobenější část. Objevují se zde výrazy jako válka, tanky, zbraně, bomby, vojáci, mučedníci, matky truchlící nad svými syny.³²⁵ Toto dílo bylo inspirováno brutálním útokem Izraelců proti Palestincům, jehož byl Darwíš svědkem v roce 2002, kdy izraelští vojáci obsadili město Ramalláh.³²⁶

Básně vyjadřují nejen smutek nad neúspěchem dřívějších dohod v Oslu či nad vypuknutím druhé intifády v roce 2000, ale poukazují také na psychické aspekty obležení, kdy jsou obležena jak těla, tak i vědomí obyvatel.

V básních se objevuje mnoho rozdílných hlasů. Jeden je neutrální, druhý pobouřený, další je hlasem člověka, který v budoucnu spáchá atentát, poté hlas oběti útoku. Jeden hlas se prolíná s druhým. Toto dílo

³²⁰ Osiris je řecká a latinská forma jména egyptského boha Usira, který byl bohem plodnosti a podsvětí. Více o něm např. v: Jordan, M. Encyklopedie bohů, 1997, s. 475, 476.

³²¹ Joudah, F. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 14. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

³²² Vandor, S. *Mahmoud Darwish: If I Were Another?* [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 7. Dostupné na internetu: <http://thoughtcatalog.com/2010/mahmoud-darwish-if-i-were-another/>.

³²³ Joudah, F. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

³²⁴ Metres, P. *A Litany of Salaams*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 4. Dostupné na internetu: <http://jacketmagazine.com/35/r-darwish-rb-metres.shtml>.

³²⁵ Joudah, F. „*The Butterfly's Burden*“ by Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://pibookreviews.wordpress.com/2011/04/03/the-butterflys-burden-by-mahmoud-darwish/>.

³²⁶ *Mahmoud Darwish: Palestine's prophet of humanism*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://3quarksdaily.blogs.com/3quarksdaily/2008/08/mahmoud-darwi-2.html>.

umožňuje lidem, kteří nežijí v Palestině, nahlédnout do tamní situace poněkud jiným způsobem, než je běžné.³²⁷

Objevuje se zde také srovnání holocaustu s obležením Ramalláhu. Darwíš zde však říká, že nemůže Izrael nenávidět, ale ani milovat. Nenávidí však to, co stát dělá, útlak, válku, snahu o neustálou hegemonii. Odvolává se zde na to, že nyní mají Izraelci i Palestinci podobnou zkušenost, holocaust a okupaci. Mohlo by se to tedy stát prostředkem dialogu. Darwíš se snaží vcítit do role Izraele a pokouší se ho přesvědčit, aby si vzpomenu na své pohnuté dějiny.³²⁸

Sbírku uzavírá Litanie míru. Báseň, jež se snaží povznést nad odpor bojovníka za svobodu a odpor civilistů, kteří se snaží přežít, a poukázat na budoucí možnost koexistence.³²⁹

Sbírka Neomlouvej se za to, co jsi učinil, arabsky Lá tatadhit ammá faalta, se zabývá situací na Blízkém východě v roce 2003, kdy proběhla americká invaze do Iráku. Darwíš srovnával tuto invazi, která se dle něj v budoucnosti změní v okupaci, s izraelskou okupací Palestiny. Tato sbírka hovoří např. o iráckém známém básníkovi Badr Šákir al-Sajjábovi³³⁰. Ten, podobně jako Darwíš, byl donucen odejít v roce 1953 z Iráku do exilu v Kuvajtu.³³¹ V básni oba dva touží po důstojném životě a smrti ve své vlastní režii, ne v režii okupantů.³³²

---

³²⁷ Metres, P. *A Litany of Salaams*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 4. Dostupné na internetu: <http://jacketmagazine.com/35/r-darwish-rb-metres.shtml>.

³²⁸ Dhillon, B. *Subaltern Voices and Perspectives: The Poetry of Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 5. Dostupné na internetu: journals.uvic.ca/index.php/illumine/article/view/2572.

³²⁹ Metres, P. *A Litany of Salaams*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 4, 5. Dostupné na internetu: <http://jacketmagazine.com/35/r-darwish-rb-metres.shtml>.

³³⁰ Více o Badr Šákir Al-Sajjábovi např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 139-140.

³³¹ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 202.

³³² Tamtéž, s. 203.

Darwíš zde píše, že pravá poezie se zrodila v Iráku. Snaží se poukázat na krásu tohoto státu a především jeho hlavního města Bagdádu. Hovoří o jeho současnosti a zároveň i o slavné minulosti, o Sumerech, starém Řecku, prvním zničení Bagdádu mongolskou armádou v roce 1258.³³³ V této sbírce autor také odsuzuje loutkové arabské režimy a jejich závislost na USA.³³⁴

Sbírka obsahuje např. báseň nazvanou Ne jako cizí turista. Autor zde navštěvuje, zároveň jako básník a zároveň jako turista, místa, která pro něj mají osobní i historickou důležitost. Objevuje se zde Jeruzalém, Damašek, Bejrút, Egypt či Tunisko.³³⁵ V části nazvané V Jeruzalémě se identifikuje s proroky, kteří vystoupili na nebe. V další části s názvem V Egyptě se autor nachází v historické Káhiře. Opět se ocitá v přítomnosti proroků. Objevuje se zde např. postava Mojžíše.³³⁶

V další básni s názvem Toto je zapomnění Darwíš varuje jak Palestince, tak Izraelce před tím, aby sice nezapomínali na minulost, ale věnovali se něčemu mnohem důležitějšímu, budoucnosti.³³⁷

Jako květ mandloně či o něco více, arabsky Ka zahr al-lawz aw abad, je jedna z posledních Darwíšových básnických sbírek. Byla publikována roku 2005. Obsahuje několik lyrických básní, které jsou psány v Darwíšově charakteristickém pozdním stylu psaní. Píše jasným a jednoduchým jazykem a předkládá čtenáři ostré vizuální obrazy a živý hudební rytmus.³³⁸

---

³³³ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 202.

³³⁴ Tamtéž, s. 203.

³³⁵ Tamtéž, s. 203.

³³⁶ Tamtéž, s. 204.

³³⁷ Metres, P. *A Litany of Salaams*. [online], [citováno dne 17. 4. 2011], s. 6. Dostupné na internetu: <http://jacketmagazine.com/35/r-darwish-rb-metres.shtml>.

³³⁸ Alkoriji, S. *Overview – Almond Blossoms and Beyond*. [online], [citováno dne 13. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://milo.com/almond-blossoms-and-beyond>.

Jedna z básní, zařazená v této sbírce, nese název Protiklad. Autor zde vede rozhovor s palestinským literárním kritikem a svým přítelem Edwardem Saídem. Ten, po dlouhém boji s rakovinou, zemřel o pět let dříve než Darwíš. V posledních verších se Darwíš se svým přítelem loučí a zároveň se také loučí s „poezií bolesti“.³³⁹

Napsaný scénář je báseň, která byla publikována několik týdnů před Darwíšovou smrtí. Vypráví fascinující příběh o tom, jak dva nepřátelé spadnou do jedné jámy. Darwíš zde popisuje paradoxní situaci, kdy nepřátelé musí čelit jeden druhému, kdy minulé činy stále nejsou zapomenuty a zároveň musí nepřátelé spolupracovat, když musí společně zabít hada. Autor zde hovoří „o instinktu, který triumfuje nad ideologií a o tom, jak současná situace přetváří nepřátelství na absurdní pojem.“³⁴⁰ Báseň evokuje situaci mezi Palestinci a Izraelci.

Osm měsíců před svou smrtí Darwíš publikoval sbírku s názvem Řeka umírá žízní, v originále Athar al-Faraša. Dílo je kombinací deníkových záznamů, básní, promluv a meditací.³⁴¹ Je jich zde více než sto. Jak je Darwíšovým zvykem, tak kromě milostných básní, sbírka obsahuje i básně či aforismy, které komentují dění na Blízkém východě. Zaměřuje se zde na rok 2006, kdy proběhl izraelský útok na Libanon.³⁴²

---

³³⁹ Deane, R. *Review: Darwish, between the national and the human*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://electronicintifada.net/content/review-darwish-between-national-and-human/3557#.To8LSHJ11RZ>.

³⁴⁰ *Mahmoud Darwish: Palestine's prophet of humanism*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://3quarksdaily.blogspot.com/2008/08/mahmoud-darwi-2.html>.

³⁴¹ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

³⁴² 12. července 2006 zaútočil libanonský Hizballáh na několik izraelských měst. Izrael jako odvetu zahájil bombardování jižního Libanonu. Zároveň byla vyhlášena námořní blokáda libanonského pobřeží. Hizballáh během konfliktu odpálil na izraelské území cca 4000 raket. Izraelská armáda používala některé kontroverzní zbraně jako je bílý fosfor či kazetové bomby. Konflikt měl dopad především na civilní obyvatelstvo. O život zde přišlo cca 1100 Libanonců a

Další z krátkých básní, hovořící o Iráku, byla nazvána Irácká noc je dlouhá.³⁴³

Součástí sbírky je i báseň nazvaná Společný nepřítel. Hovoří o marnosti války a o negativních důsledcích, které má pro obě strany. Darwíš proti sobě staví dva nepřátelské vojáky a upozorňuje, že když si odmyslíme bitevní pole, všichni vojáci jsou lidé. A ve válce nejde o nic menšího, než o život. Báseň také ukazuje kontrast mezi hrůzou války a mezi milenci a jejich láskou.³⁴⁴

Poslední epická báseň, kterou Darwíš zveřejnil několik týdnů před svou smrtí, nese název Vrhač kostek. O tomto díle Darwíš řekl, že je hluboce prodchnuto sarkasmem nad Izraelci i Palestinci. Jakkoli moc jsou tyto dva národy nepřátelské, sdílí stejnou budoucnost. „*Sarkasmus mi pomáhá přejít tvrdost reality, ve které žiji, zmenšuje bolest a rozesmívá lid.*“ „*Sarkasmus nesouvisí pouze s dnešní realitou, ale také s historií. Historie se směje oběma, jak oběti, tak agresorovi.*“³⁴⁵

---

160 Izraelců. V srpnu 2006 pak byly za pomoci OSN boje zastaveny. Čejka, M. *Izrael a Palestina*, 2007, s. 311, 312.

³⁴³ Deane, R. *Review: Darwish, between the national and the human*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 2, 3. Dostupné na internetu: <http://electronicintifada.net/content/review-darwish-between-national-and-human/3557#.To8LSHJ11RZ>.

³⁴⁴ Dhillon, B. *Subaltern Voices and Perspectives: The Poetry of Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 3, 4. Dostupné na internetu: journals.uvic.ca/index.php/Illumine/article/view/2572.

³⁴⁵ *Death defeats Darwish*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentID=2008081014106>.

4.4 Próza

Ačkoli je hlavním těžištěm Darwíšova díla poezie, vydal i několik knih prózy. Ta se obsahově blíží literatuře faktu, ale literárním stylem a jazykem připomíná spíše básnickou tvorbu.³⁴⁶

Darwíš měl prózu vždy rád. Někdy dokonce cítil, že prozaické dílo může být více poetické než samotná poezie. Podle jeho slov v něm stále probíhal souboj mezi prózou a poezií, ale vždy tíhnul spíše ke straně poezie.³⁴⁷

Své první prozaické dílo Darwíš nazval Něco o vlasti, arabsky Šaj an al-watan a vydal ho po svém odjezdu z Palestiny v roce 1971.³⁴⁸

Deník všedního smutku, v originále Jawmiját al-huzn al-ádí, vyšel roku 1973. Tato kniha je druhá z Darwíšových prozaických děl. Napsal ji v době, kdy byl držen v domácím vězení v Haifě. Toto dílo se snaží Darwíše představit spíše jako básníka, než jako Palestince. Ptá se zde, „*co je Palestinec bez země nebo i dokonce bez fyzické paměti na svou zem?*“³⁴⁹

„*Hrdina je zde představen v osobité du-formě, ale dotýká se v širokém smyslu celé národní kolektivity a vlastně i postojů světa.*“³⁵⁰

---

³⁴⁶ Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 146.

³⁴⁷ Shehadeh, R. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 9. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

³⁴⁸ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 67.

³⁴⁹ Muhawi, I. *Mahmoud Darwish's „Journal of an Ordinary Grief“*. [online], [citováno dne 19. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://wordswithoutborders.org/book-review/mahmoud-darwishs-journal-of-an-ordinary-grief/>.

³⁵⁰ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 101.

Kniha je směsicí autorových monologů a dialogů se svým mladším já. Deník všedního smutku začíná převyprávěním ztráty vesnice Al-Birwa, kde se Darwiš narodil. Nastane první arabsko-izraelská válka a rodina odchází do Libanonu. Po návratu do rodné země již jejich vesnice neexistuje a rodinná půda je zkonfiskována. Darwišův dědeček si nechce přiznat porážku a svou půdu opustit, a tak si pronajme svá stará pole od nového majitele. Stále lpí na své minulosti. Po dědečkově smrti si Darwišův otec najde zaměstnání v kamenolomu. I přes úmornou práci se mu však stěží daří rodinu uživit.³⁵¹

Kniha si pokládá otázku: „*Co je více bolestivé, být uprchlíkem v zemi někoho jiného nebo ve své vlastní?*“³⁵²

Když se Darwiš pokouší odjet lodí z Haify do Řecka, je v přístavu zadržen a předveden před soud. Ze země je mu pak dovoleno odjet do Moskvy a zpět do své země se vrátí až roku 1995, kdy se usadí v Ramalláhu na Západním břehu Jordánu, což je však daleko od jeho rodné vesnice.

Navzdory mnoha filozofickým úvahám je však kniha charakteristická i svým břitkým humorem a sarkasmem. Některé části knihy lze označit jako poezii v próze, jiné zase jako deníkové záznamy.³⁵³

Třetí Darwišovou prozaickou knihou je *Sbohem válko, sbohem míre*, arabsky *Wadáan ajjatuhá al-harb, wadáan aajuhá as-salám*. Tato kniha byla publikována roku 1985.

---

³⁵¹ Muhawi, I. *Mahmoud Darwish's „Journal of an Ordinary Grief“*. [online], [citováno dne 19. 5. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://wordswithoutborders.org/book-review/mahmoud-darwishes-journal-of-an-ordinary-grief/>.

³⁵² Tamtéž, s. 2.

³⁵³ Tamtéž, s. 2.

Paměť pro zapomnění, v originále Dhákira li n-nisján, je dílo, které napsal Darwíš během svého pobytu v Paříži v roce 1985. Pracoval na něm přesně devadesát dní. Dílo je psáno formou autobiografického deníku, který hovoří o jednom dni v Bejrútu, kdy proběhlo silné izraelské bombardování města. Vše se odehrálo 6. srpna 1982. Tento den byl označen jako tzv. hirošimský den.³⁵⁴ Kniha začíná, když autor za úsvitu vstává a končí, když večer odchází spát.³⁵⁵

Toto dílo bylo poprvé publikováno v roce 1986 v Darwíšově časopise Al-Karmel pod názvem Čas: Bejrút/Místo: Srpen.³⁵⁶ Práce je jakousi rozšířenou úvahou nad situací útoku. Darwíš se zde ptá, jaký je skutečný význam exilu, jaká je role spisovatele v době války či jaký je vztah psaní, to zn. paměti, k historii, to zn. zapomnění.³⁵⁷

Podle svých slov Darwíš o situaci v Bejrútu psal, protože se nemohl zbavit vzpomínek na tuto dobu. Byl neschopen psát poezii na jiné téma a tak se, skrze toto básnické dílo, snažil osvobodit. „*Knihu jsem napsal z osobních důvodů. Jejím psaním jsem odstranil svůj spisovatelský blok.*“³⁵⁸

V popisu našeho stavu, Vybrané články z let 1975-85, v originále Fí wasf hálatiná, Maqálát muchtára, vychází roku 1987 v bejrútském nakladatelství.³⁵⁹

---

³⁵⁴ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 77.

³⁵⁵ Darwish, M. *Memory for forgetfulness*, 1995, s. 15.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 11, 12.

³⁵⁷ *Memory for Forgetfulness*. [online], [citováno dne 19. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.ucpress.edu/book.php?isbn=9780520087682>.

³⁵⁸ Shehadeh, R. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

³⁵⁹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 67.

Dílo s názvem *V přítomnosti absence, Fí hadra al-ghijáb nass*, je podle iráckého básníka Sinana Antuna sbírka velebení vlastního já, která je napsána jako mistrovská poezie v próze.³⁶⁰

Tato kniha je Darwíšovou šestou prozaickou knihou. Sám autor toto dílo popsal jako velmi matoucí. Dílo je rozděleno do 21 částí, z nichž každá popisuje část Darwíšova života. Vyprávění začíná rokem 1948 a tzv. palestinskou Nakbou a končí poté, co se Darwíš po letech znovu usadil v Palestině, v Ramalláhu.

Autor toto dílo věnoval především Palestincům, kteří se po vyhnání z Palestiny po letech vrátili zpět, ale uvnitř svého nitra stále cítili, že se nacházejí v exilu, tak jako sám Darwíš.³⁶¹

Ačkoli byl Darwíš jako autor obdivován a široce respektován, sám se svou kariérou nikdy nebyl úplně spokojen. „*Jsem moc nervózní na to, abych byl spokojen se svými úspěchy. A je to tím, že jsem vždy pozoroval přítomnost očima zítřka.*“³⁶²

---

³⁶⁰ Antoon, S. *Farewell, Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

³⁶¹ Mannes-Abbott, G. *Absent Presence, By Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 19. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/absent-presence-by-mahmoud-darwish-2198877.html>.

³⁶² Saleh, F. *I Always Learn From Criticism*. [online], [citováno dne 19. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=22>.

5 HUDBA A FILM

Mahmúd Darwíš byl vzorem a hrdinou pro mnoho dalších umělců. Hudebníci jeho poezii přetvořili v texty písní či jeho básně citovali v představeních, jako např. izraelský Jossi Šiloach. Tento herec a člen mírového a sociálního hnutí Mizrahi vytvořil show s názvem Cesta, která byla založena na textech palestinských velikánů jako byli Emil Habíbí, Ghassán Kanafání či právě Mahmúd Darwíš.³⁶³

Sám Darwíš se také objevil v několika filmech, kterými se tato kapitola bude také zabývat.

5.1 Hudba

Jedna z nejproduktivnějších spoluprací, kterou Mahmúd Darwíš navázal, byla s libanonským hudebníkem Marcelem Khalifem³⁶⁴. Ten se proslavil především tím, že během libanonské občanské války, která probíhala v letech 1975-90, psal nacionalistické písně. To mu vyneslo slávu v celém arabském světě i diaspoře.³⁶⁵

Tento zpěvák, skladatel a hráč na úd^{366 367} složil hudbu pro mnoho Darwíšových básní a vydal celou jednu nahrávku věnovanou právě Darwíšovi. Známa je např. skladba Má matka.³⁶⁸

---

³⁶³ Alcalay, A. *Memories of our future: Selected essays 1982-1999*, 1999, s. 103.

³⁶⁴ Více o životě a díle Marcela Khalifa např. zde: <http://www.marcelkhalife.com/>

³⁶⁵ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 144.

³⁶⁶ „Úd je velice starý nástroj, jeden z prvních byl nalezen v hrobce slavného egyptského muzikanta Harmosise z roku 1500 př.n.l. Tělo nástroje je vyrobeno z jednoho kusu dřeva připomínajícího tvar hrušky. Jedná se o strunný nástroj, který má čtyři dvojité struny a jednu samostatnou - basovou. Hráči používají k vybrnkávání dlouhé trsátko, které tradičně bývá vyrobeno z orlího pera.“ http://www.badriyah.cz/?page_id=1791.

³⁶⁷ Marcel Khalifé, *Composer, Oud Master and Performer*. [online], [citováno dne 16. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.marcelkhalife.com/?page_id=2.

Tato spolupráce se však neobešla bez potíží. V roce 1999 byl Marcel Khalífa předveden před bejrútský soud. Byl obviněn z rouhání. Jednalo se o Khalifovu píseň s názvem Jsem Josef, můj otče, která byla založena na jedné z Darwíšových básní a v písni byly citovány i verše z Koránu. Darwíš v této básni vyjadřuje bolest Josefa, který byl odmítnut svými bratry. Darwíš zde odsuzoval bezpráví a použil i nářky Izajáše a Jeremiáše ze Starého zákona.³⁶⁹ Proti soudnímu přelíčení se zdvihla velká vlna protestů. Mnoho libanonských muslimských a křesťanských básníků, spisovatelů, novinářů a jiných významných osobností veřejně projevilo nesouhlas s jakýmkoli postihem Marcela Khalífa. Tehdejší ministerský předseda Rafíq al-Harírí nakonec nařídil, aby všechna obvinění proti Marcelu Khalífovi byla stažena.³⁷⁰

Další známé Darwíšovy básně, které byly zhudebněny, jsou Rita a Ptáci z Galiley. Píseň s názvem Toužím po chlebu své matky se dokonce stala jakousi hymnou dvou generací mladých Palestinců.³⁷¹

Další známou zpěvačkou a hudebnicí, která vložila Darwíšovy básně do textů svých skladeb, je libanonská Magda Al-Roumi. Darwíše velmi obdivovala a zároveň v rozhovorech důrazně odsuzovala izraelskou agresi vůči Palestincům. Mimo Darwíšových básní zhudebnila např. i verše známého syrského knížete lyriků Nizára Qabbáního.³⁷²

³⁶⁸ *Mahmoud Darwish, Palestine's Greatest Poet, Dies*. [online], [citováno dne 16. 5. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: http://www.richardsilverstein.com/tikun_olam/2008/08/10/mahmoud-darwish-palestines-greatest-poet-dies/.

³⁶⁹ *Mahmoud Darwish (1942-2008)*. [online], [citováno dne 13. 5. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

³⁷⁰ Khamis, H. a kol. *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*, 2008, s. 144.

³⁷¹ *Zemřel palestinský básník Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 5. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://ism-czech.org/?p=181>.

³⁷² *Majda Al-Roumi*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.hibamusic.com/Liban/majda-al-roumi/majda-al-roumi-172.htm>.

Darwíšovým dílem se inspiroval i další libanonský umělec, Ahmad Qa'abour. Tento zpěvák a herec zhudebnil jednu z Darwíšových básní a vložil ji do své písně nazvané Lamy. I v jeho dalších písních se objevily texty básní některých arabských literátů.³⁷³

Dalším hudebníkem, který s Darwíšem navázal spolupráci, byl izraelsko-americký skladatel Tamar Muskal. V červnu roku 2005 proběhla premiéra jeho představení s názvem Žlutý vítr. Jednalo se o unikátní spojení živého orchestru a arabské a izraelské poezie a písní.³⁷⁴ Produkce probíhala jak v arabštině, tak hebrejštině. Byla předvedena díla izraelských básníků, jako jsou např. Shaul Tchernichovsky³⁷⁵, Natan Alterman³⁷⁶ či Natan Yonatan³⁷⁷. Z arabských básníků bylo vybráno dílo Mahmúda Darwíše. Zazářila zde jeho báseň nazvaná „Jsem odtamtud“.³⁷⁸

Hudební představení mělo za cíl ukázat palestinsko-izraelský konflikt jako nejen politický, ale také jako hudební a literární.³⁷⁹

Roku 2002 vytvořil významný švýcarský hudební skladatel Klaus Huber hudební dílo s názvem Die Seele muss vom Reittier Steigen... Skladba je složena pro violoncello, kontratenor a baryton a součástí díla je i Darwíšova báseň s názvem Duše musí sestoupit z výše a jít po svých hedvábných nohou.³⁸⁰

---

³⁷³ Songs. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

<http://www.ahmadkaabour.com/songs.htm>.

³⁷⁴ Lee, F. *Letting Music Speak of Mideast Pain*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1.

Dostupné na internetu: http://www.jewishtheatre.com/visitor/article_display.aspx?articleID=1365.

³⁷⁵ Více o Shaulovi Tchernichovském např. v:

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/tchernichovsky.html>.

³⁷⁶ Více o Natanovi Altermanovi např. v:

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/alterman.html>.

³⁷⁷ Více o Natanovi Yonatanovi např. v: http://www.ithl.org.il/author_info.asp?id=289.

³⁷⁸ Lee, F. *Letting Music Speak of Mideast Pain*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 2.

Dostupné na internetu: http://www.jewishtheatre.com/visitor/article_display.aspx?articleID=1365.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 3.

³⁸⁰ Nyffeler, M. *Klaus Huber – Portrait*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.ricordi.de/huber-portrait.0.html?&L=1>.

5.2 Film

Roku 1997 natočil režisér francouzsko-izraelského původu Simone Bitton dokumentární film o Mahmúdu Darwíšovi s názvem *Když země je jazykem*.³⁸¹ Film se zaměřuje na propojení osoby Mahmúda Darwíše s jeho vlastí. Darwíš zde vypráví o svém životě a o zemi, o které neustále píše básně, ale do níž se již nelze vrátit. Vypráví o svém dospívání v Haifě i o době, kdy pobýval v libanonském Bejrútu či Tunisku. S láskou hovoří o Paříži i o Ramalláhu, kam se nakonec mohl vrátit.

Dokument ukazuje i Darwíšův dům, což je výjimečné, protože Darwíš si vždy velmi chránil své soukromí. Zdokumentovány jsou zde i některé literární akce, kde předčítal svou poezii. Objevují se zde zaplněné posluchárny Káhiry, Alžíru či Bejrútu.³⁸²

Ve filmu francouzského režiséra Jean-Luca Godarda nazvaného *Naše hudba*, který byl natočen roku 2004, hrál Darwíš sám sebe. Ve filmu se ptal fiktivního izraelského reportéra: „*Je poezie pouze symbol nebo je nástrojem síly?*“ „*Mohou lidé být silní, když nemají svou poezii?*“ Reportér na jeho otázky neodpovídá, ale Darwíš říká: „*Poezie je znakem síly a ne, lidé nemohou být silní bez své vlastní poezie.*“³⁸³

Darwíš ve filmu řekl: „*Více inspirace a lidskosti je v porážce než ve vítězství.*“ Reportér odpověděl: „*Jste si jistý?*“ „*V porážce je hluboká*

---

³⁸¹ *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.sakakini.org/literature/mdarwish.htm>.

³⁸² Yudilovitch, M. *Cinematheques hold events in memory of Darwish*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3597546,00.html>.

³⁸³ Vandor, S. *Mahmoud Darwish: If I Were Another?* [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://thoughtcatalog.com/2010/mahmoud-darwish-if-i-were-another/>.

*romantika. Mnohem hlubší. Kdybych patřil k vítězům, vyjadřoval bych svou podporu obětem.*³⁸⁴

Roku 2007 byl představen film palestinského režiséra Nasriho Hadžádže nazvaný *Jak řekl básník*. Dokument sleduje cestu Mahmúda Darwíše po městech, ve kterých žil. Zároveň představuje své současníky a kolegy spisovatele či divadla a místa, kde Darwíš působil.³⁸⁵

Dokument představuje jedinečnou možnost zjistit, co to znamená být palestinský národní básník a hlas těch, kteří ztratily své domovy.³⁸⁶

Roku 2008 vznikl film s názvem *Identita duše*, jehož režisérem byl Nor Thomas Høegh. Film vypráví o vlivu lidských rozhodnutí na lidského ducha. Je založen na díle dvou významných autorů, norského Henrika Johana Ibsena³⁸⁷ a palestinského Mahmúda Darwíše. Darwíšovým stěžejním dílem se pro tento film stala báseň *Voják snící o bílých lilích*. Ta byla napsána roku 1967 a inspirací jí byl rozhovor autora a izraelského vojáka. Báseň se snaží vojáka zlidštit, což v době vzniku básně způsobilo velkou kritiku.³⁸⁸

Film se, skrze spojení poezie ze západu a ze Středního východu, snaží nalézt lidskost, která je společná všem lidem.³⁸⁹

---

³⁸⁴ Vandor, S. *Mahmoud Darwish: If I Were Another?* [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 8. Dostupné na internetu: <http://thoughtcatalog.com/2010/mahmoud-darwish-if-i-were-another/>.

³⁸⁵ *Tunisia: Nasri Hajjaj's As the Poet Said' Retraces Mahmoud Darwish's Life and Work.* [online], [citováno dne 19. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://allafrica.com/stories/201003220940.html>.

³⁸⁶ *As the Poet Said.* [online], [citováno dne 20. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://palestinian.bside.com/2010/films/asthepoetsaid_nasrihajjaj_palestinian2010.

³⁸⁷ Více o Henriku Johanu Ibsenovi např. v: <http://kirjasto.sci.fi/ibsen.htm>.

³⁸⁸ *Henrick Ibsen & Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 20. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.identityofthesoul.com/Identity_of_the_Soul_Poetry.html.

³⁸⁹ *Identity of the Soul.* [online], [citováno dne 17. 4. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.identityofthesoul.com/IDENTITY_of_the_SOUL_welcome.html.

6 MEZINÁRODNÍ OCENĚNÍ

Mahmúd Darwíš byl známý a obdivovaný v celém literárním světě. Získal nespočet mezinárodních ocenění. Následující kapitola představí hlavní z nich, avšak získal jich ještě více. Druhá část kapitoly se bude zabývat Cenou Mahmúda Darwíše, která na jeho počest začala být udělována po jeho smrti.

6.1 Ocenění, která získal Mahmúd Darwíš

První mezinárodní ocenění, které Darwíš získal, byla v roce 1969 Cena Lotus, která mu byla udělena Uníí afro-asijských spisovatelů v indickém Novém Dillí.³⁹⁰

V letech 1980-82 získal další tři ceny. První z nich byla Cena Středozemního moře, druhá Štít palestinské revoluce a roku 1982 získal Avicenovu cenu, která byla udělována v Sovětském svazu.³⁹¹

Roku 1983 získal Leninovu cenu míru jako ocenění za upevnění míru mezi národy.³⁹² Tato cena byla sovětským ekvivalentem k Nobelově ceně míru. Narozdíl od Nobelovy ceny byla však udělována několika

---

³⁹⁰ Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 100.

³⁹¹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 69.

³⁹² Darwíš, M. *Deník všedního smutku*, 1989, s. 100.

osobnostem ročně a získávali ji především prominentní komunisté a stoupenci Sovětského svazu, kteří však nebyli jeho občany.³⁹³

Řád Čestné legie je ocenění, které je každoročně udělováno ve Francii již od roku 1957. Za významné zásluhy v umění a literatuře jej roku 1997 získal i Mahmúd Darwíš. Řád může být udělen ve třech stupních. Darwíš získal titul „rytíř“.³⁹⁴

Ve stejném roce získal Darwíš i ocenění v Maroku. Cena marockého sultána Mohameda VI. mu byla udělena za intelektuální zásluhy.³⁹⁵

Další ocenění mu bylo uděleno Lannanovou nadací v Santa Fé ve Philadelphii v roce 2001. Cena je udělována lidem za kulturní svobodu a odvážnou práci, která oslavuje lidská práva. Kulturní svoboda je, jak definuje sama organizace, právo osob a komunit definovat a chránit hodnoty a odlišné způsoby života, které jsou v současnosti ohrožovány globalizací.³⁹⁶ „*Darwíšovy básně jsou spalující, precizní a překrásné,*“ řekla výkonná ředitelka nadace Janet Vorhees. „*Je hlasem lidí, kteří by jinak nebyli slyšet.*“³⁹⁷

---

³⁹³ *Lenin Peace Prize*. [online], [citováno dne 26. 6. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.enotes.com/topic/Lenin_Peace_Prize.

³⁹⁴ *Ordre des arts et des lettres*. [online], [citováno dne 26. 6. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.france-phaleristique.com/artslettres.htm>.

³⁹⁵ „*I am not mine*“, *Mahmoud Darwish: The Expropriated Poet*. [online], [citováno dne 26. 6. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=8>.

³⁹⁶ Tamtéž, s. 3.

³⁹⁷ Shatz, A. *A Poet's Palestine as a Metaphor*. [online], [citováno dne 27. 6. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2001/12/22/books/a-poet-s-palestine-as-a-metaphor.html>.

Jako odměnu zde získal 350 tisíc dolarů. Na slavnostním ceremoniálu přečetl svou, v té době novou, báseň Stav obležení³⁹⁸, hovořící o izraelském obléhání Bejrútu. Řekl, že je „plný smutku a rozhořčení nad „bojem mezi mečem a duší“ v Palestině. Viděl jsem tanky pod svým oknem. Obvykle jsem líný. Píšu ráno na stejném stole, mám své rituály. Ale své rituály jsem porušil během nouzového stavu. Osvobodil jsem se psáním. Už jsem neviděl tanky; buď je to iluze nebo síla slov.“³⁹⁹

Cenu nizozemského Prince Clause získal Darwíš v roce 2004. Předána mu byla v královském paláci v Amsterdamu. Toto ocenění se každoročně udílí mimoevropským umělcům z celého světa a jeho součástí je i vysoká finanční odměna. Darwíš získal 100 000 Eur.⁴⁰⁰

Při přebírání ceny pronesl řeč, ve které hovořil především o Palestině a své tvorbě, která je s vlastní neoddělitelně spjata. „Tato cena mi byla dána, avšak zároveň není moje. Dostal jsem ji, protože jsem své jméno napsal pod báseň. Báseň ale obsahuje mnoho hlasů a rozbitých míst, které neodpovídají mapě... Není to můj hlas, ale hlas oběti, které říkají světu, že neuznají ticho ani smrt a nechtějí ztratit naději na svobodu, spravedlnost a mír. Můj individuální hlas není nic víc než básníkův způsob, jak udržet rytmus.“⁴⁰¹

---

³⁹⁸ Více o básni Stav obležení v kapitole 4.3.3.

³⁹⁹ Darwíš, M. *Přicházím do stínu tvých očí*, 2007, s. 72, 73.

⁴⁰⁰ *About the awards*. [online], [citováno dne 28. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.princeclausfund.org/en/programmes/about-the-awards>.

⁴⁰¹ *Speech that Mahmoud Darwish held at the occasion of the presentation of the 2004 Prince Claus Awards on 1 December 2004 in the royal Palace in Amsterdam*. [online], [citováno dne 28. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://old.princeclausfund.org/en/what_we_do/awards/docs/speech-mahmoud-darwish.pdf.

V tomtéž roce získal i Cenu sultána al-Uwajse ve Spojených arabských emirátech. Byla mu udělena za celoživotní přínos arabské literatury. Spolu s ním cenu získal i syrský básník Adonis⁴⁰².⁴⁰³

Roku 2007 byl Darwíš oceněn Cenou Mezinárodního Káhirského setkání arabské poezie. Porota se jednohlasně shodla, že ocenění bude uděleno Darwíšovi jakožto člověku, který se podílel na vytvoření palestinské identity a je jedním z pilířů arabské poezie. Darwíš řekl: *„Cítím, že tato cena má mnohem hlubší politický rozměr, protože je udělena největším arabským státem, Egyptem, Palestině.“* Po převzetí ceny pronesl proslov, kde řekl: *„Jsem poctěn, že jsem byl vybrán, ačkoli je mnoho jiných básníků, kteří by si tuto cenu zasloužili více. Přebírám tedy tuto cenu za všechny. Toto je pro mě velmi sentimentální chvíle a mám pocit, že nemohu najít vhodná slova, abych poděkoval Egyptanům, kteří nás přesvědčují, že přítomnost poezie v našich životech je nutná.“*⁴⁰⁴

V tom samém roce získal Darwíš také cenu Zlatý věnec, která je v Makedonii udělována mezinárodním autorům poezie za jejich dílo a skutky. Věnec, který básník získá a podle něhož je ocenění pojmenováno, je vyráběn ručně a je zdoben filigrány. Je ze zlata. Darwíš se stal již čtyřicátým druhým držitelem tohoto ocenění.⁴⁰⁵

Dalším oceněním, které Darwíš získal roku 2007, je Cena 7. listopadu za tvorbu. Ocenění se předává v Tunisu při každoroční

---

⁴⁰² Vlastním jménem Alí Ahmad Saíd. Více o něm např. v: <http://kirjasto.sci.fi/adonis.htm>.

⁴⁰³ *FAQ on Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 28. 7. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://imeu.net/news/article0014103.shtml>.

⁴⁰⁴ *Eminent Palestinian poet, Mahmoud Darwish, receives Cairo Award for Arab Poetry*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=193573>.

⁴⁰⁵ *Awards*. [online], [citováno dne 29. 8. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://www.svp.org.mk/en/awards.html>.

příležitosti výročí 7. listopadu roku 1987,⁴⁰⁶ což je den, kdy Zin Abidín Ben Alí provedl nekrvavý palácový převrat a stal se tak prezidentem.⁴⁰⁷ Cena je udělována reformátorům, bojovníkům za svobodu a nezávislost či zakladatelům moderních států. Darwíšovi byla cena udělena za celoživotní literární tvorbu a za boj a pevné odhodlání osvobodit palestinský lid.⁴⁰⁸

Čtvrtou cenou roku 2007 byl Bosanski Stećak. Cena je udělována v Bosně na Mezinárodním festivalu poezie. Získat ji může bosenský či zahraniční básník za estetické a etické principy ve svém díle. Darwíš tuto cenu považoval za projev zvláštní lásky a přátelství. V proslovu po převzetí ceny dodal, že ji přebírá právě ve dnech, kdy si Palestina připomíná šedesáté výročí Nakby, to zn. založení Izraele. Řekl, že jeho poezie není pouze jeho vlastním dílem. „*Jen jsem se podepsal pod verše svého lidu.*“⁴⁰⁹

Roku 2009 byla Darwíšovi za celoživotní dílo posmrtně udělena Cena Středozevního moře za mír. Cenu převzal palestinský ambasador v Itálii Sabri Atája.⁴¹⁰

---

⁴⁰⁶ *Tunisia: Zine El Abidine Ben Ali: State of the Nation.* [online], [citováno dne 29. 8. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://www.polity.org.za/article/tunisia-zine-el-abidine-ben-ali-state-of-the-nation-address-7112007-2007-11-07>.

⁴⁰⁷ *Tunisko: Vnitropolitická charakteristika.* [online], [citováno dne 29. 8. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tunisko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001496/>.

⁴⁰⁸ *Tunisia: Zine El Abidine Ben Ali: State of the Nation.* [online], [citováno dne 29. 8. 2011], s. 1, 2. Dostupné na internetu: <http://www.polity.org.za/article/tunisia-zine-el-abidine-ben-ali-state-of-the-nation-address-7112007-2007-11-07>.

⁴⁰⁹ *Palestinian poet awarded in Bosnia.* [online], [citováno dne 30. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://bosnianews.blogspot.com/2008/05/palestinian-poet-awarded-in-bosnia.html>.

⁴¹⁰ *Mediterranean Award for Peace 2009.* [online], [citováno dne 30. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: <http://www.euromedi.org/attivita/dettaglioattivita.asp?idevento=1708>.

6.2 Cena Mahmúda Darwíše

Kromě toho, že sám Darwíš získal mnoho ocenění, zmíněných výše, byl po jeho smrti v roce 2008 v Palestině vytvořen Institut Mahmúda Darwíše. Byl zřízen dekretem prezidenta Mahmúda Abbáse, který jej ustanovil jako nezávislý národní institut. Každoročně se koná slavnostní ceremoniál, kde jsou vyhlášeni výherci ceny Mahmúda Darwíše. Cenu může získat umělec jakékoli národnosti, který se svým dílem podílí na tvorbě palestinského kulturního života. Součástí ocenění je i finanční odměna ve výši 25 tisíc amerických dolarů.⁴¹¹

První slavnostní vyhlášení a předání cen se konalo roku 2010 a ocenění byli dva umělci. Prvním z nich byl egyptská spisovatelka a politická a kulturní komentátorka Ahdaf Souef⁴¹² a druhý spisovatel a malíř pocházející z Jihoafrické republiky Breyten Breytenbach⁴¹³. Souef byla oceněna za to, že *„její práce poukazuje na palestinskou věc a na vztahy mezi Egyptem a Palestinou.“* Breytenbach získal ocenění za svůj pevný propalestinský postoj.⁴¹⁴

Zatím poslední předávání cen se uskutečnilo v březnu roku 2011. Ocenění získal španělský spisovatel Juan Goytisolo⁴¹⁵, který je v arabském světě znám pro svou podporu arabské kultury. Po převzetí ceny řekl: *„Darwíšova poezie se zaměřovala na Izraelce, chtěla v nich*

---

⁴¹¹ *Egyptian, South African novelists receive Mahmoud Darwish Award.* [online], [citováno dne 30. 7. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

<http://www.maannnews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=268456>.

⁴¹² Více o Ahdaf Souef např. v: <http://www.ahdafsoueif.com/>

⁴¹³ Více o Breyten Breytenbachovi např. v: <http://www.stellenboschwriters.com/breyten.html>.

⁴¹⁴ *Egyptian, South African novelists receive Mahmoud Darwish Award.* [online], [citováno dne 1. 8. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

<http://www.maannnews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=268456>.

*vzbudit smysl pro spravedlnost. Chtěl jim připomenout, že holocaust není důvod k trvalému ponižování Palestinců, kteří jsou ve své zemi odsouzeni žít v režimu apartheidu, který porušuje všechny rezoluce Rady bezpečnosti OSN a mezinárodní zákony.*⁴¹⁶

---

⁴¹⁵ Více o Juanu Goytisolovi např. v: <http://www.complete-review.com/authors/goytisoloj.htm>.

⁴¹⁶ *Juan Goytisololo pays tribute to Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 1. 8. 2011], s. 1. Dostupné na internetu: http://www.poetryinternational.org/piw/cms/cms/cms_module/index.php?obj_id=19454.

7 ZÁVĚR

Poezie byla pro palestinský lid vždy důležitou formou komunikace. Literatura, a právě obzvláště poezie, vždy vyjadřovala nejhlubší pocity a obavy lidí. Stejně jako v dobách dávno minulých měly arabské kmeny své básníky, tak i nyní, v moderní době, mají významnou funkci. I v 21. století jsou mluvčími a reprezentanty svého lidu. Jejich úkolem je hovořit o touhách, názorech i radostech lidí. Této funkce se Mahmúd Darwíš zhostil jak nejlépe to bylo možné.

Rok 1948, založení Státu Izrael, a vyhnání Darwíše a jeho rodiny z rodné půdy, ho ovlivnilo na celý život. Palestina se v jeho díle stala univerzální metaforou pro ztracený ráj, narození i vzkříšení a zároveň pro trýzeň z vysídlení a exilu.

Nepsal však pouze o svém vyhnanství a touze po rodné zemi, ale i o lásce, kráse a lidské důstojnosti. Jeho dílo bylo mnohokrát oceněno i mimo arabský svět. O jeho celosvětové popularitě svědčí velké množství ocenění, která za svůj život získal.⁴¹⁷

„*Co může básník dělat, tváří v tvář buldozerům historie?*“ ptal se Darwíš. „*Stát před nimi, ochraňovat vzpomínky a oslavovat život. Každá báseň je formou odporu.*“⁴¹⁸

Na otázku, proč stále píše jen o Palestině, odpovídal: „*Nemůžu si vybrat svou skutečnost. A to je otázka celé palestinské literatury, nemůžeme se oprostít od historie.*“⁴¹⁹

---

⁴¹⁷ Kalak, B. Mahmud Darwíš – čelný představitel současné arabské poezie. *Bulletin (Společnost česko-arabská)*, 2009, 17. ročník, 2. číslo, s. 15.

⁴¹⁸ Antoon, S. *Farewell, Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 2. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

⁴¹⁹ Speri, A. *From the poet to the people: resistance, criticism and Palestinian identity in the writing of Mahmoud Darwish*, 2009, s. 11.

Ačkoli Darwíš psal spíše klasickou arabštinou než jazykem palestinských ulic, jeho poezie oslovila široké masy lidí. Mnozí jeho básně považovali za spásu moderní spisovné arabštiny. „*Používal vznešený jazyk pro popis každodenního života, což je opravdu výjimečné,*“ řekl Darwíšův palestinský přítel a básník Ghassan Zaqtan^{420 421}.

Darwíš se stal oblíbeným básníkem milionů Arabů, kteří cítili, že jeho básnický hlas je zároveň i jejich.⁴²² Byl obdivován po celé arabském světě v takové míře, o které by si většina básníků, písničků v angličtině či jiných evropských jazycích, mohla nechat zdát.⁴²³ Na vrcholu arabské poezie zůstal více než čtyřicet let. To vypovídá o kvalitě, kráse a nadčasovosti jeho díla.

Nepochybně se stal palestinským národním symbolem. Ačkoli tento titul nikdy neměl rád, vysloužil si ho již jednou ze svých prvních a zároveň nejznámějších básní *Občanský průkaz*, kde hrdě říká: „*Piš! Jsem Arab!*“

Dal hlas palestinským snům o státnosti, napsal jejich deklaraci nezávislosti a pomohl tak utvořit palestinskou identitu. Podle významné palestinské aktivistky a intelektuálky Hanan Ašráwí je Darwíš jednoznačně palestinským národním básníkem, *protože „nejen že rozvíjí náš jazyk, ale rozvíjí také naše vnímání sebe sama a to, kdo vůbec jsme. Je jedno, zda jste muž či žena, bohatý či chudý, vzdělaný nebo ne. Darwíš nás citlivě a lidsky přiměl uvědomit si to nejlepší a zároveň i to nejhorší, čeho jsme schopni.“*⁴²⁴

---

⁴²⁰ Více o Ghassanu Zaqtanovi např v: <http://www.sakakini.org/literature/gzaqtan.htm>.

⁴²¹ Silverstein, R. *The poetry of loss*. [online], [citováno dne 13. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/aug/14/israelandthepalestinians.poetry>.

⁴²² Kalak, B. Mahmud Darwíš – čelný představitel současné arabské poezie. *Bulletin (Společnost česko-arabská)*, 2009, 17. ročník, 2. číslo, s. 15.

⁴²³ *Death defeats Darwish*. [online], [citováno dne 14. 10. 2011], s. 1. Dostupné na internetu:

<http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentID=2008081014106>.

⁴²⁴ Ghannam, M. a kol. *Reflecting on the Life and Work of Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 14. 10. 2011], s. 3. Dostupné na internetu:

<http://www.isn.ethz.ch/isn/DigitalLibrary/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=97407>.

Kdykoli Darwíš v arabském světě předčítal svou poezii, naslouchaly mu tisíce lidí ze všech společenských vrstev a tříd. Stal se jakýmsi osobním vlastnictvím či národním pokladem každého Araba bez ohledu na jeho věk, vzdělání či náboženství.⁴²⁵ Jeho náhlá smrt v roce 2008 pak představovala osobní ztrátu pro každého z nich.

Mahmúd Darwíš zemřel dříve, než se splnil jeho sen o řešení situace Palestinců a o palestinském samostatném státu. Ačkoli však téměř celý život trpěl exilem a smutkem nad osudem své vlasti a svých krajanů, byl především básníkem naděje.

Svůj život zasvětil vlasti. Ačkoli prožil převážnou většinu svého života v exilu a zemřel v cizí zemi, jeho básně navždy zůstanou v nezničitelném archivu – v myslích všech Palestinců.

Darwíš ukončil jednu velkou etapu palestinské literatury. Patřil mezi pamětníky palestinské Nakby, katastrofy, jež tvrdě poznamenala životy tamních obyvatel. Mezi další literáty, pamětníky založení Státu Izrael, patřili např. Džabrá Ibráhím Džabrá⁴²⁶, který ačkoli dlouhá léta žil mimo Palestinu, zasvětil jí mnoho svých poetických i prozaických děl. Významný byl i již v práci zmiňovaný Darwíšův přítel Emil Habíb⁴²⁷ či Ghassán Kanafání⁴²⁸, jež stejně jako Darwíš, musel v dětství opustit svou rodnou zemi a vydat se na nejistou cestu do Libanonu. O životě pod izraelskou okupací psaly i ženy. Jednou z pravděpodobně nejznámějších

---

⁴²⁵ „I am not mine“, *Mahmoud Darwish: The Expropriated Poet*. [online], [citováno dne 17. 10. 2011], s. 3. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=8>.

⁴²⁶ Více o Džabrá Ibráhímovi Džabrá např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 188-191.

⁴²⁷ Více o Emilu Habíbim např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 191-193.

⁴²⁸ Více o Ghassánu Kanafánim např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 193-196.

je Sahar Chalífa⁴²⁹, která si získala velkou popularitu především svými romány. O osudech Palestinců po roce 1948 psala i Samíra Azzám⁴³⁰, která se proslavila především svými krátkými povídkami.

Vzhledem k situaci v Palestině, která se příliš nemění, lze předpokládat, že literatura odporu bude vznikat i nadále.

Cílem této diplomové práce bylo pokusit se podat ucelený pohled na život, vliv a dílo Mahmúda Darwíše, považovaného za palestinského národního básníka. Ačkoli v životě prožil mnoho zlého, dokázal všechny události využít ke stmelení palestinského národa. Po celý svůj život Palestincům ukazoval, že je třeba věřit v lepší zítřek. Je třeba věřit, že jednoho dne dosáhnou svého snu – nezávislého palestinského státu.

---

⁴²⁹ Více o Sahar Chalífa např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 196-198.

⁴³⁰ Více o Samíře Azzám např. v: Oliverius, J. *Moderní literatury arabského východu*, 1995, s. 198.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

KNIHY:

ALCALAY, Ammiel. *Memories of our future: Selected essays 1982-1999*. 1. vyd. San Francisco: City Lights Publishers, 1999. 292 s. ISBN 0872863603.

ALI, Kazim. *Orange Alert: Essays on poetry, art and the architecture of silence*. 1. vyd. Michigan: University of Michigan Press, 2010. 198 s. ISBN 9780472051274.

ARANA, Victoria. *The facts on file companion to world poetry: 1900 to the present*. 1. vyd. New York: Facts on File Inc., 2008. 532 s. ISBN 0816064571.

ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. 352 s. ISBN 978-80-247-2910-7.

ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina*. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal, 2007. 321 s. ISBN 978-80-87029-16-9.

DARWÍŠ, Mahmúd. *Deník všedního smutku*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1989. 102 s. ISBN 80-900130-0-7.

DARWÍŠ, Mahmúd. *Oslava vysokého tieňa*. 1. vyd. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1984. 83 s.

DARWÍŠ, Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. 1. vyd. Praha: Babylon, 2007. 84 s. ISBN 978-80-254-0950-3.

DARWISH, Mahmoud. *Memory for forgetfulness*. 1. vyd. Berkeley: University of California Press, 1995. 182 s. ISBN 9780520087682.

JAZAIRIOVÁ, Pavla. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*. 1. vyd. Praha: Radioservis, a. s., 1999. 197 s. ISBN 80-86212-05-X.

KAPELIOUK, Amnon. *Arafat*. 1. vyd. Praha: KMa, s.r.o., 2008. 454 s. ISBN 978-80-7309-618-2.

KHAMIS, Hala a kol.: *Mahmoud Darwish, exile's poet: Critical essays*. 1. vyd. Massachusetts: Olive Branch Press, 2008. 384 s. ISBN 1566566649.

KRUPP, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1999. 248 s. ISBN 80-7021-265-9.

MATTAR, Philip. *Encyclopedia of the Palestinians (Facts on File Library on World History) (Facts on File Library of World History)*. 2. vyd. New York: Facts on File Inc, 2005. 684 s. ISBN 0-8160-5764-8.

OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského východu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. 216 s. ISBN 80-7184-043-2.

OLIVERIUS, Jaroslav. *Svět klasické arabské literatury*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1995. 386 s. ISBN 80-7108-109-4.

PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Slovník judaismus, křesťanství, islám*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1994. 469 s. ISBN 80-204-0440-6.

SPERI, Alice. *From the poet to the people: resistance, criticism and Palestinian identity in the writing of Mahmoud Darwish*. 1. vyd. Cambridge: Harvard University, 2009. 234 s.

ČLÁNKY:

Anti-Arab Prejudice in Europe Author(s): Mahmoud Darwish. *Journal of Palestine Studies*, 1974, Vol. 3, No. 4, pp. 166-167. [online], [citováno dne 13. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.jstor.org/stable/2535467>.

SHAHHAM, Abdullah. A portrait of the Israeli Woman as the Beloved: The Woman – Soldier in the Poetry of Mahmud Darwish after the 1967 War. *Bulletin (British Society for Middle Eastern Studies)*, 1988, Vol. 15, No. 1/2, pp. 28-49. ISSN 03056139. [online], [citováno dne 13. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.jstor.org/stable/195214>.

KALAK, Burhan. Mahmud Darwiš – čelný představitel současné arabské poezie. *Bulletin (Společnost česko-arabská)*, 2009, 17. ročník, 2. číslo, s. 15. ISSN 1803-9227.

ELEKTRONICKÉ INFORMAČNÍ ZDROJE:

A Short Introduction to The Philately Of Palestine. [online], [citováno dne 27. 1. 2012]. Dostupné na internetu: http://www.zobbel.de/stamp/pna_2008.htm.

About the awards. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.princeclausfund.org/en/programmes/about-the-awards>.

ALKORIJI, Sadiq. *Overview – Almond Blossoms and Beyond*. [online], [citováno dne 18. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://milo.com/almond-blossoms-and-beyond>.

ANTOON, Sinan. *Farewell Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815>.

ASSADI, Mohammed. *Mahmoud Darwish, poet of the Palestinians, dies*. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.reuters.com/article/2008/08/09/idUSL9406780>.

As the Poet Said. [online], [citováno dne 11. 2. 2011]. Dostupné na internetu: http://palestinian.bside.com/2010/films/asthepoetsaid_nasrihajjaj_palestinian2010.

Awards. [online], [citováno dne 17. 5. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.svp.org.mk/en/awards.html>.

BADIHIAN, Mahnaz. *Review of the poem „mother“ by Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 17. 5. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.mahmag.org/english/worldpoetry.php?itemid=502>.

BARAKAT, Ibrahim. *Mahmoud Darwish: a people and a poet*. [online], [citováno dne 1. 9. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.commongroundnews.org/article.php?id=23736&lan=en&sp=0>.

BAR´EL, Zvi. *Palestinian poet Mahmoud Darwish to be laid to rest in Ramallah*. [online], [citováno dne 1. 9. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.haaretz.com/news/palestinian-poet-mahmoud-darwish-to-be-laid-to-rest-in-ramallah-1.285332>.

CLARK, Peter. *Obituary: Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 3. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.guardian.co.uk/books/2008/aug/11/poetry.israelandthepalestinians>.

Darwish to be buried in Ramallah Tuesday. [online], [citováno dne 7. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://fr.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1218104248417&pagename=JPost/JPArticle/ShowFull>.

DEANE, Raymond. *Review: Darwish, between the national and the human*. [online], [citováno dne 15. 8. 2011]. Dostupné na internetu: <http://electronicintifada.net/content/review-darwish-between-national-and-human/3557#.To8LSHJ11RZ>.

Death defeats Darwish. [online], [citováno dne 17. 6. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentID=2008081014106>.

DHILLON, Balraj. *Subaltern Voices and Perspectives: The Poetry of Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 6. 2011]. Dostupné na internetu: journals.uvic.ca/index.php/Illumine/article/view/2572.

Egyptian, South African novelists receive Mahmoud Darwish Award. [online], [citováno dne 16. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=268456>.

Eminent Palestinian poet, Mahmoud Darwish, receives Cairo Award for Arab Poetry. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=193573>.

FAQ on Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://imeu.net/news/article0014103.shtml>.

Famed Palestinian poet Mahmud Darwish dies: hospital. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://afp.google.com/article/ALeqM5igYFPqJ-3jDyRqxlRY1rIVvtHvvg>.

FRAGOPOULOS, George. *Tracing Mahmoud Darwish's Map.* [online], [citováno dne 17. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <http://quarterlyconversation.com/tracing-mahmoud-darwishs-map>.

GHANNAM, Munir a kol. *Reflecting on the Life and Work of Mahmoud Darwish.* [online], [citováno dne 13. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.isn.ethz.ch/isn/DigitalLibrary/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=97407>.

GREENBERG, Joel. *Ramallah Journal; Suitcase No Longer His Homeland, a Poet Returns.* [online], [citováno dne 28. 8. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/1996/05/10/world/ramallah-journal-suitcase-no-longer-his-homeland-a-poet-returns.html>.

HANDAL, Nathalie. *Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile.* [online], [citováno dne 1. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

Henrick Ibsen & Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 7. 2. 2011]. Dostupné na internetu: http://www.identityofthesoul.com/Identity_of_the_Soul_Poetry.html.

Identity of the Soul. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu:

http://www.identityofthesoul.com/IDENTITY_of_the_SOUL_welcome.html

„*I am not mine*“, *Mahmoud Darwish: The Expropriated Poet*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=8>.

JAGGI, Maya. *Poet of the Arab World – Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=23>.

JARRAH, Nouri. *Mahmoud Darwish: Home is More Lovely Than the Way Home*. [online], [citováno dne 15. 7. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.aljadid.com/content/mahmoud-darwish-home-more-lovely-way-home>.

JOUDAH, Fady. *Mahmoud Darwish's Lyric Epic*. [online], [citováno dne 18. 7. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.okcir.com/Articles%20VII%20Special/JudahIntroduction-FM.pdf>.

JOUDAH, Fady. „*The Butterfly's Burden*“ by *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 26. 2. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://pibookreviews.wordpress.com/2011/04/03/the-butterflys-burden-by-mahmoud-darwish/>.

Juan Goytisolo pays tribute to Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 27. 2. 2011]. Dostupné na internetu: http://www.poetryinternational.org/piw/cms/cms/cms_module/index.php?obj_id=19454.

LEE, Felicia. *Letting Music Speak of Mideast Pain.* [online], [citováno dne 13. 9. 2011]. Dostupné na internetu: http://www.jewishtheatre.com/visitor/article_display.aspx?articleID=1365.

Lenin Peace Prize. [online], [citováno dne 10. 2. 2011]. Dostupné na internetu: http://www.enotes.com/topic/Lenin_Peace_Prize.

Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.sakakini.org/literature/mdarwish.htm>.

Mahmúd Darwíš. [online], [citováno dne 26. 1. 2012]. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/PhotoGalleryCategories.aspx>

Mahmoud Darwish (1942-2008). [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.kirjasto.sci.fi/darwish.htm>.

Mahmoud Darwish: 1942-2008. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: http://findarticles.com/p/articles/mi_m2501/is_4_30/ai_n31560556/.

Mahmoud Darwish, Palestine's Greatest Poet, Dies. [online], [citováno dne 11. 7. 2011]. Dostupné na internetu: http://www.richardsilverstein.com/tikun_olam/2008/08/10/mahmoud-darwish-palestines-greatest-poet-dies/.

Mahmoud Darwish: Palestine's Poet of Exile. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://progressive.org/node/1575>.

Mahmoud Darwish: Palestine's prophet of humanism. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://3quarksdaily.blogs.com/3quarksdaily/2008/08/mahmoud-darwish-2.html>.

Mahmoud Darwish: Palestinian poet. [online], [citováno dne 20. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/obituaries/article4525086.ece>.

Mahmoud Darwish, Palestinian poet, is dead. [online], [citováno dne 22. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2008/08/10/world/africa/10iht-obits.4.15152645.html>.

Mahmoud Darwish Spoke in The Name of The Palestinian People. [online], [citováno dne 22. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=20>.

Mahmoud Darwish, the voice of Palestine, died on August 9th, aged 67. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: http://www.economist.com/node/11959317?story_id=11959317.

Majda Al-Roumi. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.hibamusic.com/Liban/majda-al-roumi/majda-al-roumi-172.htm>.

Mannes-Abbott, G. Absent Presence, By Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 19. 5. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/absent-presence-by-mahmoud-darwish-2198877.html>.

Marcel Khalifé, Composer, Oud Master and Performer. [online], [citováno dne 16. 3. 2011]. Dostupné na internetu: http://www.marcelkhalife.com/?page_id=2.

MASALHA, Salman. *Mahmoud Darwish Made a Homeland of Words.* [online], [citováno dne 18. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.palestine-pmc.com/details.asp?cat=3&id=1546>.

Mediterranean Award for Peace 2009. [online], [citováno dne 1. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.euromedi.org/attivita/dettaglioattivita.asp?idevento=1708>.

Memory for Forgetfulness. [online], [citováno dne 19. 5. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.ucpress.edu/book.php?isbn=9780520087682>.

METRES, Philip. *A Litany of Salaams.* [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://jacketmagazine.com/35/r-darwish-rb-metres.shtml>.

MUHAWI, Ibrahim. *Mahmoud Darwish's „Journal of an Ordinary Grief“.* [online], [citováno dne 19. 5. 2011]. Dostupné na internetu: <http://wordswithoutborders.org/book-review/mahmoud-darwishes-journal-of-an-ordinary-grief/>.

NEISSER, Yvette. *The Dialogue of Poetry: Palestinian mid Israeli Poets Writing Through Conflict and Peace.* [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.pij.org/details.php?id=996>.

NYFFELER, Max. *Klaus Huber – Portrait*. [online], [citováno dne 13. 3. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.ricordi.de/huber-portrait.0.html?&L=1>.

OMER, Mohammed. *Special Report: Opening a Space for Jasmine: Mahmoud Darwish, Poet of Palestine—and the World*. [online], [citováno dne 17. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.wrmea.com/component/content/article/275/8488-special-report-opening-a-space-for-jasmine-mahmoud-darwish-poet-of-palestineand-the-world.html>.

Ordre des arts et des lettres. [online], [citováno dne 17. 8. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.francephaleristique.com/artslettres.htm>.

Palestinian ‘national poet’ dies. [online], [citováno dne 11. 10. 2011]. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7551918.stm.

Palestinian´s Poem Unnerves Israelis. [online], [citováno dne 17. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/1988/04/05/world/palestinian-s-poem-unnerves-israelis.html>.

Palestinian poet awarded in Bosnia. [online], [citováno dne 17. 9. 2011]. Dostupné na internetu: <http://bosnianews.blogspot.com/2008/05/palestinian-poet-awarded-in-bosnia.html>.

Palestinian poet derides factions. [online], [citováno dne 11. 6. 2011]. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6900624.stm.

Palestinian poet Mahmoud Darwish dies. [online], [citováno dne 10. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.cbc.ca/news/arts/books/story/2008/08/09/darwish-poet-obit.html>.

Palestinians plan big funeral for poet Darwish. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/10/AR2008081000679.html?sub=new>.

Palestinians say farewell to poet. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7557713.stm.

Poetry sends Israel into political storm. [online], [citováno dne 10. 7. 2011]. Dostupné na internetu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/668702.stm.

SACHS, Susan. *Ramallah Journal; Poetry of Arab Pain: Are Israeli Students Ready?* [online], [citováno dne 10. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2000/03/07/world/ramallah-journal-poetry-of-arab-pain-are-israeli-students-ready.html>.

SALEH, Fakhri. *I Always Learn From Criticism.* [online], [citováno dne 19. 5. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/ShowContent.aspx?ContentId=22>.

SHATZ, Adam. *A Poet's Palestine as a Metaphor.* [online], [citováno dne 15. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.nytimes.com/2001/12/22/books/a-poet-s-palestine-as-a-metaphor.html>.

SHEHADEH, Raja. *Mahmoud Darwish*. [online], [citováno dne 14. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <http://bombsite.com/issues/81/articles/2520>.

SILVERSTEIN, Richard. *The poetry of loss*. [online], [citováno dne 14. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/aug/14/israelandthepalestinians.poetry>.

Songs. [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.ahmadkaabour.com/songs.htm>.

Speech that Mahmoud Darwish held at the occasion of the presentation of the 2004 Prince Claus Awards on 1 December 2004 in the royal Palace in Amsterdam. [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu: http://old.princeclausfund.org/en/what_we_do/awards/docs/speech-mahmoud-darwish.pdf.

Tens of thousands attend funeral for Darwish. [online], [citováno dne 18. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/Aug/14/Tens-of-thousands-attend-funeral-for-Darwish.ashx#axzz1O5zMhYhH>.

The Battle of Tel el Zaatar 1976. [online], [citováno dne 17. 4. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.liberty05.com/civilwar/civil1.html>.

Tunisia: Nasri Hajjaj's As the Poet Said' Retraces Mahmoud Darwish's Life and Work. [online], [citováno dne 19. 2. 2011]. Dostupné na internetu: <http://allafrica.com/stories/201003220940.html>.

Tunisia: Zine El Abidine Ben Ali: State of the Nation. [online], [citováno dne 17. 5. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.polity.org.za/article/tunisia-zine-el-abidine-ben-ali-state-of-the-nation-address-7112007-2007-11-07>.

Tunisko: Vnitropolitická charakteristika. [online], [citováno dne 17. 6. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tunisko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001496/>.

YARIAN, Karekin Madteos. *Mahmoud Darwish's Unfortunately It Was Paradise.* [online], [citováno dne 17. 6. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.scribd.com/doc/24984249/Mahmoud-Darwish-s-Unfortunately-It-Was-Paradise-by-Karekin-Madteos-Yarian>.

YUDILOVITCH, Merav. *Cinematheques hold events in memory of Darwish.* [online], [citováno dne 13. 7. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3597546,00.html>.

VANDOR, Shawn. *Mahmound Darwish: If I Were Another?* [online], [citováno dne 17. 2. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://thoughtcatalog.com/2010/mahmound-darwish-if-i-were-another/>.

WALDOKS, E. Z. *Should Darwish's poetry be taught in schools?* [online], [citováno dne 15. 7. 2011]. Dostupné na internetu:

<http://fr.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1218104259194&pagename=JPost/JParticle/ShowFull>.

Wataniya Mobile delivers the „Mahmoud Darwish Award“ to a student at Hebron University. [online], [citováno dne 4. 2. 2011]. Dostupné na internetu:

http://www.zawya.com/story.cfm/sidZAWYA20090131115259/Wataniya_

Mobile_delivers_the_Mahmoud_Darwish_Award_to_a_student_at_Hebron_University.

Watts, Stephen. *Why Did You Leave The Horse Alone?* [online], [citováno dne 17. 4. 2011]. Dostupné na internetu:

http://www.banipal.co.uk/book_reviews/17/stephen-watts-reviews-poetry-collections-by-mahmoud-darwish-and-nadia-tueni/.

Zemřel palestinský básník Mahmoud Darwish. [online], [citováno dne 16. 5. 2011]. Dostupné na internetu: <http://ism-czech.org/?p=181>.

9 SUMMARY

This essay is focused on the person of Mahmoud Darwish. He is considered to be the Palestinian national poet. He had a great influence on Palestinians. He is often referred as a hero and as one of the most important Palestinians of 20th and 21st century. The goal of this essay is to provide a complete view of life, influence and work of this important author.

Mahmoud Darwish was born in 1942 in the village Al-Birwa near Acre, where his family was forced to leave after the war in 1948. They settled in Lebanon. A year later they returned back but Al-Birwa was razed to the ground. Members of the family were identified as internal refugees.

He started to write at secondary school. After the school he worked in Haifa as the editor of newspaper Al-Ittihad. Ten years later Darwish went to study to Moscow. Then he worked in Egypt in the newspaper Al-Ahram. Then in Lebanon in a monthly magazine Palestinian Affairs. He also became a member of OOP. After the Israeli invasion to Lebanon in 1982 Darwish left for Tunisia.

In 1988 Darwish wrote the Palestinian Declaration of Independence. In 1995 Darwish was allowed to settle in Ramallah on the West Bank. Darwish died after the heart surgery in 2008 in Texas. He was 67 years old. His funeral in Ramallah was one of the biggest funerals in Palestine ever.

This essay focused also on Darwish's attitudes to Israeli-Palestinian conflict and also attitude to Israel itself. The diploma work is also about Darwish's literary work and his writing style. Some of his works are available also in the Czech language.

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Mahmúd Darwíš⁴³¹

Příloha č. 2: Mahmúd Darwíš⁴³²

---

⁴³¹ *Mahmúd Darwíš*. Online dostupné na:
<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/PhotoGallery2.aspx?PhotoGalleryId=17>
(26. 1. 2012)

Příloha č. 3: Pohřeb Mahmúda Darwíše⁴³³

Příloha č. 4: Palestinci se v Ramalláhu loučí s Darwíšem⁴³⁴

⁴³² *Mahmúd Darwíš*. Online dostupné na:
<http://www.mahmouddarwish.com/ui/english/PhotoGallery2.aspx?PhotoGalleryId=19>
 (26. 1. 2012)

⁴³³ *Tens of thousands attend funeral for Darwish*. Online dostupné na:
<http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/Aug/14/Tens-of-thousands-attend-funeral-for-Darwish.ashx#axzz1O5zMhYhH> (26. 1. 2012)

⁴³⁴ *Farewell Mahmoud Darwish*. Online dostupné na: <http://www.thepeoplesvoice.org/cgi-bin/blogs/voices.php/2008/08/15/p27815> (26. 1. 2012)

Příloha č. 5: Poštovní známka s Darwíšovým portrétem vydaná po jeho smrti⁴³⁵

---

⁴³⁵ *A Short Introduction to The Philately Of Palestine*. Online dostupné na: http://www.zobbel.de/stamp/pna_2008.htm (27. 1. 2012)

Příloha č. 6: Přehled Darwíšova díla

Přehled Darwíšova díla: český název, originální arabský název, rok vydání

Poezie:

Ptáci bez křídel, Asáfír bil ajnihá, 1960

Olivové listy, Awráq az-zajtún, 1969

Mileneček z Palestiny, Ášiq min Filastín, 1966

Konec noci, Áchir al-lajl, 1967

Moje milá se probouzí ze svého spánku, Habíbatí tanhadu min nawmihá, 1968

Deník palestinského zranění, Jawmíjât džurh filastíní, 1969

Psaní na světlo pušky, Kitába alá daw' bunduqíj, 1970

Ptáci umírají v Galileji, Al-asáfír tamútu fí l-Džalíl, 1970

Sbírka Mahmúda Darwíše, Sebrané spisy, Díwán Mahmúd Darwíš aw al-amál aš-širíja al-kámila, 1971

Mám tě rád, nebo tě nemám rád, Uhibbuki aw lá uhibbuk, 1972

Pokus číslo 7, Muháwala raqm 7, 1974

Tamto je její podoba a toto je sebevražda milence, Tilka súratuhá wa hádá intihár al-ášiq, 1975

Ahmad al-Zatar, 1977

Svatby, Arás, 1977

Méně růží, Ward aqall, 1986

Obležení pro chvály moře, Hisár li madá 'ih al-bahr, 1980

Chvála vysokého stínu, Madíh az-zill al-álí, 1983

To je píseň, to je píseň, Hija ughnija, hija ughnija, 1986

Ti, kteří míjejí v pomíjivých slovech, 1987

Tragédie narcisu, Komédie stříbra, Má ását an-nadržis, Malhát al-fidda, 1989

Jedenáct planet, Ahada ašara kawkaban, 1992

Vidím, co chci, Ará má urídu, 1993

Proč jsi nechal koně samotného, Limádhá tarakta al-hisán wahídan, 1995

Postel neznámé ženy, Sarír al-gharíba, 1995

Nástěnné noviny Mahmúda Darwíše, Džidáríját Mahmúd Darwíš, 2000

Stav obležení, Hálat hisár, 2002

Neomlouvej se za to, co jsi učinil, Lá tatadhit amamá faalta, 2004

Jako květ mandloně či o něco více, Ka zahr al-lawz aw abad, 2005

Řeka umírá žízní, Athar al-Faraša, 2008

Próza:

Něco o vlasti, Šaj an il-watan, 1971

Deník všedního smutku, Jawmíját al-huzn al-ádí, 1973

Sbohem válko, sbohem míre, Wadáan ajjatuhá al-harb, wadáan aajuhá as-salám, 1985

Paměť pro zapomnění, Dhákira li n-nisján, 1987

V popisu našeho stavu, Vybrané články z let 1975-85, Fí wasf hálatiná, Maqálát muchtára, 1987

V přítomnosti absence, Fí hadra al-ghijáb nass, rok 2006

Příloha č. 7: Překlady do češtiny

Překlady do češtiny:

Palestinská je flétna má, přeložil Karel Petráček, 1987

Deník všedního smutku, přeložil Luboš Kropáček, 1989

Přicházím do stínu tvých očí, přeložil Burhan Kalak, 2007

Příloha č. 8: Překlady do slovenštiny

Překlady do slovenštiny:

Oslava vysokého tieňa, přeložil Ladislav Drozdík, 1984

Verše bez domova, Vyznanie palestinských básnikov, přeložil Ladislav Drozdík, 1986